

Matricea COVID

Raport elaborat de Consiliul Economic pe lângă Prim-Mnstru

The Secretariat of the Economic Council to the Prime Minister is supported by the European Bank for Reconstruction and Development, funded by the UK Government's Good Governance and Development, funded by the UK Government's Good Governance Fund, and the International Finance Corporation's Investment Climate Reform Project funded by the Government of Sweden's International Development Agency.

Disclaimer

Această publicație a fost realizată cu asistența BERD. Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a Secretariatului Consiliului Economic pe lângă Prim-ministrul Republicii Moldova și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale BERD.

Acest raport a fost elaborat în cadrul Proiectului „Sprijin pentru Secretariatul Consiliului Economic lângă Prim-ministrul Republicii Moldova”, co-finanțat de Marea Britanie. Conținutul este responsabilitatea autorilor și nu reflectă neapărat viziunea sau poziția Guvernului Britanic.

Acest raport este întocmit de personalul Secretariatului Consiliului Economic pe lângă Prim-ministrul Republicii Moldova. Secretariatul este susținut parțial de proiectul Corporației Internaționale Financiare Reforma climatului investițional („IFC”). Constatările și punctele de vedere incluse în acest raport, aparțin doar autorilor și nu ar trebui să fie atribuite niciunei componente IFC, Băncii Internaționale pentru Reconstrucție și Dezvoltare („Banca Mondială”), Agenției Multilaterale de Garantare a Investițiilor („MIGA”) sau orice alte organizații afiliate (împreună, „Grupul Băncii Mondiale”). Mai mult, constatările, interpretările și concluziile exprimate în acest raport nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Consiliului directorilor executivi ai Băncii Mondiale sau ale guvernelor țărilor pe care le reprezintă. Grupul Băncii Mondiale nu își asumă nicio răspundere pentru consecințele rezultate din utilizarea sau urmare a oricărui conținut a prezentului raport și nu își asumă nicio răspundere pentru pierderile sau daunele directe, indirecte sau în consecința utilizării sau în dependență de conținutul din acest raport. Informațiile din acest raport nu sunt destinate să servească drept consultanță juridică, investițională, contabilă sau de altă natură. Niciuna dintre concluziile din acest raport nu reflectă nicio politică oficială a vreunui membru al Grupului Băncii Mondiale.

Conținut

Abrevieri.....	3
Introducere	4
Sumar	6
Efectele globale ale pandemiei asupra economiei naționale	8
Contribuția sectoarelor la dezvoltarea economică.....	9
Impactul pandemiei asupra sectoarelor economice	11
Gradul de reziliență în condiții pandemice	14
Domeniile prioritare pentru intervenție	15
Analiza sectorială a domeniilor specifice pentru intervenție	17
Agricultura.....	17
Industria alimentară.....	18
Fabricarea băuturilor	22
Industria textilă	23
Fabricarea materialelor de construcție.....	24
Industria automotive	25
Fabricarea mobilei	26
Construcții	28
Comerț	29
Transportul.....	30
HORECA.....	31
TIC și industriile creative	32
Turismul	35
Matricea COVID: măsurile de politici economice și fiscale susținute de mediul de afaceri	37
Pașii următori	79
Anexa 1: Metodologia studiului	80
Anexa 2: Măsurile fiscale de remediere a economiilor altor state afectate de pandemie	86
Anexa 3: Poziția relativă a sectoarelor economice (versiunea extinsă).....	94
Anexa 4: Contribuția la dezvoltarea economică: indicatori.....	95
Anexa 4: Impactul crizei pandemice: indicatori.....	97
Anexa 5: Gradul de reziliență: indicatori	99
Anexa 7: Costurile bugetare și impactul economic scontat.....	101

Abrevieri

AIPA	Agenția pentru Intervenții și Plăți în Agricultură
ANSA	Agenția Națională pentru Securitatea Alimentară
APCSP	Agenția pentru Protecția Consumatorului și Supravegherea Pieței
ASP	Agenția Servicii Publice
AST	Agenția pentru Supravegherea Tehnică
B2B	<i>Business-to-business</i> (relațiile între agenții economici)
B2C	<i>Business-to-Client</i> (vânzările către persoane fizice)
CAEM	Clasificatorul activităților economice din Republica Moldova
COVID-19	Sindromul respirator acut 2019-nCoV
FMI	Fondul Monetar Internațional
GDPR	<i>General Data Protection Regulation</i> (în UE, Regulamentul cu privire la protecția datelor cu caracter personal)
HORECA	Hoteluri, restaurante și catering
ÎMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și a Mediului
MF	Ministerul Finanțelor
MEI	Ministerul Economiei și Infrastructurii
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
ODIMM	Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
PIB	Produsul Intern Brut
ROA	<i>Return on assets</i> (rentabilitatea activelor)
ROE	<i>Return on equity</i> (rentabilitatea capitalului)
ROI	<i>Return on investment</i> (rentabilitatea investițiilor)
SURE	Suport temporar pentru riscul de șomaj în caz de forță majoră
TIC	Tehnologii informaționale și comunicații
TVA	Taxa pe Valoare Adăugată
UE	Uniunea Europeană

Introducere

Pandemia COVID-19 a condiționat o încetinire fără precedent a activităților economice din cauza carantinei, distanțării sociale, restricțiilor de călătorie etc. Deși este de la sine înțeles că siguranța persoanelor rămâne a fi prioritatea numărul unu, costurile economice ale pandemiei sunt gigantice. Prezumția noastră fundamentală este că sectoarele economice au fost afectate inegal de criză. Anticipăm că unele sectoare, care chiar și până la începutul pandemiei utilizau pe larg lucrul la distanță și comerțul electronic, pot să înregistreze o creștere a cifrei de afaceri, însă majoritatea absolută a întreprinderilor, care se conduc după modele de afaceri tradiționale, au fost grav afectate.

Pierderile economice au rezultat din scăderea volumului vânzărilor pe fundalul menținerii la același nivel a costurilor fixe și a costurilor semi-variabile. Cheltuielile legate de locațiune, dobânzile la credite și fondul de salarizare rămân a fi în mare parte constante, chiar dacă volumul vânzărilor scade. Unele costuri sunt semi-variabile, cum ar fi remunerarea muncii, care poate fi controlată într-o oarecare măsură prin disponibilizări de personal și concedii forțate. În același timp, costurile aferente procurării de materie primă, consumului de electricitate și altele variază în aceeași măsură ca și cifra de afaceri. Dar chiar dacă astfel de cheltuieli pot fi optimizate în perioada recesiunii, consecințele pentru o economie integrată rămân a fi extrem de negative – procurările de materie primă de către unele întreprinderi sunt, de fapt, vânzările de bază ale altor întreprinderi, astfel încât impacturile negative produc o reacție în lanț.

Deficitul de lichiditate este o îngrijorare majoră pentru majoritatea întreprinderilor și conduce în final spre un risc sporit de insolvabilitate. Aici ne așteptăm și la un impact negativ asupra calității portofoliului de credite al băncilor, chiar dacă decizia rezonabilă de a admite ca băncile comerciale să nu facă reclasificări de credite spre cele neperformante pe perioada stării de urgență ar fi binevenită în scopul neadmiterii creșterii ratelor dobânzilor.

Nu în ultimul rând suntem preocupați de efectele adverse ale pandemiei asupra pieței forței de muncă. Șomajul tehnic, facilitat prin decizia Guvernului de a face înlesniri la plata impozitelor sociale, este cea mai inofensivă cale de a menține locurile de muncă. Totuși, în cazul unor sectoare care efectiv și-au pierdut o cotă substanțială din piața de desfacere (turismul, HORECA, transporturile), din păcate este vorba de disponibilizări în masă. Și aici ajutorul de șomaj este instrumentul cel mai indicat. O categorie aparte sunt angajații pe cont propriu, a căror venituri sunt direct proporționale cu numărul de contracte pe care le execută. Ei intră în categoria cea mai defavorizată, nefiind nici șomeri, nici angajați, în sensul tradițional al cuvântului.

Provocarea majoră a economiei naționale este să se adapteze la condițiile pandemiei care nu pare să dispară în curând, să se reinventeze, reieșind din situația creată, să inoveze acolo unde piețele de desfacere și metodele tradiționale de conducere a afacerii nu mai au sorți de izbândă. Suntem conștienți de faptul că mulți nu vor face provocării, dar e de bunul simț, ca atunci când introducem în ecuație banul public să facem în așa fel, încât ceea ce vom edifica urmare a unor politici publice țintite și înțelepte să pună temeliile unei economii noi – mai avansate în lanțul tehnologic, mai rezistente la șocurile interne și externe, mai sustenabile din punct de vedere al mediului. Totodată, ar trebui să se reinventeze și sectorul public, fiind schimbate radical abordările în reglementare și interacțiunile cu sectorul privat, după cum o fac urgent alte state în scopul păstrării unei poziții competitive și evitării unor șocuri social-economice profunde.

„Ceea ce nu ne ucide ne face mai puternici” a remarcat filozoful german Friedrich Nietzsche. Aceasta este ocazia să facem un inventar al resurselor noastre: umane, financiare, naturale, tehnologice și să identificăm soluții inteligente ca să fim mai puternici.

Sumar

Criza pandemică a afectat grav societatea. Dincolo de efectele temute asupra sănătății și vieții cetățenilor Republicii Moldova, care se încearcă a fi contracarate prin norme sanitare și noi reguli de conduită socială, a fost afectată profund economia țării. La ora actuală se poate afirma că printre victimele colaterale ale COVID-19 se numără peste 30 mii de cetățeni care au rămas fără lucru și cea mai mare parte din întreprinderi care au rămas fără vânzări. Reieșind din statistica pentru primele luni ale pandemiei, vânzările ratate se cifrează la 86 miliarde lei, ceea ce implică venituri ratate la bugetul public național în mărime de 17,3 miliarde lei sau 27% față de nivelul acestuia în 2019.

Efectele sistării activității economice pe durata stării excepționale au fost resimțite acut de majoritatea sectoarelor pentru care interacțiunea nemijlocită cu clientul este fundamentală. Cu toate acestea, mult mai costisitoare sunt efectele pe termen mediu legate de diminuarea veniturilor populației și, în consecință, diminuarea cifrei de afaceri. Cel mai puternic au fost afectate industria turismului, HORECA și comerțul nealimentar. Pentru mulți agenți economici din aceste sectoare, diminuarea fără precedent a pieței înseamnă închiderea definitivă a afacerii. Alte sectoare sunt în căutare de soluții care să le permită ajustarea la noua realitate care presupune activitatea la o capacitate operațională redusă în medie la 80% față de 2019. O precondiție pentru menținerea agenților economici pe linia de plutire este optimizarea costurilor prin: (i) reduceri de personal; (ii) amânarea proiectelor investiționale; (iii) reducerea bugetelor pentru marketing și promovare; și (iv) trecerea la comerțul online.

Fructul politicilor țintite ale Guvernului a fost restructurarea emergentă a economiei reale. Astfel, industrii noi pentru Republica Moldova au fost create în baza zonelor economice libere și a parcurilor industriale; regimul special de impozitare a transformat sectorul tehnologiilor informaționale din unul semi-transparent în unul care contribuie esențial la creșterea economică; programele cu caracter social (cum ar fi Prima Casă) au catalizat dezvoltarea construcțiilor și a sectoarelor conexe; paleta de programe de susținere a antreprenoriatului au permis dezvoltarea IMM-urilor; comerțul liber atât în est cât și în vest a asigurat agenții economici cu noi piețe de desfacere. Totodată, criza pandemică a scos în relief o serie de vulnerabilități care taxează potențialul economic: (i) riscurile aferente agriculturii rămân în mare parte neacoperite, iar regimul de impozitare favorizează exporturile de materie primă agricolă în detrimentul producției alimentare cu valoare adăugată mai înaltă; (ii) o mare parte din tineri nu sunt încadrați în procesul educațional sau muncă în timp ce deficitul de cadre calificate devine tot mai evident; (iii) lipsa unei infrastructuri dezvoltate de prelucrare a deșeurilor constrâng accesul bunurilor moldovenești pe piețele externe.

Este axiomatic faptul că sectorul privat al economiei are nevoie de un impuls nou pentru a recăpăta pozițiile cucerite anterior și a dezvolta capacități în domeniile unde persistă probleme. În același timp, realizăm că și resursele statului sunt limitate, iar un ajutor fără discernământ poate conduce la risipirea acestor resurse. Prin urmare, am recurs la selectarea unor domenii prioritare, care deși contribuie în mod decisiv la dezvoltarea economică, au fost afectate profund de criza pandemică. Am elaborat Matricea COVID ținând cont de problematica specifică sectoarelor respective și dorința de a edifica o economie mai rezistentă pentru viitor. Măsurile propuse de mediul de afaceri țin de: (i) reducerea constrângerilor birocratice; (ii) optimizarea politicii fiscale; și (iii) stimulente economice țintite.

Costul Matricei COVID este de 3,7 miliarde lei. Acest cost poate părea unul exorbitant pentru bugetului public, dar ținem să subliniem faptul că inacțiunea Guvernului de asemenea costă. Mai mult ca atât, o reacție întârziată poate aprofunda criza economică provocată de pandemie și perpetua efectele negative pe o perioadă nedeterminată. Tot din această perspectivă, insistăm asupra termenului scurt de implementare a Matricei COVID și asupra caracterul viu al acestui document. Conștientizăm faptul că pandemia nu va dispărea mâine, iar căutarea de soluții raționale pentru contracararea crizei economice vor rămâne la ordinea zilei. Mizăm pe faptul că adoptarea Matricei COVID va pune bazele unui pact social între cetățeni, mediu de afaceri și guvernare și că împreună vom ieși învingători din criză. Totodată, ținem să subliniem că impactul economic pe urma implementării Matricei COVID este de 12,9 miliarde lei, inclusiv venituri majorate la bugetul public național de 4,8 miliarde lei. Astfel, soluțiile identificate aduc beneficii nete la bugetul public național în valoare de un miliard de lei.

Studiul de față are drept obiectiv principal identificarea acelor soluții care vor spori gradul de reziliență al economiei naționale. La baza lui stau statisticele care vorbesc elocvent despre magnitudinea problemei cu care ne confruntăm. Aici trebuie să remarcăm că elaborarea studiului nu ar fi fost posibilă fără conlucrarea strânsă cu autoritățile publice din Republica Moldova. În particular, am dori să aducem mulțumiri Biroului Național de Statistică, Serviciului Fiscal de Stat, Casei Naționale de Asigurări Sociale, Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă, Organizației pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii, care au reacționat prompt la orice cerere de informații și au depus un efort suplimentar pentru a structura informația solicitată într-un mod care să corespundă metodologiei studiului.

Totodată, ținem să subliniem că soluțiile inteligente care au fost identificate nu sunt rezultatul creației unui grup restrâns de experți, ci produsul unor consultări largi cu mediul de afaceri. Într-o perioadă relativ scurtă, Consiliul Economic pe lângă Prim-Ministru a moderat peste douăzeci de reuniuni cu reprezentanții asociațiilor profesionale, proiectelor de asistență externă, companii private etc., care reieșind din condițiile specifice impuse de pandemie s-au realizat pe platforme digitale. Pe această cale, noi ținem să aducem mulțumiri mediului de afaceri care nu s-a focusat pe o listă de probleme, ci a oferit soluții vizionare având drept scop recalibrarea modelului economic de dezvoltare al Republicii Moldova.

Sperăm ca Matricea COVID, elaborată prin eforturi conjugate, să influențeze în mod decisiv agenda de priorități de politici a Guvernului pentru perioada imediat următoare, astfel încât să ieșim cât mai repede din criza economică provocată de pandemie.

Efectele globale ale pandemiei asupra economiei naționale

În cadrul acestui studiu ne-am propus să examinăm „sub lentilă” efectele pandemiei asupra economiei naționale, să scoatem în evidență acele sectoare care, fiind cruciale pentru dezvoltarea economică, au avut cel mai mult de suferit și, mai ales, să identificăm soluții inteligente pentru relansarea economică. Este axiomatic faptul că, chiar dacă o situație fără precedent solicită o intervenție fără precedent din partea statului, resursele bugetare, umane, capitalul privat și altele sunt limitate. Un prim impuls din partea mediului de afaceri este să ceară sprijin din partea autorităților, însă acordarea unui astfel de sprijin fără discernământ riscă să perpetueze efectele crizei și să producă efecte structurale persistente.

Pentru ca exercițiul pe care ni-l propunem să aibă sens, este necesar să înțelegem *în primul rând* ce reprezenta economia națională înainte de pandemie, care erau trăsăturile ei caracteristice și care au fost punctele forte și punctele slabe. În conformitate cu metodologia propusă (Anexa 1) vom încerca să evidențiem contribuția sectoarelor la dezvoltarea economică și măsura în care acestea au fost afectate de pandemie.

1. Cum era economia înainte de pandemie și cum a fost afectată?

2. Care sunt provocările specifice cu care se confruntă sectoarele economice?

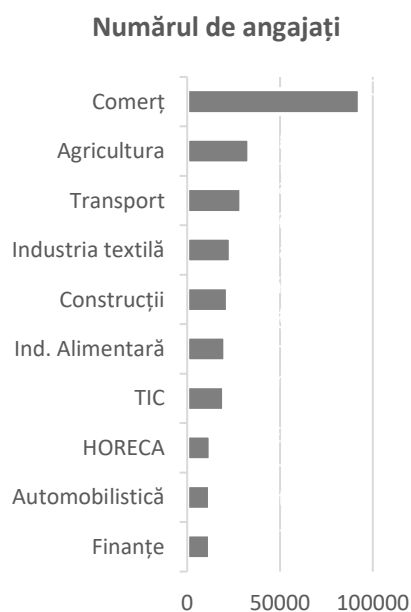
3. Ce măsuri trebuie să întreprindă statul pentru relansarea economică?

Într-al doilea rând, trebuie să conștientizăm că, la suprafață, majoritatea absolută a sectoarelor economice s-au confruntat cu scăderea volumului vânzărilor. Aceasta i-a impus să ia măsuri drastice: (i) să optimizeze costurile, inclusiv prin reduceri de personal; (ii) să amâne proiectele investiționale; (iii) să reducă drastic bugetele pentru dezvoltare și promovare; (iv), să identifice căi și piețe noi de desfacere. Realizăm că per ansamblu astfel de „ajustări” forțate vor accelera viteza de recuperare a creșterii economice. Cu toate acestea, problemele sistemice cu care se confruntă diverse sectoare economice sunt diferite în esență. Nimeni nu cunoaște magnitudinea și specificul provocărilor actuale mai bine decât reprezentanții mediului de afaceri. Prin urmare, Consiliul Economic pe lângă Prim-ministru a inițiat o serie de consultări tematice, prin care a cules dovezi și propuneri nemijlocit de la oamenii de afaceri din diverse sectoare. Din motive practice, ne-am consultat cu acele sectoare economice care au o cifră de afaceri de cel puțin 1,5 miliarde lei, astfel încât să asigurăm reprezentativitatea acestora pentru studiu (cifra de afaceri agregată pentru sectoarele respective reprezintă 85% din cifra de afaceri totală pe economia națională).

Figura 1 Top 10 sectoare după cifra de afaceri (milioane lei)

Figura 2 Top 10 sectoare după numărul de angajați

În al treilea rând, problemele specifice presupun soluții inteligente: adaptate la realitățile cu care se confruntă mediul de afaceri și capabile să scoată economia națională la un nou nivel de dezvoltare. O cale de a ne informa asupra măsurilor pertinente crizei a fost să analizăm stimulenții economici și fiscali puși în aplicare în alte state afectate de criza pandemică (vezi Anexa 2 pentru mai multe detalii). Esențial a fost să conchidem că noua realitate, caracterizată printr-un nivel redus al consumului și riscul immanent unor noi restricții justificate pentru salvagardarea sănătății populației, nu este o realitate „bătută în cuie”. Stimulenții economici și fiscali, caracterul raporturilor dintre autorități publice și mediu de afaceri, sunt pe măsură să ofere o șansă de relansare economică pe baza sectoarelor economice rezistente, care contribuie decisiv la dezvoltarea economică. Respectiv, produsul final al acestui exercițiu este așa-numita Matrice COVID, un set coerent și comprehensiv de măsuri de politici așteptate de mediul de afaceri.

Contribuția sectoarelor la dezvoltarea economică

Nu vom fi surprinși să aflăm că economia națională la începutul anului 2020 diferă în mod esențial de economia de la începutul mileniului. Șocurile externe, dar și politicile țintite ale statului au produs schimbări structurale majore: (i) subvențiile agricole au stimulat investițiile în tehnica agricolă; (ii) zonele economice libere și parcurile industriale au condus la apariția unor sectoare emergente cu un mare potențial de export; (iii) investițiile publice în infrastructura drumurilor au stimulat dezvoltarea regională; (iv) proiecte sociale precum „Prima Casă” au impulsat dezvoltarea sectorului construcțiilor; (v) crearea parcurilor IT a adus în sectorul formal al economiei tehnologiile informaționale. Șirul poate continua. Pe de altă parte, migrația forței de muncă a înclinat balanța în favoarea sectoarelor tehnologizate, iar suita de embargouri i-a forțat pe antreprenori să se lanseze pe piețe de desfacere noi.

În studiul de față, noi nu vom recurge la împărțirea sectoarelor economice în importante și mai puțin importante, esențiale și neesențiale. În loc de aceasta, noi vom încerca să apreciem contribuția sectoarelor la dezvoltarea economică în baza unui șir de criterii, cum ar fi: (i) mărimea sectorului (ca cifră de afaceri și număr de angajați); (ii) valoarea adăugată (intensitatea și productivitatea muncii); (iii) relevanța sectorului în contextul siguranței alimentare și securității statului; (iv) importanța sectorului pentru alte sectoare economice; (v) potențialul de înlocuire a importurilor și (vi) potențialul de export.

Apreciem mărimea sectoarelor economice în funcție de volumul vânzărilor (cifra de afaceri) și numărul de locuri de muncă pe care le

Figura 3 Sectoarele cu cel mai înalt potențial de înlocuire a importului

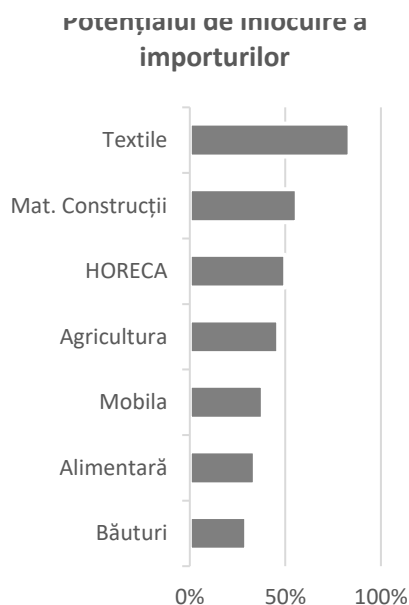
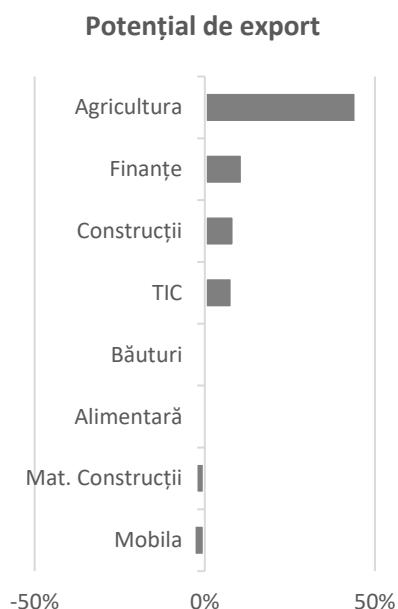

Figura 4 Sectoarele cu cel mai înalt potențial de export

oferă. Respectiv, dacă examinăm economia reală¹ prin prisma *cifrei de afaceri* (vezi Figura 1), rezultatele sunt revelatorii: dintr-o sută de întreprinderi, 55 ar fi din domeniul comerțului, 16 ar face parte din industria prelucrătoare, 6 ar fi antrenați în servicii de transport, 6 s-ar fi ocupat de construcții, 5 ar fi producători agricoli, iar 4 ar fi elaborat softuri.²

Pe de altă parte, dacă e să examinăm *în ce sectoare lucrează cele mai multe persoane* (Figura 2), vom avea o imagine diferită. Vom descoperi că numărul angajaților din comerț și al muncitorilor din industria prelucrătoare este aproximativ egal, 26 și 24, respectiv, 9 sunt fermieri, 9 prestează servicii de transport, iar 6 sunt constructori. Respectiv, imaginea de economie agrară care se atribuie uneori Republicii Moldova este învechită pentru că sectoarele economice dominante sunt comerțul și industria.³

Un criteriu important este *intensitatea și productivitatea forței de muncă*. Aici avem sectoare, pentru care munca este un factor determinat în cifra de afaceri cum ar fi arta, serviciile poștale și de curierat, industria textilă și cea automobilistică, horticultura, și sectoare care depind de un număr mai mic de angajați – agențiile de turism, fabricarea uleiului, comerțul, telecomunicațiile și fabricarea materialelor de construcție. Dacă ținem cont de valoarea adăugată brută per angajat, vom vedea că cele mai performante sectoare sunt: logistica (în particular agențiile de turism - 163%), comerțul – 136%, telecomunicațiile – 81%, fabricarea uleiului – 68%.⁴

În același timp înțelegem că, indiferent de numărul de angajați și cifra de afaceri, cel mai mare pericol pe durata pandemiei ține de periclitarea comerțului extern. În cazul (ipotetic) în care dintr-un motiv greu de anticipat, frontierele Republicii Moldova s-ar închide brusc, am fi obligați să asigurăm minimul necesar pentru existență din resurse interne. Din această optică, sectoarele asigură *securitatea alimentară*, precum și comunicațiile au o importanță majoră.

O trăsătură indisolubilă a economiei moderne este *interconectivitatea*: prăbușirea unui sector, care (în virtutea numărului mare de tranzacții și a volumului facturat⁵) este strâns legat de alte sectoare, poate crea un efect de domino, trăgând după sine alte sectoare economice. Un exemplu elocvent în acest sens este comerțul, al cărui funcție este să asigure interfața între producător și consumator. Staționarea acestuia pe durata carantinei a produs efecte secundare adverse asupra industriei textile, mobilei, fabricării

¹ Aici și în continuare ne vom referi la economia reală excluzând sectoarele care sunt preponderent publice – administrația publică, învățământul, ocrotirea sănătății, sectorul asociativ, distribuția de apă, agent termic și electricitate

² Cifele prezentate sunt adaptate după datele privind cifra de afaceri în 2019, oferite de BNS

³ Cifre adaptate din ancheta forței de muncă pentru 2019, BNS

⁴ Valoarea adăugată brută raportată la numărul de angajați în 2019, BNS

⁵ Cifre agregate în baza datelor statistice din rapoartele financiare ale agenților economici pentru 2019, SFS

materialelor de construcții etc., chiar dacă ultimele nu au căzut sub incidența restricțiilor. Astfel, în baza mediei dintre numărului de facturi fiscale, a volumului facturat și a consumului interne, am constatat că cele mai inter-conectate sectoare sunt următoarele: comerțul (77%), industria alimentară (54%), fabricarea băuturilor (36%) fabricarea materialelor de construcție (33%) și transportul terestru (31%).

Privind în viitor, este crucial să apreciem care sunt sectoarele cu cel mai înalt potențial de înlocuire a importurilor și care sunt cele care prezintă potențial de export. Am considerat că există *potențial de înlocuire a importurilor* (Figura 3) în sectoarele care produc bunuri și servicii, cărora consumatorii autohtoni, din varii motive, preferă bunuri și servicii importate. De exemplu, dacă producem sucuri însă consumul local de sucuri este format în proporție de 40% din produse autohtone și 60% produse de import, vom considera că potențialul de înlocuire este 60%. Urmând această logică am constatat că cel mai mare potențial de înlocuire a importului există în industria textilă, fabricarea materialelor de construcții, HORECA (turismul intern), fabricarea mobilei, industria alimentară și fabricarea băuturilor.⁶

Pentru a aprecia *potențialul de export* (Figura 4) am analizat dinamica importurilor pe categorii de bunuri și servicii în țările partenere, presupunând că acolo unde există mai multă cerere de import, există și un potențial sporit de a crește volumul exporturilor din Republica Moldova. Din acest punct de vedere, constatăm că agricultura, serviciile bancare, lucrările de construcții și tehnologiile informaționale sunt cele mai întrebate⁷. În ceea ce ține de agricultură și servicii IT deja avem o ofertă pe care putem să o creștem. În același timp, finanțele și construcțiile sunt servicii ale căror potențial de export nu l-am explorat îndeajuns, în pofida faptului că pe piețele externe de desfacere există cerere pentru astfel de servicii.

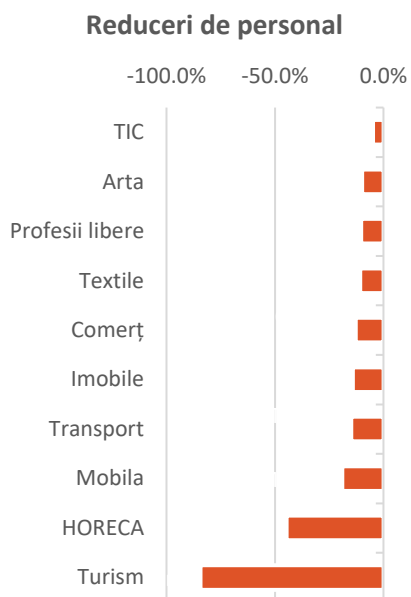
Impactul pandemiei asupra sectoarelor economice

Efectele pandemiei asupra sectoarelor economiei naționale nu au întârziat să apară. Sistarea activității economice pe durata stării excepționale a avut un impact imediat asupra locurilor de muncă și a vânzărilor. În unele cazuri, acest impact a fost indirect. Chiar dacă *de jure* activitatea economică nu a fost întreruptă, blocarea canalelor de desfacere a producției sau întreruperea furnizărilor de materie primă a condus *de facto* la sistarea activității economice. Și mai alarmante

⁶ Ponderea importurilor nete în volumul vânzărilor pe piața locală, cifre adaptate după datele statistice pentru 2019 de la BNS (import de bunuri) și BNM (import de servicii)

⁷ Dinamica importurilor în primele cinci luni ale anului 2020 comparativ cu perioada similară din 2019 conform balanțelor de plăți din UE, Federația Rusă și China

Figura 5 Scăderea numărului de salariați în martie-mai 2020 față de perioada respectivă din 2019

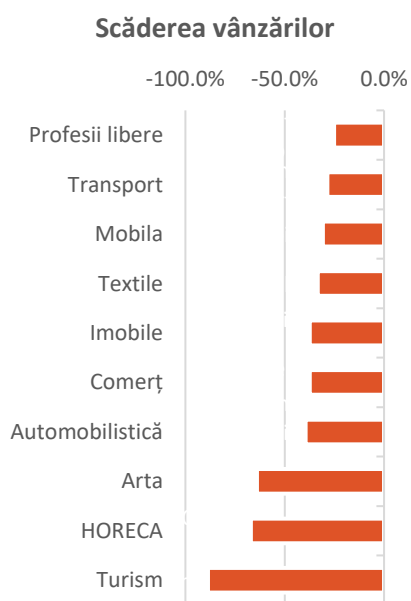
sunt efectele pe termen mediu. Odată cu reluarea activității economice în regim obișnuit, întreprinderile s-au confruntat cu o scădere a vânzărilor în raport cu anul precedent. Aici e vorba atât de micșorarea comenzilor pe segmentul B2B, cât și de schimbarea preferințelor de consum pe segmentul B2C. Pe fundalul vânzărilor diminuate și a costurilor fixe legate de arendă a crescut decalajul de casă, în timp ce accesul la credite noi s-a redus simțitor din motive prudențiale. Per total, a crescut semnificativ riscul insolvenței, în special în cazul întreprinderilor decapitalizate.

Pentru a capta impactul global al pandemiei asupra sectoarelor economice am recurs la analiza datelor statistice pe următoarele criterii: 1. Modificarea numărului de salariați până și după pandemie; 2. Modificarea producției/cifrei de afaceri față de perioada corespunzătoare din anul precedent; 3. Modificarea comerțului extern (importuri și exporturi) în comparație cu perioada corespunzătoare din anul precedent; 4. deficitul de lichiditate în funcție de calitatea portofoliului de credite pe ramurile economiei naționale și volumul de credite noi eliberate după începerea pandemiei; și 5. riscul de solvabilitate estimat ca diferența dintre vânzări și costul vânzărilor, raportată la capital.

De la începutul pandemiei, circa 32 mii de persoane din sectorul real al economiei (8,9% din numărul de angajați) și-au pierdut locurile de muncă⁸. Într-o măsură mai mică (sau deloc) a fost afectat sectorul agricol, industria extractivă, fabricarea materialelor de construcții, operatorii de servicii poștale și de curierat și industria automobilistică (persoanele aflate în șomaj tehnic și-au reluat lucrul după sfârșitul stării excepționale). Un impact redus s-a manifestat în industria prelucrătoare – industria alimentară (-3,8%), fabricarea băuturilor (-3,9%), intermedierea financiară (-3,9%), construcții (-4%) și TIC (-4,7%). Cele mai masive disponibilizări de personal (vezi Figura 5) s-au produs în agențiile de turism (-84%), sectorul HORECA (-44,6%) și fabricarea mobilei (-19%). Destul de puternic au fost afectate transporturile terestre și serviciile de depozitare (-14,8%), agenții imobiliari (-14,1%), comerțul (-12,8%), industria textilă (-10,8%), liber-profesioniștii (-10,3%) și angajații din artei (-9,9%). În același timp, potrivit ANOFM⁹ în primele 7 luni ale anului 2020, numărul persoanelor înregistrate cu statut de șomer a fost de 31,6 mii, din care la finele lunii iulie doar 3868 de persoane (12%) beneficiază de ajutor de șomaj. Opțiunile reale ale persoanelor care și-au pierdut locurile de muncă sunt economiile, ajutorul familiei și migrația.

Reduceri de personal sunt puternic corelate cu *diminuarea producției sau a vânzărilor* (Figura 6). Și aici, cele mai afectate au fost agențiile de turism (-88,6%), HORECA (-67%), arta și sportul (-64%).

Figura 6 Scăderea producției /cifrei de afaceri în martie-mai 2020 față de perioada respectivă din 2019

⁸ Datele din rapoartele financiare pentru mai 2020 în comparație cu februarie 2020, SFS

⁹ Raport statistic ANOFM (iulie 2020)

Figura 7 Povara costurilor fixe asupra activității economice pe durata pandemiei

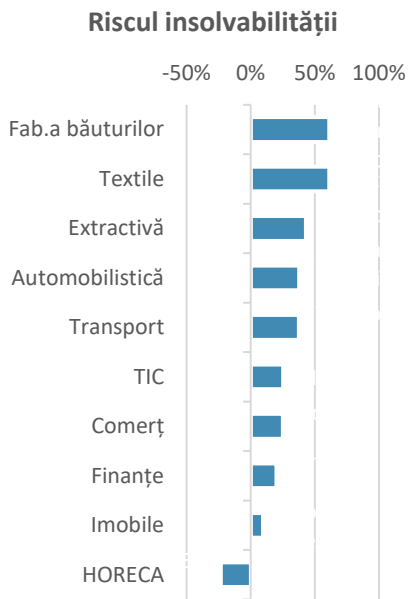
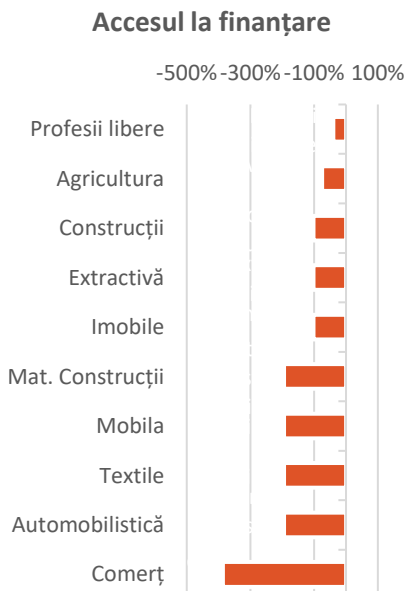

Figura 8 Modificarea soldului creditelor acordate de bănci în aprilie-iunie 2020

Scăderi semnificative s-au produs în industria automobilistică, comerț, tranzacții imobiliare, industria textilă, fabricarea mobilei și transport¹⁰. Nu toate sectoarele economiei au fost afectate în mod negativ. Volumul producției din industria alimentară a crescut cu 9,3% - aproape exclusiv datorită creșterii producției de ulei cu 109,3%. De asemenea, a crescut fabricarea materialelor de construcție cu 6,8% - mulți cetățeni întorși de peste hotare și-au dedicat timpul reparațiilor.

În pofida întreruperii unor curse aeriene, *comerțul extern* nu a fost afectat într-o măsură foarte mare. Consumul bunurilor de import a scăzut aproximativ în aceeași măsură ca și cererea pentru export, ambele fiind condiționate de diminuarea veniturilor populației. Cel mai simțitor a scăzut comerțul extern în partea ce ține de industria automobilistică, fabricarea mobilei și industria textilă. Industria alimentară și fabricarea materialelor de construcții și-au consolidat pozițiile în comerțul extern.

Impactul cel mai negativ asupra agenților economici este atunci când volumul scăzut al vânzărilor nu mai poate acoperi în suficientă măsură costurile fixe. Pentru a aprecia obiectiv cât de gravă e situația am luat ca bază costurile fixe din 2018 și capitalul agenților economici din 2019, însă am ajustat volumul vânzărilor¹¹ la rata de scădere în martie-mai în comparație cu perioada respectivă din anul precedent. Ca rezultat am obținut *riscul insolvabilității*. În baza modelului de estimare am conchis că sectorul HORECA este *de facto* falimentar (vezi Figura 7).

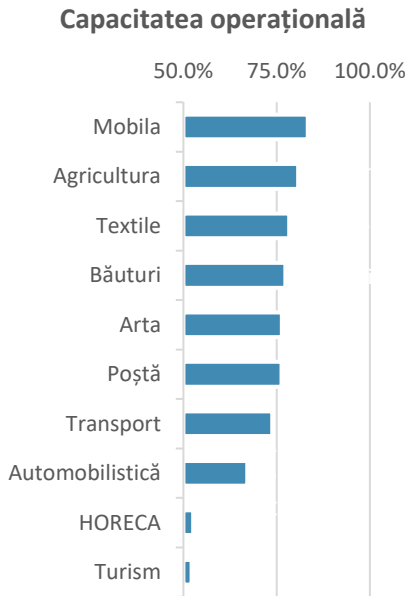
Accesul neîntrerupt la resurse creditare este esențial pentru supraviețuirea unei ramuri, însă este clară poziția instituției creditare care va evita să elibereze noi credite atunci când: 1. ponderea creditelor dubioase și compromise este deja mare și 2. când pronosticul vânzărilor viitoare nu inspiră încredință. Din acest punct de vedere, încă până la începutul pandemiei situația deja era precară în ramura construcțiilor (20,1% credite neperformante din portofoliul total de credite acordate ramurii¹²), HORECA (12,5%) și servicii (12,5%). E posibil că situația să fi schimbat radical pe durata pandemiei, dar deoarece BNM a permis băncilor să nu reclasifice creditele pe durata stării excepționale, acest lucru nu se vede în cifre. Pe de altă parte, instituțiile creditare sunt foarte sensibile la riscuri, astfel încât modificarea soldului la credite semnaleză în mod elocvent ramurile care sunt percepute ca fiind vulnerabile (vezi Figura 8). Astfel, vedem că cea mai afectată ramură este cea a comerțului (soldul mediului al creditelor acordate întreprinderilor din ramura comerțului pentru lunile aprilie-iunie 2020 a scăzut cu 387% față de perioada respectivă din 2019). Similar, „robinetul de bani” s-a închis

¹⁰ Dinamica producției industriale / cifrei de afaceri în martie-mai 2020 față de martie-mai 2019, BNS

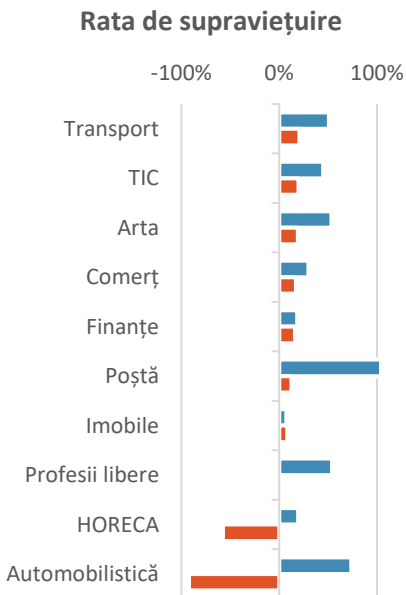
¹¹ Costurile variabile au fost estimate în baza datelor BNS ca diferență dintre volumul vânzărilor estimat pentru 2020, marja operațională calculată reieșind din rentabilitatea activelor de 25% și costurile fixe din 2019

¹² Modificarea medie a soldurilor la portofoliul de credite pentru sectorul real în lunile aprilie-iunie 2020, BNM

Figura 9 Volumul prognozat al producției/vânzărilor în noua normalitate

Figură 10 Diferența dintre rentabilitatea și costul capitalului reieșind din capacitatea operațională scăzută (1) și posibilitatea unui lockdown repetat

pentru organizațiile de microfinanțare (-200%), industria prelucrătoare (-111%), construcții (-102%) și agricultură (-74%). Soldul creditelor a crescut doar pentru transport și comunicații (136%) și servicii (49%).

Gradul de reziliență în condiții pandemice

Conștientizăm faptul că impactul imediat al crizei pandemice a fost amplificat într-o măsură semnificativă de sistarea activităților economice pe durata situației excepționale. Acest șoc exogen a fost considerat drept o măsură drastică, dar necesară pentru a curba rata de îmbolnăvire a populației cu COVID-19. O parte din sectoarele economice și-a reluat activitatea obișnuită înregistrând o ușoară ameliorare a producției și vânzărilor în lunile iulie-august. În același timp, a devenit clar că revenirea la condițiile anterioare pandemiei nu este posibilă. O concluzie preliminară în baza consultărilor cu reprezentanții mediului de afaceri este cert că se conturează o „nouă realitate” condiționată de costuri suplimentare aferente protocoalelor sanitare, un consum redus de bunuri și servicii determinat de scăderea veniturilor și o activitate economică la capacitate redusă. Ajustarea la „noua realitate” se produce prin reducerea cheltuielilor de personal, promovarea unor metode alternative de vânzări (comerțul electronic), sacrificarea proiectelor investiționale și reducerea bugetelor pentru marketing și promovare.

Cu toate acestea, într-o serie de cazuri, menținerea pe linia de plutire este practic imposibilă. În special, acest scenariu este cel mai verosimil atunci când piața de desfacere se reduce în mod dramatic, așa cum s-a întâmplat în sectorului turismului și HORECA. Pentru a înțelege mai bine cum sectoarele economice vor face față „noii realități” am analizat patru seturi de prognoze a capacității operaționale post-pandemice efectuate în baza: 1. sondajelor realizate de AmCham; 2. consultărilor cu reprezentanții mediului de afaceri; 3. modelului de echilibru general (Valeriu Prohnițchi) și 4. modelului de învățare automată creat de echipa Consiliului Economic pe lângă Prim-ministru. Media celor patru prognoze relevă utilizarea la minimum a capacității operaționale în cazul agențiilor de turism, HORECA, fabricării materialelor de construcții, industriei automobiliste și a transportului terestru (vezi Figura 9).

Reieșind din capacitatea operațională specifică pentru „noua realitate” am calculat gradul de reziliență al sectoarelor economice, inclusiv și scenariul unui nou lockdown. Astfel, dacă va fi sistată din nou activitatea economică, sub „linia de plutire” se vor găsi o pondere mare din întreprinderile din HORECA și industria automobilistică. În

cazul când un nou *lockdown* nu se va produce, majoritatea sectoarelor vor rezista crizei pandemice.¹³

Domeniile prioritare pentru intervenție

După cum am menționat din start, contribuția la dezvoltarea economică, impactul crizei pandemice și gradul de reziliență sunt noțiuni multidimensionale, fiecare din ele având la bază o serie de criterii. Pentru a putea vizualiza această informație vastă pe o scară relativă, am convertit indicatorii în scoruri – de la 1 la 100, unde 100 înseamnă cea mai puternică contribuție, cel mai mare impact și cele mai înalte șanse de eșec în condițiile „noii realități” și în absența unei intervenții țintite din partea statului.

Scorurile relative ne-au permis să grupăm sectoarele economice după principiul: 1. contribuție redusă – impact pandemic mic; 2. contribuție redusă – impact mare; 3. contribuție înaltă – impact mic; și 4. contribuție înaltă – impact mare. Bineînțeles, sectoarele care trebuie să beneficieze de un sprijin prioritar sunt cele care contribuie mult la dezvoltare și au fost grav afectate. Gradul de reziliență (mărimea bulei¹⁴) denotă cât de semnificativ trebuie să fie acest sprijin.

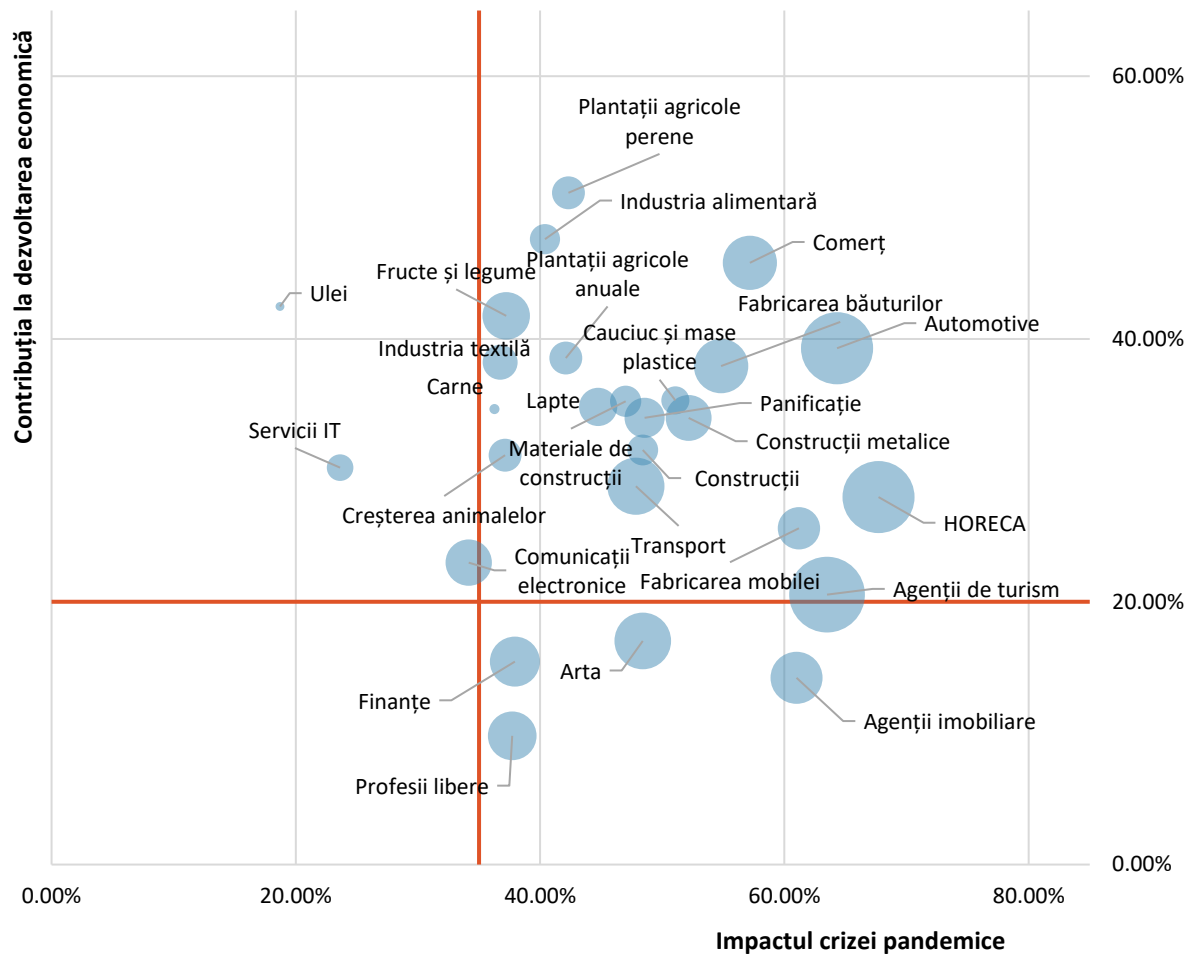
În Figura 11 am scos în evidență ramurile și sectoarele economice ale căror cifră de afaceri depășește 1,5 miliarde lei și care, în sumă reprezintă 85% din cifra de afaceri pe economia națională. Datele cu privire la încadrarea tuturor sectoarelor din economia reală pot fi vizualizate în Anexa 3 sau online, pe pagina dedicată a Consiliului Economic pe lângă Prim-ministru.¹⁵

¹³ La baza calculelor conform modelului au fost datele din ancheta structurală a întreprinderii pentru 2019 și volumul vânzărilor ajustat conform gradului de utilizare a capacității operaționale, BNS

¹⁴ Mărimea bulei este invers proporțională cu gradul de reziliență a sectoarelor în noua normalitate și un nou val de restricții.

¹⁵ Matricea COVID: <https://consecon.gov.md/matricea-covid-19/>

Figura 11 Poziționarea sectoarelor din economia reală în funcție de contribuție la dezvoltarea economică, impact al crizei pandemice și grad de reziliență.

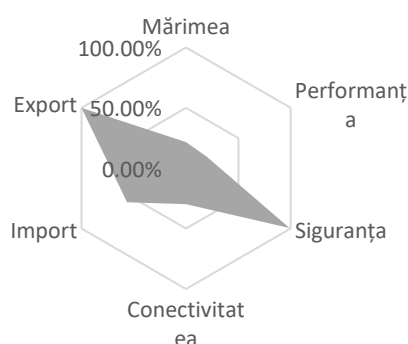
„Sprijin prioritar din partea statului” este o noțiune ambiguă, dar, ceea ce am realizat din interacțiunea cu reprezentanții mediului de afaceri, este că acest sprijin nu este în mod neapărat un ajutor monetar. Mai des, domeniile specifice de intervenție țin de:

1. Revizuirii ale cadrului normativ existent, ale cărui deficiențe scot în evidență anumite probleme sistemice;
2. Ajustări la politica fiscală, care într-o serie de cazuri distorsionează piața, determinându-i pe anumiți agenți economici să funcționeze într-un regim semi-transparent; și
3. Stimulente economice în domenii specifice de activitate, care ar viza competitivitatea anumitor sectoare.

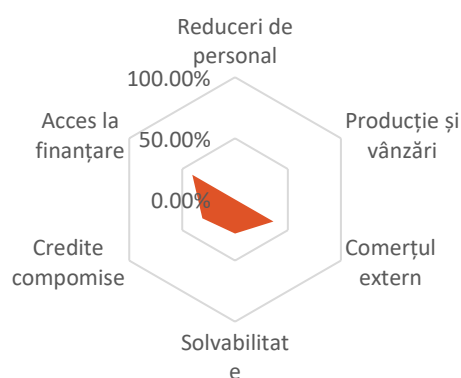
Cu toate acestea, există și o serie de măsuri transversale care afectează toate sectoarele economiei indiferent de condițiile specifice de activitate.

Analiza sectorială a domeniilor specifice pentru intervenție

Contribuția agriculturii la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra agriculturii

În acest capitol ne vom focaliza atenția asupra sectoarelor economice care contribuie cel mai mult la dezvoltarea economică și care au fost cel mai puternic afectate de criza pandemică. Reieșind din optica abordării propuse, sunt prioritare următoarele sectoare economice: industria prelucrătoare, inclusiv industria alimentară (lapte, carne, fructe și legume, panificație), fabricarea băuturilor, industria textilă, fabricarea materialelor de construcții, industria automotive și fabricarea mobilei), comerțul, construcțiile, transportul, HORECA, TIC (comunicațiile electronice) și logistica (agențiile de turism)¹⁶. Cu derogare de la principiul enunțat mai sus, vom analiza și sectorul agricol, date fiind condițiile climatice adverse care s-au suprapus pandemiei și au periclitat recolta din anul curent. Datele statistice detaliate cu privire la indicatorii care au stat la baza estimării scorurilor privind contribuției la dezvoltarea economică, impactul crizei pandemice și gradul de reziliență sunt prezentate în anexele 4-5.

Agricultura

Agricultura este o verigă fundamentală în asigurarea siguranței alimentare și, grație cererii sporite de materie primă agricolă în țările partenere, are și un potențial ridicat de export. Specific pentru sectorul agricol este faptul că dificultățile legate de pandemie au fost eclipsate de cele provocate de secetă. Nivelul scăzut de umiditate a solului după lunile de iarnă și seceta din lunile aprilie-mai au compromis recolta de cerealiere (-75% față de 2019) și fructe (-50% la cireșe, -40% la prune, -50% la caise, -10% la mere). În primele luni de pandemie vânzările de producție agricolă nu au fost afectate negativ, dat fiind că în aceste luni se realizau stocurile rămase din recolta anului precedent. Consumul de producție agricolă din sectorul HORECA a avut un impact negativ, care, însă, a fost compensat de vânzări mai bune în rețeaua de magazine.

Seceta a dezvoltat o problemă inerentă a sectorului agricol și anume, aprovizionarea cu apă pentru irigare. Strategia de dezvoltare a agriculturii prevede reabilitarea sistemelor de aprovizionare cu apă care ar permite irigarea a 122 mii hectare și construcția sistemelor noi

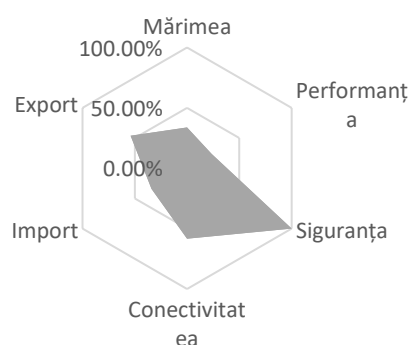
¹⁶ Din motive practice, nu am examinat „sub lentilă” sectoarele ale căror cifră de afaceri este mai mică decât 1,5 miliarde. De asemenea, producția de cauciuc, mase plastice și construcții metalice nu a fost examinată în mod separat, deși constatările făcute pe marginea discuțiilor cu reprezentanții industriei automobiliste localizați în ZEL Bălți sunt valabile și pentru aceste sectoare

pentru o suprafață de 116 mii hectare. În raport cu aceste obiective, în termeni practici, au fost reabilitate doar 10 sisteme de irigare din fondurile programului COMPACT pentru o suprafață de 115 mii hectare. Conectarea producătorilor agricoli la sistemele de aprovizionare cu apă rămâne o provocare majoră. Accesul limitat la apă este principala constrângere pentru investițiile în agricultura de performanță. În conformitate cu estimările Băncii Mondiale, valoarea monetară a pierderilor climatice anuale în Republica Moldova este de circa 700 milioane dolari SUA.

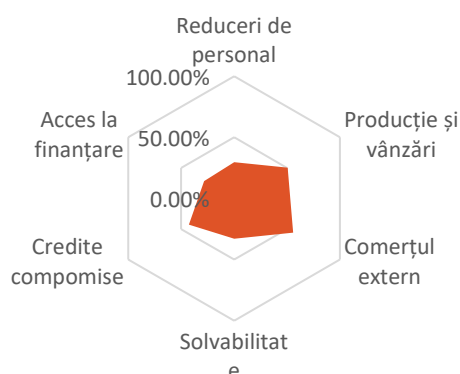
Un alt aspect critic pentru dezvoltarea agriculturii ține de accesul la resurse financiare. Potrivit reprezentanților din sector, Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural în volum de 1 miliard de lei este insuficient, dorindu-se majorarea acestuia până la 3-5 miliarde lei, astfel încât producătorii agricoli să poată concura în condiții mai echitabile cu producătorii regionali, care din start beneficiază și de economii de scară și subsidii mai mari.

Nu în ultimul rând, se impune lansarea unui program dedicat micilor întreprinderi de procesare (în sate). În prezent, în structura exporturilor de producție agricolă predomină materia primă, cu valoare adăugată mică. Crearea întreprinderilor de procesare mici ar lărgi spectrul de cumpărători de materie primă agricolă pe piața locală și ar permite dezvoltarea producției semi-fabricate pentru export, cu valoare adăugată mai mare. În plus, producția prelucrată nu este înțatât de perisabilă și diminuează vulnerabilitatea fermierilor la oscilațiile de preț.

Contribuția industriei alimentare la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra industriei alimentare

Industria alimentară

Industria alimentară este un sector de maximă importanță din punct de vedere al siguranței alimentare. Făcând parte din lanțul valoric din agricultură, acest sector este strâns legat atât cu producția agricolă, cât și cu unitățile comerciale și HORECA. Potențialul de export este semnificativ, în special dacă ținem cont de valoarea adăugată în comparație cu materia primă agricolă. În același timp, acest potențial nu este valorificat pe deplin din cauza necesității de conformare la cerințele UE în ceea ce privește producția de origine animalieră.

Fabricile din sectorul industriei alimentare au activat într-un regim obișnuit în condițiile stării excepționale, deși adaptarea la noile cerințe sanitare a avut un impact asupra costurilor. În particular, au fost înregistrate costuri suplimentare pentru implementarea normelor de igienă, iar purtarea vizierelor și a mănușilor de protecție a afectat negativ productivitatea muncii. Pe de altă parte, necesitatea respectării normelor sanitare este conștientizată pe deplin pentru că un mic focar de infecție este pe măsură să oprească producția, iar veniturile ratate din cauza staționării sunt mult mai mari decât costurile de conformitate.

S-a modificat și structura vânzărilor. În particular, au scăzut vânzările prin intermediul magazinelor mici și vânzările în provincie. Închiderea unităților de alimentație publică pe durata stării excepționale, precum și închiderea școlilor și grădinițelor, au contribuit în mod clar la reducerea vânzărilor.

O problemă comună pentru toți procesatorii din industria alimentară sunt cotele diferențiate de TVA. Producătorii agricoli au posibilitatea să vândă producția la 8% TVA, în timp ce procesatorii sunt obligați să achite TVA de 20%. Respectiv, diferența de 12% îi face necompetitivi pe procesatorii de producție agricolă în comparație cu intermediarii care oferă un preț mai mare și recuperează TVA la efectuarea exportului. Această distorsiune a pieței generează pierderi pentru economia națională. În loc să încurajeze exporturile de producție agricolă procesată, aceasta stimulează exporturile de materie primă. O cotă redusă la TVA, nediferențiată pentru întreg lanțul valoric, ar normaliza piața și ar permite valorificarea pleneră a potențialului de export.

Fructe și legume

Pe segmentul conservelor din fructe și legume s-a modificat cererea din partea consumatorilor. Nefiind considerate produse de primă necesitate, vânzările acestora pe piața internă au scăzut cu circa 20-25%, iar producția exportată a scăzut cu aproximativ 15% în semestrul I al anului curent.

În consumul intern, aproximativ jumătate din producția de sucuri și conserve de fructe și legume este autohtonă, iar cealaltă jumătate este de import. Condițiile de concurență nu sunt favorabile pentru producătorii locali pentru că componenta „naturală” în sucurile de import fiind mai mică fac prețurile la aceste categorii de produse mai competitive. Valorificarea noilor piețe de export este limitată la țările cu care Republica Moldova are acorduri de liber schimb. Există un potențial enorm de comercializare pe piețele din China, India, Israel, însă barierele tarifare de 20-50% împiedică acest lucru.

Produse de panificație

În ceea ce privește segmentul produselor de cofetărie și panificație, în lunile martie-aprilie s-a înregistrat o creștere a vânzărilor de 10-15% după care vânzările s-au stabilizat. Închiderea grădinițelor, școlilor și a unităților de alimentație publică a avut un impact negativ și asupra acestui segment al industriei alimentare. Potențial de export al produselor de cofetărie și panificație este în mare parte neexploatat. Creșteri sporadice au fost înregistrate pe piețele din SUA și Germania (biscuiți, turte dulci), însă piața UE este inaccesibilă pentru o gamă largă de produse care conțin componente de origine animalieră (unt, lapte, ouă). Respectiv, pentru a accede pe rafturile din UE,

producătorii locali sunt nevoiți să importe componente care, deși sunt accesibile pe piața locală, nu sunt certificate în mod corespunzător.

Fabricarea uleiurilor

Atât producția, cât și vânzările de ulei de floarea-soarelui nu au fost afectate de COVID. Din contră, uleiul fiind un produs de primă necesitate consumul extern al acestuia este în creștere. În plus, fluctuațiile în producția de ulei condiționată de sistarea temporară a activității unor fabrici din străinătate a scos în evidență nișe noi pentru desfacerea producției (Etiopia, Tanzania). Estimativ, cifra de afaceri pentru fabricile de ulei era în creștere cu 15% la momentul consultărilor.

Fluidizarea procedurilor de vămuire este de maximă importanță. Zilnic, circa 120 unități de transport intră și pleacă pe teritoriul uzinei, însă procedurile de obținere a certificatelor de origine complică managementul operațional.

Componenta de import în producția de uleiuri este neglijabilă, materia primă fiind în proporție de 97% produsă local. Cu toate acestea, fluctuațiile producției agricole de floarea-soarelui taxează potențialul de export al uleiurilor. Într-un an „bun”, când producția de floarea-soarelui este de 900-950 mii tone, procesarea a 340 mii tone în ulei nu întâmpină careva dificultăți. În schimb, dacă recolta este mică, iar producătorii agricoli își vând recolta la export, fabricile de ulei rămân fără materie primă. Din cauza secetei din lunile aprilie-mai, producătorii se așteaptă la o recoltă redusă de doar 500 mii tone de floarea-soarelui, or, în condițiile când toată recolta va fi exportată, capacitățile de procesare vor rămâne nevalorificate.

Lactate

Sectorul laptelui se confruntă în prezent cu o dublă criză, cea datorată pandemiei având un impact secundar. Restricțiile de activitate aplicate restaurantelor, școlilor și grădinițelor au limitat într-o oarecare măsură accesul la piața de desfacere, însă consumul laptelui și a produselor lactate în magazine a fost neperturbat. Per total, cifra de afaceri pe durata stării de urgență a scăzut cu 10-15%. Pe de altă parte, seceta care s-a produs în acest an a afectat negativ sursa de materie primă și anume laptele achiziționat de la populație care deține vaci, capre și oi. Pentru aceștia din urmă, prețurile înalte la furajere au servit drept imbold pentru sacrificarea animalelor în condițiile când prețul la laptele livrat către producător a rămas la același nivel.

Specificul național al industriei laptelui este că 80% din materia primă este achiziționată direct de la populație prin intermediul unei rețele de colectori angajați de fabricile de lapte. Astfel, în momentul de față, prioritatea numărul unu pentru industria laptelui, este suportul pentru micii fermieri furnizori de materie primă pentru a se asigura cu

furaje. O barieră birocratică în implementarea acestei soluții rezidă în faptul că subvențiile oferite de AIPA sunt ținute spre producătorii agricoli din sectorul formal, or, majoritatea absolută a fermierilor, furnizori de lapte ca materie primă, nu au statut înregistrat.

În virtutea faptului că termenul de consum al laptelui și produselor lactate naturale este unul scurt, piața locală este dominată de producția locală care constituie circa 70%, în timp ce producția de import (lapte pasteurizat și produse lactate derivate) constituie circa 30%. Există un potențial de înlocuire a importurilor cu producție locală doar în condițiile când furnizorii de materie primă vor fi protejați. În acest sens, există doar cazuri izolate de integrare pe verticală a lanțului valoric. Câteva ferme mari de bovine, ovine și caprine au reușit să înființeze mici fabrici de producție de lapte și lactate, însă datorită caracterului informal și dispersat al furnizorilor de lapte, nu există cazuri când fabricile mari ar exercita un control asupra acestora.

Potențialul de export al laptelui și produselor lactate este nevalorificat. Obstacolul fundamental cu care se confruntă producătorii de lapte și lactate (care din punct de vedere al prețurilor ar putea fi competitivi în România) ține de implementarea standardelor europene. Pentru a obține drepturi de export este necesar de implementat trasabilitatea produselor și aplicarea standardelor de calitate pe tot lanțul valoric “de la furcă la furculiță”. Acest lucru nu se întâmplă din cauza faptului că furnizorii de materie primă sunt mici fermieri, neînregistrați și, respectiv, nesupravegheați.

Carne și mezeluri

Per total, producția de carne a scăzut în perioada martie-iunie 2020 față de perioada respectivă a anului precedent cu aproximativ 10%. Restricțiile de activitate aplicate restaurantelor, școlilor și grădinițelor, precum și interzicerea „odihnei în grup”, care stimula în mod tradițional cererea de carne pentru frigărui pe durata sezonului estival, au jucat un rol determinant. În același timp, costurile aferente măsurilor de prevenire a pandemiei cum ar fi lucrul în două ture și consumul în cantități mari a materialului dezinfectant, au fost absorbite de producătorii de carne.

Carnea produsă în Republica Moldova nu poate concura în țările CSI din cauza cantităților mici și nu poate fi exportată în UE din cauza neconformității sistemului care se află în evaluare continuă de către experții UE. În prezent, din cei 7 indicatori care califică exporturile de carne de pui doar 4 sunt acreditați. Cu toate acestea, potențialul de export al producției de carne este incontestabil – imediat ce sunt permise exporturile în Uniunea Europeană, producătorii locali sunt gata să livreze carne de pui în România și alte țări. Pentru a avansa negocierile cu UE, o element important este soluționarea problemei subproduselor de origine animalieră (deșeurilor) prin crearea unei unități de procesare a acestora.

Pe intern, sectorul este nevoit să reziste concurenței nelocale din partea producătorilor neautorizați. Estimativ, aceștia dețin circa 20-30% din piața de carne, eschivându-se atât de la obligațiunile fiscale, cât și de la respectarea normelor sanitar-veterinare (carnea este abatorizată în condiții igienice). Fermele neînregistrate nu sunt în vizorul ANSA, iar comercializarea cărnii produse de astfel de unități este admisă pe piața agricolă locală de medicii veterinari.

Fabricarea băuturilor

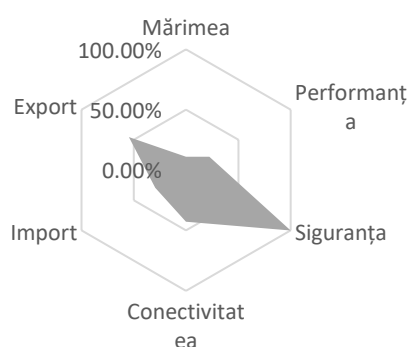
Pe fundalul pandemiei, situația din sectorul vitivinicol „nu e simplă dar nu e catastrofală”. Majoritatea absolută a producției de vinuri (85%) este destinată exporturilor, iar pe parcursul lunii iunie deja a fost înregistrată o ușoară creștere a exporturilor de vinuri îmbuteliate (în special în România, unde acestea au câștigat o poziție fermă pe piața de desfacere). Situația e ceva mai gravă în ceea ce privește vinurile în vrac, care dețin 70% din exporturi și care sunt în scădere în comparație cu anul precedent. În particular, au avut de suferit exporturile în Belarus și Georgia (Abhazia).

În același timp, pandemia scoate în relief o problemă sistemică legată de exportul vinurilor în vrac. Comercializarea acestora pe piețele de desfacere din UE și CSI erodează imaginea vinurilor moldovenești care încearcă să se poziționeze pe o treaptă de calitate superioară. În același timp, în Republica Moldova se atestă constant un excedent al producției de struguri, iar vinurile în vrac, de calitate inferioară, sunt unica opțiune la îndemâna producătorilor de struguri care doresc să-și realizeze producția. Chiar și așa, stocurile de vinuri în valoare de aproximativ 24 milioane decaltri apasă asupra pieței și distorsionează prețurile. Asemenea volum reprezintă echivalentul a doi ani de recoltă în comparație cu un nivel acceptabil de un an de recoltă. Respectiv, aceste stocuri excesive amenință valorificarea roadei din 2020.

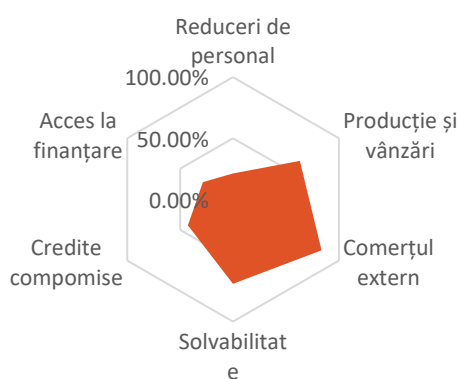
Soluția pe termen mediu ține de crearea unor capacități de distilare a vinului și prelucrare a deșeurilor rezultate din producția de vin. Un parteneriat public-privat în baza platformelor industriale ar putea stimula investițiile în acest domeniu. Distilarea vinului de calitate inferioară este o alternativă durabilă pentru producătorii de struguri, care și-ar putea realiza marfa la prețuri de circa 30 euro cenți pentru un litru de vin, contribuind astfel la eliminarea stocurilor și scăderea presiunii asupra sectorului emergent de vinuri de export. În același timp, distilarea vinurilor și prelucrarea deșeurilor rezultate din producția vinurilor va permite dezvoltarea producției locale de alcool medicinal, ulei din semințe de struguri, coloranți naturali, îngrășăminte pentru fermieri. Toate acestea constituie actualmente poziții de import.

Nivelul de îndatorare a sectorului este destul de înalt – volumul creditelor atrase reprezintă aproximativ 65% din active, ceea ce plafonează capacitatea sectorului de a face investiții suplimentare. În

Contribuția fabricării băuturii la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra fabricării băuturii

loc să atragă credite, sectorul ar dori să beneficieze pe urma emisiilor suplimentare de acțiuni, experiența pozitivă a vinăriei Purcari fiind considerată a fi o istorie de succes. În același timp, pentru promovarea activă a producției pe piețele noi de desfacere sunt necesare garanții de export din contul Fondului de Garantare gestionat de ODIMM.

Industria textilă

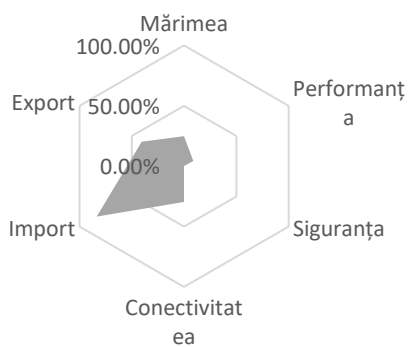
Impactul major asupra industriei textile din Republica Moldova ține de schimbările în preferințele consumatorilor legate de pandemie pe plan mondial. Ca urmare a consumului redus de îmbrăcăminte, comenzile din străinătate s-au diminuat cu peste 70% pentru 2/3 din companiile din acest sector, ceea ce va conduce la o scădere estimativă a exporturilor cu 1,8 miliarde lei în 2020.

Și carantina propriu-zisă a afectat fabricile textile într-o măsură semnificativă. Necesitatea de a reorganiza regimul de lucru pe schimburi a impus costuri adiționale. În plus, accesul restricționat al angajaților care intră în grupa de risc (persoane peste 63 de ani) în tandem cu necesitatea unor angajați de a sta acasă cu copiii în legătură cu închiderea școlilor și grădinițelor a redus din numărul de angajați. Potrivit sondajelor¹⁷, un sfert din companiile din acest sector au staționat pe durata carantinei. Deși restricțiile de circulație internațională au perturbat inițial livrările de materie primă și producție finită, acestea s-au normalizat în cursul lunii aprilie-mai. În luna martie, fabricile au lucrat în capacitate deplină în baza comenzilor din lunile anterioare, însă numărul comenzilor s-a diminuat progresiv în lunile ce au urmat.

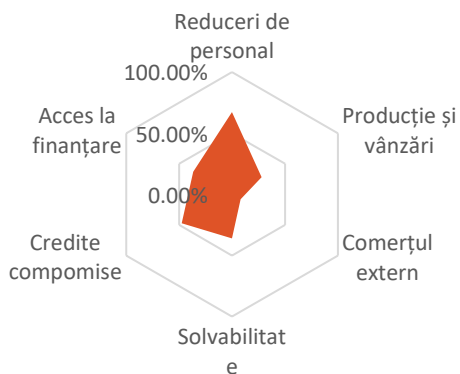
În structura costurilor la producția de textile predomină costurile variabile. Materia primă reprezintă 50-60% din valoarea producției finite, în timp ce 15-20% reprezintă manopera și consumul de energie. Ținând cont de tendințele globale, se consideră că abia în 2022 volumul vânzărilor îl va egala pe cel din 2019, iar în anul curent fabricile vor recupera doar 60% din capacitatea obișnuită.

Industria ușoară este în proporție de 90% orientată spre export, iar țările UE de asemenea dețin o cotă de circa 90%. Scăderea immanentă a volumului comenzilor este legată nemijlocit de închiderea pe durata carantinei a unităților comerciale din UE, în special al mall-urilor, interesul sporit pentru consumul online și cererea scăzută pentru îmbrăcăminte de larg consum (*mass market*). Pe piețele de export tradiționale pentru Republica Moldova, segmentul fast-fashion (produsele cele mai ieftine) este în pierdere. Producția din această categorie rămâne aproape de țările de origine a materiei prime (India, China, Bangladesh), în timp ce brandurile mai scumpe tind să-și consolideze capacitățile de producție mai aproape de consumator (near-shor). În acest sens, o oportunitate pentru industria ușoară

Contribuția industriei textile la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra industriei textile

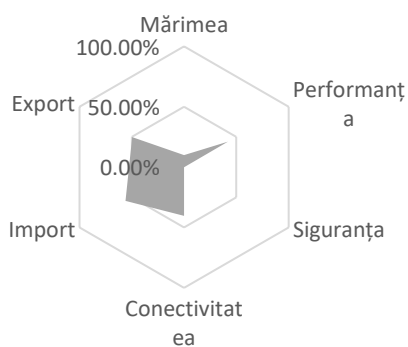
¹⁷ APIUS „COVID-19 Impact on Moldovan Light Industry”, iunie 2020

autohtonă este interesul manifestat de branduri de calitate, precum cele din Marea Britanie și țările scandinave, dar care este condiționat de implementarea standardelor de calitate. Tendințele care s-au cristalizat pe parcursul ultimilor ani a fost creșterea valorii adăugate la exporturi. Apariția brandurilor locale, elementelor de fashion design și altele au condiționat creșterea în mărime valorică a exporturilor chiar dacă volumul mărfii exportate a rămas stabil.

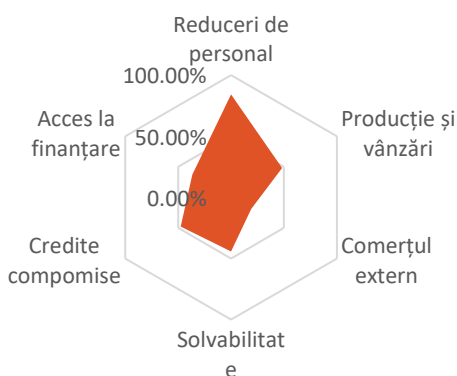
Este de menționat că industria ușoară joacă un rol însemnat și în substituirea importurilor. Creșterea anuală a consumului de producție textilă cu 15-16% se datorează aproape în exclusivitate consumului intern al brandurilor locale, în timp ce importurile de textile rămân la același nivel.

Atât pentru valorificarea potențialului de export, cât și pentru înlocuirea importurilor, industria ușoară are nevoie de susținere țintită din partea statului. Creditele ordinare nu sunt o opțiune viabilă, ținând cont de prioritățile sectorului și anume: (i) investiții în marketing și promovare de branduri locale; (ii) investiții în automatizarea producției (nivelul relativ înalt al manoperei reduce productivitatea per angajat în comparație cu fabricile din România sau Ucraina); (iii) implementarea sistemelor integrate de management al calității; (iv) digitalizarea comerțului. Pentru realizarea acestor investiții sunt necesare credite preferențiale cu un element de grant de cel puțin 20%.

Contribuția fabricării materialelor de construcții la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra fabricării materialelor de construcții

Fabricarea materialelor de construcție

Industria materialelor de construcție a fost profund afectată pe durata stării excepționale când punctele de comercializare au fost oficial închise. Cifra de afaceri a scăzut în această perioadă cu 82%. Este adevărat că vânzările online au crescut în aceeași perioadă de 10 ori față de perioada de până la pandemie și au menținut evoluția pozitivă după redeschiderea unităților comerciale, însă vânzările online reprezintă doar 1% din totalul vânzărilor. Problema este că acest segment poate fi abordat doar de specialiști, iar gama standardizată de produse oferită online se referă doar la 70 mii de poziții. În mod normal, consumatorii neprofesioniști preferă să facă alegerea în incinta magazinului. Chiar dacă volumul vânzărilor și-a revenit în lunile iunie-iulie, profitul întreprinderilor din sector ar putea fi de 4 ori mai mic decât anul trecut.

Reieșind din dinamica vânzărilor materialelor de construcții, impactul pandemiei nu se va face simțit în anul curent, dat fiind faptul că cererea pentru materiale de construcții se manifestă la etapa finală, de finisare. Cu toate acestea, încetinirea ritmurilor de construire, atât din motive obiective (scăderea puterii de cumpărare), cât și subiective (tergiversarea eliberării autorizațiilor de construcție), va produce un impact sesizabil în anul următor. O soluție benefică în acest sens ar fi menținerea proiectului „Prima Casă” deoarece s-a constatat efectul

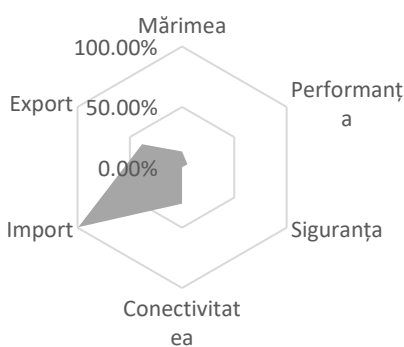
catalizator al acestei inițiative asupra sectorului construcțiilor la general și a materialelor de construcții în particular.

Protocoloalele sanitare se consideră binevenite, ele permițând atât izolarea cazurilor individuale de îmbolnăvire, cât și carantina persoanelor aflate într-un contact nemijlocit cu acestea. Astfel, este evitată sistarea activității și remunerarea parțială a angajaților aflați în șomaj tehnic.

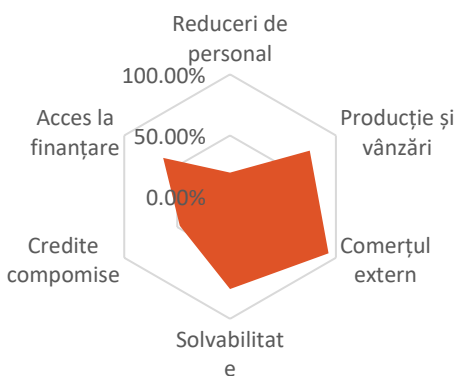
Datorită rezervei de materie primă, producția nu a avut de suferit. În producția materialelor de finisare se utilizează circa 30-40 componente, majoritatea fiind de import. Doar creta și ghipsul sunt furnizate din carierele din Republica Moldova, însă despre volume de producție mai mari se poate vorbi doar în contextul accesului la piețele externe de desfacere. Actualmente, acordul de liber schimb cu statele din CSI aplică standarde incompatibile cu producția modernă, oferind avantaje nemeritate producătorilor din Rusia și Kazahstan. Deși piața din România este atractivă (costurile înalte de transport nu permit o geografie mai amplă), procedurile vamale aplicate la intrarea mărfii în România (3-5 zile) știrbesc din fiabilitatea investițiilor în această direcție.

Producția de ciment se află în derivă din motive nelegate de pandemie. Cota producției de ciment importată din Ucraina pe piața locală este în creștere, ajungând să constituie 10-20%, în timp ce exporturile de ciment din Republica Moldova au fost deja blocate de instanțele judecătorești din Ucraina prin acțiuni anti-dumping. În conformitate cu acestea, cimentului moldovenesc i se aplică tarife de 94,6% timp de 5 ani. Republica Moldova nu a inițiat măsuri-ogindă și nu a atacat decizia ucraineană la OMC, deși balanța comercială cu Ucraina este în favoarea ultimei. Potrivit experților din domeniu, cimentul ucrainean are o calitate de conformitate inferioară celui moldovenesc, iar utilizarea lui în construcții poate afecta negativ stabilitatea seismică a edificiilor.

Contribuția industriei autoimotive la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra industriei autoimotive

Industria autoimotive

Industria grea din Republica Moldova este reprezentată în mare parte de companii internaționale. Acestea furnizează componente pentru producătorii de autovehicule și cifra de afacere depinde în mod direct de volumul comenzilor din străinătate. Astfel, un efect al pandemiei, care afectează economia mondială, este scăderea consumului cu caracter investițional, prin urmare și cererea de componente pentru autovehicule este în scădere. Reprezentanții industriei grele din Republica Moldova estimează o reducere a cifrei de afaceri de până la 70-80% față de nivelul planificat pentru 2020. Cu toate acestea, merită să menționăm despre anumite tendințe structurale care pot favoriza Republica Moldova în funcție de conjunctură:

Astfel, închiderea unor unități de producție în străinătate (Mexic) a condus la creșterea volumului de comenzi (din China) față de uzinele

din Republica Moldova. Costul relativ mai ieftin al forței de muncă din Republica Moldova, regimul de impunere fiscală, costurile de transport, ne fac mai competitivi în comparație cu principalii competitori regionali.

În același timp, se formează un deficit de forță de muncă calificată, care trebuie tratat cu grijă. În particular, sunt solicitate studiile superioare la categoria mecanică asistată la calculator și managementul tehnic al producției. Perspectivele unui parteneriat strategic cu cea mai cotate universitate europeană în acest domeniu (RWTH din Aachen) fac aceste programe de master deosebit de valoroase, însă curricula pentru programele respective necesită a fi acreditată cât mai curând.

Cu referire la forța de muncă este de menționat și faptul că pe durata carantinei (aprilie), 90% din angajații din industria grea s-au aflat în șomaj tehnic, beneficiind de subvențiile parțiale la remunerarea muncii oferite de stat. Începând cu luna mai, 80% din angajați au revenit la locurile de muncă. Totodată, închiderea școlilor și grădinițelor complică opțiunile multor angajați care sunt nevoiți să rămână acasă îngrijind copiii. Din numărul de 11,400 de muncitori de la rezidenții ZEL Bălți, circa 10,000 au revenit la locurile de muncă, ceea ce denotă faptul că companiile lucrează la 75-80% din capacitate.

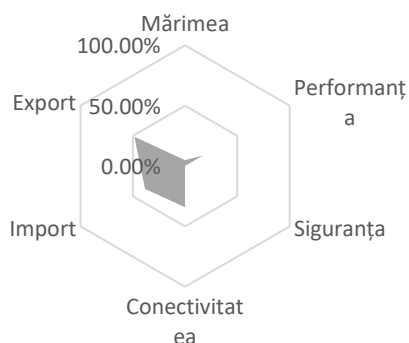
O altă direcție de perspectivă, care ar putea deveni instrumentală în substituirea importurilor, ține de implementarea programului de dezvoltare a furnizorilor locali. În particular, această inițiativă se implementează în prezent de ZEL Bălți. Conform inițiativei, 100 de producători locali au avut șansa să aplice la un program de evaluare implementat de experți din Germania și Republica Cehă, în urma căruia 50-60 vor primi recomandări specifice pentru a se califica în calitate de furnizori (componente din plastic, cauciuc etc.) pentru companiile mari din industria grea. În raport cu aceștia din urmă, ar fi benefic ca statul să pună în aplicare un mecanism de subvenționare a investițiilor (după modelul PARE 1+1) care să maximizeze potențialul local. Ar fi optimal ca întreprinderile de stat, care importă materie primă din străinătate (Termoelectrica, Fabrica de Sticlă) să încurajeze în mod similar producătorii locali.

O altă problemă cu care se confruntă sectorul ține de amendamentele la Codul Vamal (articolele 315 și 317), prin care se impune licențierea exporturilor deșeurilor din producție. Or, fiind vorba despre deșeuri, a căror proveniență este materia primă importată, aceste amendamente practic vor impune realizarea deșeurilor pe piața locală la prețuri mici, ceea ce va afecta competitivitatea.

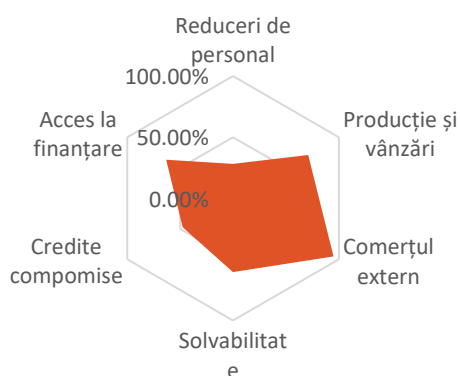
Fabricarea mobilei

Impactul cel mai sesizabil asupra industriei mobilei s-a produs pe durata stării excepționale, atunci când, de rând cu alte unități comerciale, a fost sistată activitatea saloanelor de mobilă. Specificul

Contribuția industriei mobilei la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra industriei mobilei

acestei industrii este producția *just-in-time* – în 2-3 săptămâni de la plasarea comenzilor prin intermediul saloanelor de mobilă. Respectiv, chiar dacă nu au existat restricții cu privire la activitatea fabricilor de mobilă, capacitatea limitată a depozitelor pentru stocarea producției finisate a condiționat stoparea producției de către producătorii de mobilă. Pe durata stării excepționale, angajații din această industrie s-au aflat în șomaj tehnic, salariile lor fiind compensate parțial. În consecință, pe durata celor 2 luni de staționare fabricile de mobilă au suportat costuri care nu au fost acoperite prin vânzări. Cu toate acestea, se estimează că în absența unei noi perioade de sistare a activității, volumul vânzărilor în 2020 va fi aproximativ la nivelul anului precedent. Acest fapt se datorează nu în ultimul rând revenirii în țară a moldovenilor aflați anterior la muncă în străinătate. Reducerea comenzilor din partea HORECA a avut un impact negativ, dar nu hotărâtor. Performanța robustă a sectorului în anii precedenți a facilitat accesul la finanțare, ceea ce a permis onorarea neîntreruptă a obligațiilor de plată din contul rezervei de lichiditate.

Vânzările online nu s-au dovedit a fi o soluție viabilă, dat fiind că cumpărătorii preferă să aprecieze marfa nemijlocit în saloanele de mobilă pentru că dimensiunea, culoarea, aspectul sunt critice pentru luarea deciziei de cumpărare. Reprezentanții sectorului au menționat că legea cu privire la comerțul electronic e concepută pentru achitarea facturilor online și nu corespunde exigențelor.

Reprezentanții sectorului se conformează conștiincios cu protocoalele sanitare legate de pandemie, dar constată că închiderea saloanelor de mobilă nu a fost justificată. Suprafețele mari pe care este expusă marfa reprezintă un risc mai mic decât cel din transportul public.

Producția de mobilă este conectată puternic la comerțul extern. Componenta de import de materie primă la producția de mobilă laminată, tapițată și la feronerie este practic de 100%. Relațiile cu furnizorii s-au schimbat pe durata pandemiei. Dacă anterior comenzile se făceau cu 4 săptămâni înainte de livrare, acum se cer minimum 8 săptămâni. În același timp, furnizorii insistă pe achitări imediate, spre deosebire de perioada de până la pandemie. Pe de altă parte, mobila produsă în Moldova deține o cotă semnificativă pe piața din România. Acest lucru se explică prin rapiditatea executării comenzilor, prețurile accesibile la mobila produsă din material laminat (fabricile de mobilă din România sunt orientate spre producția de lux, din lemn) și încrederea consumatorilor (mobila din laminat produsă în Ucraina nu este întrebă).

Costurile manoperei au o tendință de creștere. Muncitorii calificați (inclusiv absolvenții școlilor profesionale) iau drept referință salariile pe care le-ar putea câștiga în România sau Republica Cehă, care se confruntă cu un deficit de brațe de muncă. Pe termen mediu, productivitatea sectorului ține de tehnologizarea producției, spre exemplu, achiziționarea strugurilor noi ar reduce costurile manoperei.

Ținând cont de cele expuse, se poate afirma că avantajul competitiv pe care îl are la moment Republica Moldova la exporturile de mobilă se va eroda odată cu scumpirea manoperei dacă nu se vor întreprinde măsuri de creștere a productivității în baza tehnologiilor noi.

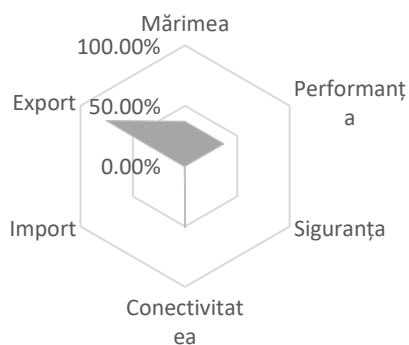
Construcții

În faza actuală a pandemiei, efectele majore asupra sectorului construcții întârzie să se manifeste. O încetinire a vânzărilor de locuințe s-a manifestat pe parcursul lunilor de carantină (martie-aprilie), atunci când potențialii cumpărători nu au avut posibilitatea fizică de a inspecta viitoarea locuință. Cu toate acestea, vânzările de locuințe au fost reluate începând cu luna mai în volum comparabil cu cel din 2019. Aceasta parțial se explică prin cererea nesatisfăcută în lunile anterioare. Cu toate acestea, un impact plener asupra sectorului construcții se așteaptă spre finele anului. Un semnal în acest sens îl constituie vânzările reduse de materiale de construcții din prima jumătate a anului curent și reducerea numărului de acte permise solicitate/eliberate în această perioadă.

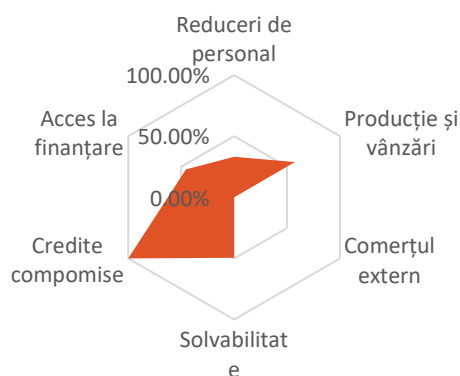
Dificultăților condiționate de pandemie li se alătură și o serie de impedimente mai vechi care obstrucționează activitatea sectorului. În primul rând, este vorba despre procesul lent și complicat de eliberare a autorizațiilor de construcție în municipiul Chișinău. Necesitatea actualizării planului urbanistic a devenit un obstacol artificial din moment ce în lipsa acestuia autoritățile publice locale urmează să se conducă de planul vechi. Un alt impediment ține de tergiversarea adoptării în Parlament al Codului urbanismului și construcțiilor, care integrează un set de reforme așteptate de sector. Aceste reforme ar propulsa Republica Moldova în clasamentul *Doing Business* al Băncii Mondiale, conform căruia poziția noastră în clasamentul mondial pentru 2020 la capitolul acte permise în construcții este 156 din 190 de țări.

Accesul constructorilor și drumarilor la sistemul de achiziții publice este limitat. În același timp, participarea drumarilor din Republica Moldova la proiectele de infrastructură rutieră este condiționată de volumele mari de lucrări pe care acestea nu le pot susține decât în consorții cu companii străine, rolul participantului local fiind unul „decorativ”. Licitarea unor loturi mai mici ar spori gradul de participare al companiilor din Republica Moldova. Condițiile de tender (și ulterior de plată) se consideră a fi neechitabile în comparație cu licitații similare organizate de Banca Mondială sau Națiunile Unite. Se pune accentul doar pe prețuri cât mai mici, oferta tehnică conținând doar 20%, ceea ce practic împiedică companiile locale să participe la achiziții publice. O ajustare a termenilor de licitație la standardele internaționale se consideră a fi o condiție necesară pentru stimularea investițiilor în acest domeniu. La fel, achitarea lucrărilor în termeni de 2-4 săptămâni după semnarea actelor de primire-predare trebuie să

Contribuția construcțiilor la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra construcțiilor

fie o normalitate, ceea ce nu se atestă în raport cu lucrările efectuate în favoarea clienților din sistemul bugetar.

Concomitent, există un potențial redus de înlocuire a importurilor de materiale de construcție. Dacă în partea ce ține de materia primă (ciment, pietriș, beton, cărămidă) lucrurile stau comparativ mai bine, alte materiale de construcții (teracotă, vopsele, sticlă tehnică) provin exclusiv din import.

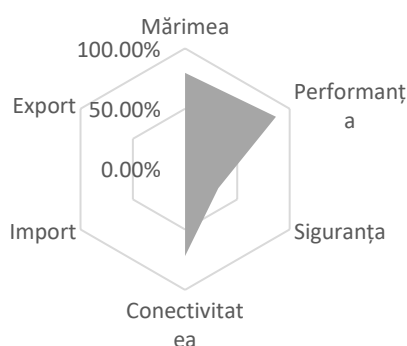
Comerț

Comerțul este de departe cel mai mare sector din economia reală, înglobând o pătrime din numărul de angajați și mai mult de jumătate din cifra de afaceri. Totodată, acesta este cel mai conectat sector la alte industrii, dependența celor din urmă de accesul la piața de desfacere locală fiind crucială. Comerțul cu amănuntul a fost afectat în măsură inegală de pandemie. Magazinele alimentare au funcționat inclusiv și pe perioada de carantină, iar unele au avut chiar și vânzări sporite datorită faptului că piețele agricole, restaurantele, cafenele și barurile au fost închise în acea perioadă. Totuși, magazinele de îmbrăcăminte și electrocasnice au fost afectate drastic. Deși scăderea vânzărilor a fost însoțită în proporție aproape egală de reduceri de personal, solvabilitatea sectorului și, odată cu aceasta, accesul la finanțare, au fost afectate grav.

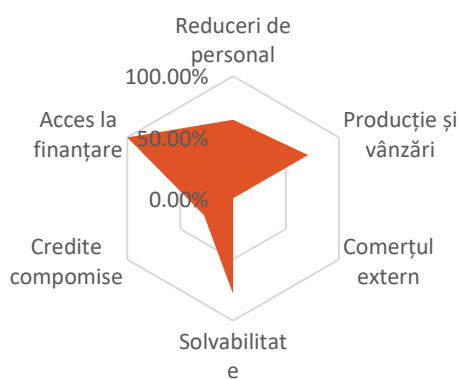
Nici după relaxarea restricțiilor situația nu s-a ameliorat cardinal. Chiar dacă acestea funcționează în regim normal, aplicând normele de igienă impuse de autorități, cumpărătorii și-au schimbat preferințele de consum. Aparatele de uz casnic, îmbrăcămintea etc., nereprezentând obiecte de primă necesitate, se vând mai lent. În special, se denotă absența sectorului corporativ, care reprezenta o bună parte a cererii de consum. Per total, în luna martie a avut loc o ușoară creștere a cifrei de afaceri (estimativ 4-5%) datorată exclusiv segmentului de supermarketuri. În luna aprilie, vânzările sunt în scădere de 20% față de luna respectivă a anului precedent. Este foarte plauzibil ca acest nivel să reprezinte „noua realitate” și să fie caracteristic pentru restul anului 2020.

În eventualitatea impunerii unui nou șir de restricții, se consideră oportun ca acestea să nu fie aplicate fără o fundamentare suficientă. Ar fi bine să fie luate în calcul riscurile reale pentru sănătatea publică care pot fi gestionate proactiv prin aplicarea măsurilor de igienă. La fel, s-a constatat frecvența abuzurilor din partea organelor de control. Amenziile uneori au fost arbitrare și au avut un caracter de expropriere din cauza mărimii acestora. Previzibilitatea condițiilor de lucru este, de asemenea, importantă. Normele sanitare noi și condițiile de activitate presupun eforturi (inclusiv și financiare) de ajustare, iar conformarea este dificilă atunci când acestea intră în vigoare a doua zi după adoptarea lor. Unele măsuri sanitare (e.g. termometria la intrarea în spațiile comerciale) se consideră neeficiente, dat fiind că

Contribuția comerțului la dezvoltarea economică

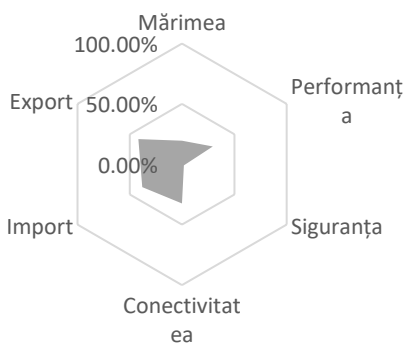
Impactul pandemiei asupra comerțului

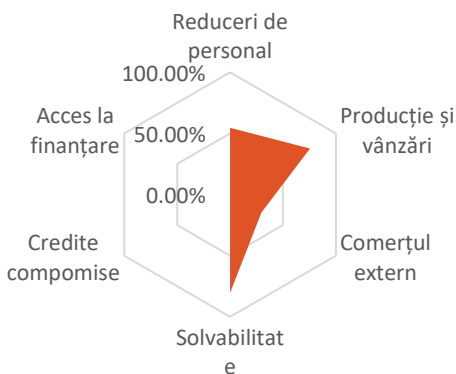
marja de eroare a aparatelor este de 70-80%, în timp ce costurile de conformare (o persoană dedicată) sunt destul de ridicate pentru unitățile comerciale mici.

Un aspect important al ajustării la „noua realitate” reprezintă comerțul online. Deși cererea pentru comerțul online a crescut vertiginos, oferta magazinelor este limitată din raționamente de logistică. Chiar dacă soluțiile de vânzări online sunt accesibile din punct de vedere al tehnologiilor informaționale, există deficiențe majore în ceea ce privește logistica operațiunilor de vânzare. În particular, majoritatea comercianților nu dispun de sisteme de evidență în timp real al stocurilor de marfă. Respectiv, fără un control vizual, le este imposibil să confirme cumpărătorului potențial dacă cantitatea solicitată de marfă se află sau nu la depozit. La fel, pentru transportul produselor alimentare (care sunt de câteva tipuri – congelate, proaspete sau culinare) este nevoie de unități de transport special amenajate. Nu există un regim special de impozitare a serviciilor de livrare. Din punct de vedere al impunerii fiscale, distribuitorii sunt omologați cu vânzătorii, fiind obligați să achite TVA la „cumpărarea” mărfii și să perceapă TVA de la consumatorul final la „vânzarea” mărfii.

Contribuția transportului la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra transportului

Transportul

De rând cu industria turismului, HORECA și comerțul, sectorul transporturilor este unul din cele mai afectate de pandemie. Într-o măsură diferită au fost afectate negativ toate segmentele acestui sector. Transportul de mărfuri a înregistrat o scădere de 35% în primele 5 luni din 2020 față de perioada respectivă a anului precedent (la finele iunie scăderea s-a atenuat puțin -22% deși rămâne mult sub valorile din anul precedent). Deși circulația internațională este mai dificilă pe durata pandemiei, factorul decisiv în curbarea numărului de curse ține de imposibilitatea obținerii autorizațiilor de transport pe teritoriul unor state (Rusia, Turcia, Ungaria). Și mai gravă este situația pe segmentul transportului terestru de călători. Cifrele operative din sistemul Autogări Moderne atestă o scădere de 63% a numărului de bilete vândute la cursele suburbane în comparație cu perioada de până la începutul pandemiei, 70% la cursele interurbane și 87% la cursele internaționale. De menționat că numărul curselor nu s-a redus proporțional (23, 40 și 67%, respectiv) ceea ce înseamnă că cursele care circulă au un număr mai mic de călători și operează cu un coeficient de îmbarcare de 25-30% înregistrând pierderi.

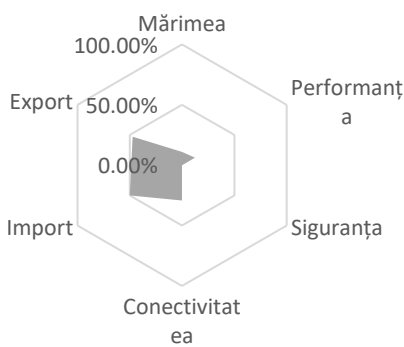
Contrar așteptărilor, Căile Ferate ale Moldovei (CFM) sunt într-o situație similară. Transporturile marfare pe cale ferată au scăzut în medie cu 45%, din care mărfurile transportate la export cu 26%, cele importate cu 15%, cele tranzitate cu 71%, iar transportul intern cu 3%. Principalele curse internaționale de călători (Sankt-Petersburg și Moscova) sunt suspendate până la schimbarea deciziei autorităților din Federația Rusă. Transportul intern de călători funcționează, însă în

condițiile unor tarife sociale pentru această categorie de călători, situația financiară a CFM rămâne a fi una precară.

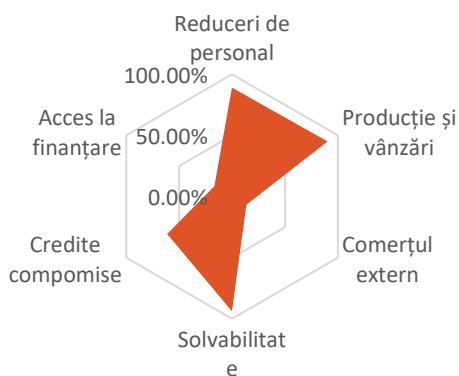
Impactul pandemiei asupra sectorului de transporturi este multidimensional. La pierderile înregistrate din volumul diminuat al vânzărilor se adaugă și concurența neloială din partea transportului ilicit de pasageri. Cursele regulate de pasageri se conformează cu restricțiile de călătorie din Republica Moldova și țările de destinație și activează în condițiile economiei formale (aplicând TVA, achitând accize la procurarea motorinei), în timp ce transportul ilicit evită atât restricțiile de călătorie, cât și o serie de costuri. Mai grav, șoferii care efectuează cursele regulate sunt plătiți în funcție de numărul de ore petrecute la volan, or în condițiile în care numărul de curse a scăzut, salariile lor au scăzut cu 30-40%. Există riscul ca pe termen mediu și lung să avem un deficit de șoferi, aceștia fiind atrași de perspectiva unor salarii mai mari pentru aceiași muncă efectuată în UE sau Rusia.

Dificultățile financiare întâmpinate de operatorii de transport sunt enorme. Plățile de dobânzi la credite au fost amânate pe durata stării de urgență doar până la 29 iunie, fără să se pună în aplicare un grafic de rambursări eșalonate pe o perioadă mai lungă.

Contribuția HORECA la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra HORECA

HORECA

Lovitura de grație asupra sectorului Hoteluri, Restaurante și Catering (HORECA) a survenit chiar din primele zile de declarare a situației excepționale. În ceea ce privește prestatorii serviciilor de cazare, reducerea afluxului de turiști (inclusiv oameni de afaceri care vizitează Republica Moldova) din cauza restricțiilor de circulație, a redus drastic cifra de afaceri, în special în centrele urbane. Într-o situație similară s-au găsit și cafenelele, barurile și restaurantele care au fost nevoite să sisteze activitatea din cauza restricțiilor, iar ulterior, să facă față unei cereri scăzute din cauza consumului redus.

Cifra de afaceri din acea perioadă a devenit de zero absolut („zero este zero”) în timp ce stocurile de produse, materie primă, adesea perisabile erau încă pline. Arenda, salariile, dobânzile la credite reprezintă o componentă semnificativă a costurilor, care au rămas în continuare la același nivel. Estimativ, circa 25-30% din angajații restaurantelor care au livrat la domiciliu au fost disponibilizați, ponderea lor la restaurantele care nu făceau livrări, fiind și mai mare (a fost menținut doar nucleul firmei: administratorul, contabilul, bucătarul). În cazuri individuale, prestatorii serviciilor de locuțiune au coborât sau chiar anulat plățile de arendă pentru lunile martie-aprilie, dar este puțin probabil ca acest act de caritate să se transforme în ceva sustenabil. O cale alternativă pentru mulți agenți economici din acest sector, care nu erau împovărați cu credite, a fost să sisteze definitiv activitatea renunțând la veniturile viitoare dar și la costurile actuale.

După reluarea activității, s-a dovedit că revenirea la normalitate nu mai e posibilă. În luna iunie vânzările unităților de alimentație publică au constituit doar 30% din cifra respectivă în anul precedent, iar în luna iulie aproximativ 50%. În condițiile actuale, majoritatea agențiilor economice din acest sector au numărate lunile până la faliment (aproximativ 6-9 luni.) Potrivit estimărilor, în primăvara anului viitor nu vor rămâne în picioare mai mult de 1/3 din barurile, cafenelele și restaurantele care există astăzi.

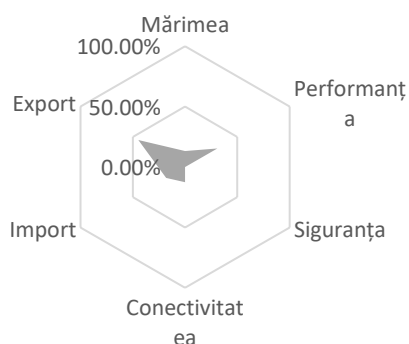
În plan social, impactul cel mai negativ vine de la disponibilizarea personalului direct și indirect implicat în sectorul alimentației publice, care ajunge la circa 50 mii de angajați. Ținând cont de numărul de furnizori (aproximativ 90 mii) care alimentează acest sector cu materie primă, o serie de impacturi în lanț este foarte probabilă. Din mărturiile companiilor afectate, procedurile de calificare a persoanelor disponibilizate ca șomeri de către ANOFM sunt anevoioase și nu duc la niciun rezultat. În aceeași perioadă, instituțiile publice activează în regim redus de muncă. Numărul de aplicații este mare, iar întru evitarea contactului fizic, se prezintă copiile scanate ale documentului, care manual sunt introduse în baza de date. De asemenea, subvenționarea taxelor salariale nu a avut efectul scontat, dat fiind că patronii nu au avut din ce să achite șomajul tehnic și a disponibilizat angajații în masă.

Un deranj în activitatea actuală a restaurantelor vine de la modul imprevizibil și neuniform de aplicare a restricțiilor. Este dificil din punct de vedere logistic să te conformezi cu normele noi, anunțate prin mijloace media la 9 seara și să le pui în aplicare la deschiderea localului a doua zi de dimineață. Ar fi mai oportun ca intrarea în vigoare a noilor norme să se producă în 3-4 zile, astfel încât agenții economici din sectorul alimentației publice să-și poată ajusta modelul de business. Unele norme nu sunt bine fundamentate și implementabile, precum demonstrarea legăturii de rudenie sau aplicarea distanței de 1,5 metri între clienți și nu între mese cum se practică în alte țări. La fel, nu este clar ce se întâmplă cu normele mai vechi din moment ce în vigoare intră alte norme noi care parțial le substituie. Activitatea organelor de control și constatatoare, în afară de ANSA, care are competențe clare în acest domeniu, la control se prezintă poliția, pretura și altele, este în contradicție cu promisiunea statului de a ajuta. În plus, amenzile aplicate, din cauza mărimii exagerate a acestora, au caracter de expropriere.

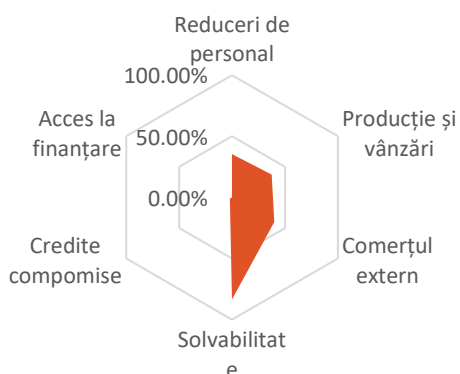
TIC și industriile creative

Transformarea sectorului TIC din unul semi-formal în unul care asigură circa 10% din PIB a fost posibilă grație politicii juste de creare a spațiilor TI. O traiectorie similară ar putea să aibă și industriile creative (design, producția de film, producția de jocuri video) care pentru moment se confruntă cu mai multe dificultăți. Chiar dacă criza pandemică nu a afectat sectorul TIC în aceeași măsură ca alte sectoare,

Contribuția TIC la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra TIC

acesta a devenit de maximă importanță în condițiile când munca la distanță, comerțul online, dependența de comunicațiile electronice sunt factori *sine qua non* pentru noua realitate.

Tehnologii informaționale

Nici sectorul TI nu s-a dovedit a fi „imun” la efectele pandemiei, acesta oferind servicii altor sectoare care odată cu instituirea stării de urgență au considerat că investițiile în automatizarea proceselor nu reprezintă o prioritate și, dorind să exercite un control mai riguros asupra costurilor, au sistat sau reziliat contracte cu companii din domeniul tehnologiilor informaționale. Acest impact masiv s-a consumat însă pe parcursul lunii martie, iar în perioada aprilie-iunie s-a conturat o nouă direcție de activitate, determinată și aceasta de existența restricțiilor de circulație. Este vorba de comerțul electronic care a căpătat o însemnătate fără precedent în condițiile carantinei.

Respectiv, în perioada incipientă a pandemiei s-a produs o reorientare structurală a cererii de tehnologii informaționale la care companiile din domeniu au răspuns cu ofertă corespunzătoare. Prin urmare, comerțul electronic, devenit „peste noapte” un instrument important în menținerea vânzărilor și oferind posibilități noi la export, a scos în evidență o serie de probleme care sunt specifice nu atât pentru sectorul TIC cât pentru acest tip de instrument.

Cu toate acestea, există lacune și obstacole artificiale pentru aplicarea pe larg a comerțului electronic. Cele mai importante din ele țin de: 1. modalitatea de aplicare a semnăturii electronice; 2. complianța cu cerințele legislației cu privire la protecția datelor cu caracter personal; 3. tarifele bancare înalte aferente plăților online; și 4. proasta reglementare a raporturilor de muncă în condițiile lucrului la distanță.

Comunicații electronice

Un motiv de îngrijorare pentru reprezentanții sectorului TIC este menținerea în continuare a „taxei de lux” asupra serviciilor de telefonie mobilă, contrar politicii bugetar-fiscale anunțate anterior prin care se propunea anularea acesteia. La fel, sectorul este dezamăgit de menținerea contribuțiilor excesive, precum plata pentru operarea bazei de date centralizate pentru asigurarea portabilității, remunerația compensatorie pentru copia privată și introducerea taxei de portabilitate în mărime de 50% din plata pentru operare. Este de la sine înțeles că aceste taxe conduc în mod nemijlocit la scumpirea costurilor de telefonie mobilă pentru consumatori or, în condițiile când pandemia pune un accent crescând asupra comerțului electronic, munca la distanță, servicii prestate online, aceste costuri vor deveni o povară suplimentară și nejustificată pentru consumatorii serviciilor de telefonie mobilă. De asemenea, trezește îngrijorare reducerea drastică, în plină pandemie, a ratei de terminație mobilă și menținerea, totodată, a unei rate de terminație fixe excesive a

operatorului istoric de stat (*state-owned incumbent operator*). La acestea se mai adaugă și procedurile extrem de complexe și ineficiente de autorizare a lucrărilor civile legate de construcția rețelelor de bandă largă, în special în regiuni.

Acestea, dar și alte propuneri din partea sectorului TIC, se regăsesc în Foaia de Parcurș pentru digitalizarea economiei lansată pe parcursul lunii mai de Ministerul Economiei și Infrastructurii.

Industria creativă

Industria creativă întrunește circa 2500 de întreprinderi micro, mici și mijlocii, oferind locuri de muncă pentru aproximativ 12-15 mii persoane, inclusiv circa 3000 freelanceri. Pandemia a afectat în mod inegal companiile din acest sector. Odată cu introducerea stării de urgență au fost sacrificate bugetele pentru marketing și promovare, ceea ce s-a răsfrâns în mod negativ asupra volumului de comenzi la casele de producții mari și medii. În același timp, comerțul online a provocat o cerere bruscă pentru servicii de web design, care i-a avantajat pe micii întreprinzători și freelanceri. Din cauza limitărilor prin care se impune distanțarea socială, industria evenimentelor a încetat să funcționeze.

O provocare majoră pentru acest sector este caracterul informal al angajării. Costurile angajării în calitate de persoane fizice sunt exorbitante pentru clientelă (56% din costuri reprezintă impozite), iar obținerea statutului de persoană juridică este complicat. Legislația fiscală oferă posibilitatea efectuării activităților economice individuale (AEÎ), dar cerințele de raportare fiscală/statistică și necesitatea evidenței contabile îi descurajează pe freelanceri să adopte statutul de persoană juridică. O soluție optimală pentru ei ar fi regimul de persoană fizică autorizată (PFA) după modelul aplicat în practică în România. Impozitarea automatizată în funcție de volumul tranzacției ar permite introducerea acestor liber-profesioniști în economia formală și i-ar transforma în plătitori de impozite.

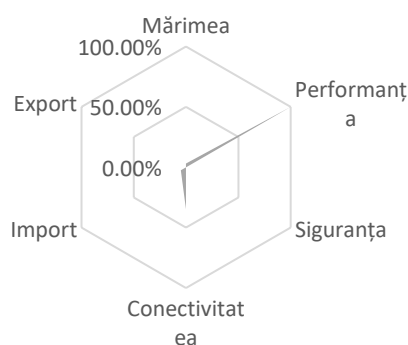
Soluția descrisă mai sus este optimală pentru întreprinzătorii individuali. Cu referință la casele de producții de mărime medie, acestea doresc să beneficieze de regimuri speciale de impozitare analogice celor oferite sectorului TIC. Efectiv, potențialul economic de a produce valoare adăugată și a genera exporturi este comparabil. În esență, aceasta ar permite valorificarea talentelor autohtone fără a impune persoanele să opteze pentru emigrare.

O problemă specifică industriei filmului și producției de publicitate ține de politica statului în materie de cash rebates (suport financiar). Astfel de politică se aplică în România, Ucraina și Georgia și constă în rambursarea către producător a unei cote (10-15%) din costul filmărilor. În Republica Moldova, politica respectivă a fost acceptată de principiu prin adoptarea Legii privind atragerea investițiilor străine

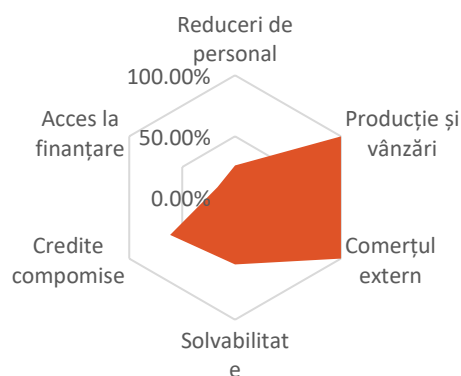
în domeniul producției de film și alte opere audiovizuale, care prevede suport financiar în mărime de 25% și un bonus de 5% dacă materialul filmat promovează imaginea țării. Din păcate, legea respectivă urma să fie implementată printr-un regulament al Guvernului, care până în momentul de față nu a fost aprobat.

Nu în ultimul rând, se impune o politică coerentă a statului care ar promova conținutul local. Anual, noi importăm volume semnificative de conținut (filme, muzică, cărți) din străinătate și facem foarte puțin ca să exportăm. Actualmente, producătorii de conținut supraviețuiesc grație sprijinului donatorilor pentru publicitate socială, ceea ce limitează creativitatea. Pentru a vinde conținut local și, mai ales pentru a-l exporta, este binevenită acordarea unor premii naționale în domenii neglijate cum ar fi design, mass-media, publicitate, jocuri video etc. O altă opțiune ține de organizarea și participarea la festivalurile tematice, însă pe fundal pandemiei această opțiune nu poate fi pusă în aplicare.

Contribuția agențiilor de turism la dezvoltarea economică

Impactul pandemiei asupra agențiilor de turism

Turismul

Restricționarea circulației interstatale impusă atât de autoritățile Republicii Moldova, cât și de alte state, a afectat grav turismul. Prima lovitură a fost de pe urma anulării rezervărilor efectuate anterior. În majoritatea absolută a cazurilor, aceste rezervări reprezentau peste 60% din cifra de afaceri. Astfel, agențiile de turism au pierdut circa 52 milioane lei în comenzi, companiile aeriene 40 milioane lei, hotelurile 29,5 milioane lei, iar organizatorii de evenimente 2,5 milioane lei. Potrivit reprezentanților din sector, aceștia se află „la capătul puterilor”. Doar industria hotelieră (parte din HORECA) dă semne de viață, deși pe durata carantinei nivelul de ocupare a locurilor în hotel s-a redus până la 10%, iar după carantină a început să crească lent la 20-30%. O particularitate a turismului recipient este că acesta în mare parte este determinat de vizite de afaceri și delegații oficiale, astfel încât lucrul la distanță și conferințele online fac imposibilă revenirea la normalitate într-un viitor previzibil. În condiții nu atât de catastrofale se află vinăriile, care reușesc să asigure o capacitate de locuri de 50% din contul turismului intern.

Este important de menționat că restricțiile de călătorie au afectat și turismul extern. Conform estimărilor, costul anual al vacanțelor peste hotare ale moldovenilor, se cifrează la aproximativ 150 milioane Euro. Turismul intern nu este o alternativă viabilă. Chiar dacă conașionalii noștri „redescoperă Moldova”, cheltuielile de cazare sunt cel mai des evitate, dat fiind că distanțele mici permit turiștilor de ocazie să se întoarcă acasă. Pe de altă parte, nici oportunitățile de cazare nu sunt întotdeauna prezente. Din cele 33 de pensiuni rurale, doar 5 (cele care au credite de achitat) erau oficial deschise la momentul consultărilor. O excepție remarcabilă sunt vinăriile care, în virtutea degustărilor, au reușit să suplinească la 50% capacitatea de cazare.

Operatorii și agențiile de turism și-au sistat activitatea. Politica neoficială a companiilor din acest segment a fost „se salvează cine poate”. Printre cei „salvați” s-au regăsit directorii și contabilii, restul personalului fiind disponibilizat.

Privind în viitor, perspectivele industriei turismului sunt destul de sumbre. Potrivit experților, noul model de turism va avea o serie de particularități. În prim plan va fi siguranța persoanelor pe durata sejurului, urmată de tendința de a călători în interiorul țării sau țările din vecinătate (near-shoring). De o importanță relativ mai mare se va bucura turismul sustenabil unde activitățile *eco-friendly* în mijlocul naturii devin preferate celor care presupun aglomerații umane. Industria hotelieră încearcă să se adapteze la noile realități implementând protocoale de securitate și reducând costurile de personal. Prioritatea numărul unu în raport cu Guvernul este aplicarea măsurilor de siguranță astfel încât Republica Moldova să nu figureze pe „lista roșie” a altor state, fiind emise avertismente pentru vizitarea Moldovei și/sau impuse cerințe față de persoanele care vizitează țara noastră. O mare rugămintă din partea sectorului este instituirea unei „linii verzi” cu referință la controalele sanitar-epidemiologice. Noile protocoale de igienă conțin norme interpretabile, iar agenții economici le implementează neomogen riscând amenzi din partea ANSA. De asemenea, ar fi binevenită utilizarea capacității libere din hoteluri. Acestea ar putea oferi condiții de izolare pentru personalul medical și alte profesii aflate pe prima linie în lupta cu COVID-19 la costuri minime. În plus, sectorul turismului intern ar avea nevoie de un impuls în mediul digital cu reducerea costurilor de procesare ale plăților.

Matricea COVID: măsurile de politici economice și fiscale susținute de mediul de afaceri

Criza pandemică este în proces de a produce un impact fără precedent asupra economiei Republicii Moldova și cere un pachet de stimulenți economici și fiscali fără precedent. Dacă e să ne referim doar la scăderea vânzărilor și reducerile de personal acestea indică o scădere de 86 miliarde lei a cifrei de afaceri și o diminuare a forței de muncă cu 32 mii persoane. Ținând cont de faptul că vânzările și forța de muncă sunt baza formării veniturilor bugetare, pierderile la buget ar putea constitui în anul curent 17,3 miliarde lei. Practica altor țări a demonstrat cu elocvență cât de periculoasă poate fi o politică bugetară austeră conjugată cu efectele crizei. Dincolo de a nu produce efecte dorite, ea poate lansa economia într-un cerc vicios care se va perpetua ani în șir. Pe de altă parte, măsurile energice aplicate fără întârziere sunt pe măsură să readucă economia Republicii Moldova pe o traiectorie ascendentă în 2-3 ani.

Merită de menționat că propunerile din partea mediului de afaceri sunt raționale. În cele mai dese cazuri acestea se rezumă la reducerea constrângerilor birocratice prin amendamente la cadrul normativ existent, ceea ce nu presupune costuri adiționale pentru buget. O altă categorie de măsuri se referă la optimizarea regimului de impozitare. În raport cu acesta, miza este evitarea distorsionării pieței prin aplicarea unui TVA unic redus în lanțul valoric din agricultură și acordarea anumitor facilități fiscale, acolo unde aceste măsuri pot aduce în sectorul formal al economiei agenți economici noi. Ultimul set de măsuri se referă la stimulenți economici necesari pentru a implementa proiecte investiționale de anvergură. Totodată, aceste măsuri de suport vor cataliza creditul bancar care, în condițiile de incertitudine cauzată de criza pandemică, s-a redus.

Grosso modo, costul total al măsurilor promovate de Consiliul Economic pe lângă Prim-ministru este de 3,7 miliarde lei, iar impactul economic este de 12,9 miliarde lei, inclusiv venituri majorate la bugetul public național de 4,8 miliarde lei. Ținem să menționăm că atât costurile cât și impactul sunt estimate asumând implementarea integrală a programelor. Aceasta presupune că atât costurile bugetare cât și impactul economic urmează să se manifeste pe durata implementării lor (termen mediu și lung). Parțial, costurile implementării pot fi acoperite cu suportul partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova (Anexa 7 pentru detalii).

MATRICEA DE POLITICI
pentru recuperare economică în condiții de pandemie cu COVID-19

	Domeniu de intervenție/acțiuni	Indicator de rezultat	Termen	Resp.	Costul politicii	Impact / Beneficii
A	Reducerea constrângerilor normative în suportul sectorului privat afectat de criza pandemică					
1.1	Impulsionarea procesului de digitizare a economiei naționale și dezvoltare a comerțului electronic					
1.1.1	Asigurarea acceptării necondiționate de către autoritățile publice, persoanele juridice de drept public și privat, persoanele fizice, a documentelor și semnăturilor electronice, în conformitate cu prevederile Legii nr.91/2014	Amendamente la cadrul normativ Monitorizarea respectării cadrului normativ	Trimestrul IV, 2020	MEI	Practic toate autoritățile publice centrale și locale sunt dotate cu certificate calificate pentru aplicarea semnăturii electronice. Prin urmare, costuri semnificative legate de obținerea semnăturilor electronice calificate pentru autorități nu se prevăd. Nici la capitolul procedurilor nu sunt prevăzute costuri majore deoarece autoritățile pot continua procesarea relațiilor cu persoanele juridice și fizice din <i>back office</i> după cum sunt obișnuite, documentele fiind imprimate și arhivate fizic dacă se dorește. Situația este și mai simplă în cazul instituțiilor private, care	Implementarea măsurii vizate va conduce la reducerea riscurilor de blocare a activităților economice din cauza situațiilor legate de pandemie. Totodată, creșterea accesului la serviciile publice și reducerea costurilor legate de acestea. Conform estimărilor din Analiza impactului de reglementare elaborată pentru amendamente legislative care ar facilita interacțiunea la distanță, economiile nete din reducerea costurilor administrative pentru sectorul privat ar putea depăși 170 milioane lei anual.

					urmează să se conformeze cu această prevederi precum utilități publice, companii din domeniul comunicațiilor electronice, bănci.	
1.1.2	Identificarea situațiilor de interacțiuni la distanță, inclusiv cu autoritățile publice, care pot avea loc fără semnături electronice sau cu aplicarea semnăturilor simple și elaborarea amendamentelor normative în acest sens	Interacțiunile la distanță clasificate Amendamente normative aprobate	Trimestrul IV, 2020	MEI	Sunt multe interacțiuni care nu prezintă riscuri sau nu țin de informații cu date cu caracter personal, astfel precum solicitarea unor informații care pot fi făcute publice. La fel ca și în cazul acțiunii 1.1.1, nu sunt anticipate costuri esențiale pentru bugetul public.	Implementarea măsurii vizate va conduce la reducerea riscurilor de blocare a activităților economice din cauza situațiilor legate de pandemie Totodată, va crește accesul la serviciile publice și se vor reduce costurile lor pentru mediul de afaceri și pentru cetățeni. Economii generate în cazul acestei acțiuni contribuie la suma economiile menționate în acțiunea 1.1.1.
1.1.3	Asigurarea posibilității de înregistrare și radiere a afacerilor la distanță, inclusiv operarea modificărilor la documentele de constituire	Amendamente normative aprobate	Trimestrul IV, 2020	MEI	Unele prevederi legale nu fac posibilă interacțiunea doar la distanță cu ASP în cazul înregistrării, radierii unităților de drept și modificării documentelor de constituire. Amendamentele legislative prevăzute în această acțiune practic nu vor presupune costuri pentru implementare, deoarece procedurile în <i>back office</i> pot rămâne neschimbate, adică solicitările fiind imprimate și împreună cu deciziile arhivate fizic.	În anul 2019 au fost înregistrate peste 6 mii unități de drept, operate peste 27 mii modificări la documentele de constituire și peste 10 mii radieri de unități de drept. Toate aceste operațiuni sunt efectuate cu prezența fizică a agentului economic. Prin urmare, economiile doar din reducerea costurilor administrative (timpul și efortul pierdut) în cazul implementării acțiunii vor fi substanțiale. Concomitent, implementarea măsurii vizate va contribui la reducerea riscurilor de blocare a activităților economice din cauza situațiilor legate de pandemie, creșterea accesului investitorilor străini la afacerile din

						Moldova și creșterea activității economice per ansamblu.
1.1.4	Recunoașterea unilaterală a semnăturilor electronice eliberate în spațiul UE în cadrul Regulamentului (UE) nr. 910/2014 (eIDAS)	Amendamente normative aprobate	Trimestrul IV, 2020	MEI	<p>Semnăturile electronice calificate în UE sunt strict reglementate și țările membre sunt obligate să recunoască orice semnătură provenită dintr-o altă țară membră.</p> <p>Validitatea semnăturilor poate fi verificată online, inclusiv poate fi configurată modalitatea de verificare automatizată.</p> <p>Recunoașterea reciprocă a semnăturilor dintre UE și Moldova este puțin probabilă.</p> <p>Cu toate acestea, recunoașterea semnăturilor UE practic nu implică riscuri adiționale deoarece în UE reglementarea și supravegherea acestui domeniu este mult mai avansată decât în Moldova.</p> <p>Nu sunt anticipate costuri majore de implementare deoarece infrastructura de verificare a semnăturilor este bine dezvoltată. Aceasta presupune că ele sunt utilizate și în relațiile cu persoane și instituții din afara spațiului UE.</p>	<p>Recunoașterea unilaterală a semnăturilor din UE ar oferi un acces mai bun la o piață de cca. 500 milioane persoane și de cca. 9 trilioane euro de investiții plasate de businessul din UE în afara spațiului UE.</p> <p>Concomitent, implementarea măsurii vizate va contribui la reducerea riscurilor de blocare a activităților economice din cauza situațiilor legate de pandemie, creșterea accesului investitorilor străini la afacerile din Moldova și creșterea activității economice per ansamblu.</p>

1.1.5	Eliminarea constrângerilor din cadrul normativ în domeniul protecției datelor cu caracter personal care țin de forma consimțământului în prelucrarea datelor și obligativitatea de notificare/înregistrarea în calitate de operator al datelor	Amendamente normative aprobate	Trimestrul IV, 2020	MEI	<p>UE a revizuit esențial legislația în domeniul protecției datelor cu caracter personal introducând Regulamentul GDPR, în scopul eliminării impedimentelor majore pentru dezvoltarea businessului și societății. În Moldova, impedimentele au rămas sub formă de notificare/înregistrarea a consimțământului.</p> <p>Eliminarea acestor constrângeri nu vor genera costuri majore.</p>	<p>La moment, sunt notificate /înregistrate doar 2.800 instituții, inclusiv agenți economici. Cu toate acestea, sub incidența legii cad 56.000 agenți economici activi. Înregistrarea tuturor ar dura ani de zile deoarece o înregistrarea durează luni de zile. Astfel, toți agenții economici activează sub riscul sancționării dure sau ar trebui să-și sisteze activitatea pentru o perioadă nedeterminată pentru a se înregistra. Adicional, forma consimțământului doar pe hârtie sau electronic semnat calificat, restricționează multe activități economice sau chiar le fac imposibile. Aceste riscuri și costuri insuportabile vor fi eliminate prin modificări legislative.</p> <p>Concomitent, implementarea măsurii vizate va contribui la deblocarea activităților de comerț electronic și reducerea riscurilor și costurilor legate de această activitate, precum și la creșterea volumului comerțului electronic pe piața locală și la export.</p>
1.1.6	Eliminarea constrângerilor și reducerea costurilor în efectuarea comerțului electronic atât pe piața locală, cât și la export, inclusiv care țin de	Amendamente normative aprobate	Trimestrul IV, 2020	MEI	<p>Nu sunt anticipate costuri majore de implementare, deoarece amendamentele țin de simplificări administrative.</p>	<p>Comerțul electronic presupune riscuri majore. Costurile plăților electronice care mai și încadrează returul necondiționat a mărfurilor, sunt sporite, iar administrarea contabilă și fiscală nu sunt adaptate la specificul activității. Mai mult ca atât, condițiile și</p>

	administrarea și reglementarea în domeniile fiscale, vamale, contabile, plăților electronice, protecției consumatorilor, precum și specifice diferitor grupuri de produse și servicii.					procedurile vamale fac practic imposibil exportul mărfurilor către consumatori. Acestea și alte reglementări vor fi ajustate necesităților comerțului electronic reducând impedimentele și costurile. O majorare a ponderii comerțului electronic cu 1,9 miliarde lei (1% din volumul total al vânzărilor efectuate de unitățile de comerț în 2019) ar permite menținerea acestui volum de vânzări chiar și în eventualitatea unui nou lockdown pe o durată de 3 luni, ceea ce, în cazul aplicării unui TVA redus de 12% ar presupune încasări bugetare suplimentare în volum de 57,5 milioane lei.
1.1.7	Simplificarea procedurilor de obținere a actelor permissive prin promovarea serviciilor publice online și asigurarea plăților electronice pentru toate serviciile	Creșterea ponderii servicii publice oferite online	Trimestrul IV, 2020	MEI	Nu sunt prevăzute costuri majore deoarece toate autoritățile publice centrale și locale sunt dotate cu certificate calificate pentru semnături electronice. Astfel, autoritățile sunt capabile să elibereze actele permissive și alte decizii/documente în format electronic. Adicional, serviciul guvernamental MPay oferă posibilitatea de implementarea a serviciului de recepționare a plăților în mod electronic pentru orice serviciu	Implementarea acestei măsuri oferă posibilitatea obținerii actelor permissive la distanță de către agenții economici, ceea ce presupune reducerea costurilor administrative și riscurilor asociate cu existența actelor permissive și altor documente pe suport de hârtie. Aceste beneficii se regăsesc în estimările agregate de economii prezentate în acțiunea 1.1.1

					public, în termeni prompti și la costuri minime.	
1.2	Eliminarea constrângerilor din cadrul normativ existent în domeniul construcțiilor	Amendamente la cadrul normativ elaborate și promovate	Trimestrul IV, 2020	MEI	Această măsură nu presupune costuri majore deoarece ține de simplificarea cadrului normativ și reducerea procedurilor birocratice.	Republica Moldova s-a poziționat anul trecut pe locul 152 din 190 de țări la capitolul actelor permissive în construcții. Cu toate acestea, dacă s-ar respecta reformele existente, inclusiv cu ajustarea unor prevederi normative, Republica Moldova ar putea avansa printre primele 40 de locuri. În termeni practici, aceasta ar însemna reducerea costurilor și riscurilor pentru sectorul privat din domeniul construcțiilor, precum și reducerea economiei informale în domeniul construcțiilor. Totodată, acest lucru ar semnala o ameliorare sesizabilă a climatului de afaceri, Moldova devenind mai atractivă pentru investițiile străine directe.
1.3	Elaborarea îmbunătățirilor la proiectul Codului Urbanismului și Construcțiilor înregistrat în Parlament și promovarea acestora în cadrul consultărilor cu comisiile parlamentare	Îmbunătățiri la proiectul Codului Urbanismului și Construcțiilor elaborate Proiectului Codului Urbanismului și Construcțiilor promovat	Trimestrul IV, 2020	MEI	Această acțiune nu presupune costuri majore , deoarece ține de păstrarea celor mai bune prevederi normative existente și simplificarea adițională a procedurilor birocratice.	Implementarea măsurii vizate contribuie la atingerea impactului descris la acțiunea 1.2.
1.4	Consolidarea potențialului de export și					

	protecția producătorilor autohtoni					
1.4.1	Consolidarea capacităților MEI în materie de identificare și promovare a intereselor producătorilor autohtoni în cadrul acordurilor economice și de liber schimb	Capacitățile necesare identificate Fondurile necesare alocate Capacitățile create	Trimestrul IV, 2020	MEI	În țările concurente activează structuri de stat implicate nemijlocit în apărarea intereselor producătorilor autohtoni atât pe piața externă, cât și pe piața internă. Deși statutul de membru al OMC oferă Republicii Moldova anumite drepturi în această privință, aceste drepturi nu sunt valorificate pe deplin din lipsa capacității instituționale. Dat fiind că în Moldova nu există expertiză suficientă, va fi solicitată asistența tehnică din partea partenerilor de dezvoltare.	Impactul monetar al acestei măsuri nu poate fi cuantificat cu precizie. Cu toate acestea, în anumite domenii de activitate economică interesele Republicii Moldova sunt prejudiciate (e.g. exporturile de ciment în Ucraina, importurile de sucuri care se declară naturale în pofida unui concentrat ridicat de adaosuri, etc.) Deși într-o serie de cazuri sunt justificate acțiuni de remediere, capacitățile joase nu permit valorificarea deplină a potențialului de înlocuire a importurilor și a potențialului de export.
1.4.2	Consolidarea capacităților MEI în materie de investigații de protejare economică a mediului de afaceri reieșind din acordurile comerciale bilaterale și multilaterale	Capacitățile necesare identificate Fondurile necesare alocate Capacitățile create	Trimestrul IV, 2020	MEI	Costurile de implementare a sub-acțiunii vizate se includ în sub-acțiunea 1.4.1.	Beneficiile implementării sub-acțiunii vizate sunt incluse la impactul descris la sub-acțiunea 1.4.1
1.4.3	Îmbunătățirea capacităților de control al corespunderii mărfurilor importate cerințelor normative, în special unde încălcările în acest	Capacitățile necesare identificate Fondurile necesare alocate	Trimestrul IV, 2020	MADRM ANSA	Nu sunt preconizate costuri majore adiționale legate de crearea a noi laboratoare. Autoritățile vor trebui să evalueze și să revadă	Ca urmare a implementării acestei măsuri va fi asigurată într-o măsură adecvată protecția consumatorilor de mărfurile de import de proastă calitate, ceea ce va permite, reieșind din aplicarea mai consecventă a cerințelor

	sens dezavantajează producătorii locali	Capacitățile create			modalitatea de control, reieșind din dotațiile curente.	de calitate, valorificarea potențialului de înlocuire a importurilor.
1.4.4	Îmbunătățirea capacităților de supraveghere a pieței al corespunderii produselor nealimentare cerințelor normative, în special unde încălcările în acest sens dezavantajează producătorii locali	Capacitățile necesare identificate Fondurile necesare alocate Capacitățile create	Trimestrul IV, 2020	MEI MADRM MAI MSMPS APCSP AST ANRCTI IPM	Nu sunt preconizate costuri majore adiționale. Autoritățile vor trebui să evalueze și revadă modalitatea de supraveghere a pieței. În cazul când va fi necesar de efectuat testări peste hotare, acestea urmează a fi efectuate contra plată de către producătorii cointeresați.	Implementarea măsurii vizate are drept scop asigurarea unui nivel înalt de protecție a intereselor publice precum sănătatea și siguranța în general, sănătatea și siguranța la locul de muncă, protecția consumatorilor, protecția mediului și securitatea. Totodată, ea va permite valorificarea potențialului de înlocuire a importurilor
1.4.5	Identificarea sectoarelor industriale prioritare în scopul creșterii competitivității produselor autohtone	Sectoarele industriale prioritare identificate	Trimestrul IV, 2020	MEI MADRM MSMPS	Nu sunt preconizate costuri majore adiționale. Autoritățile vor trebui să evalueze și identifice sectoarele prioritare	Urmare a estimării potențialului de export și a potențialului de înlocuire a importurilor, se va pune în aplicare o politică coordonată și coerentă a autorităților publice, având drept scop sporirea competitivității producție autohtone.
1.4.6	Elaborarea măsurilor de îmbunătățire a capacităților de testare a produselor industriale în sectoarele prioritare	Măsuri elaborate	Trimestrul IV, 2021	MEI MADRM	Costurile nu pot fi estimate la această etapă. Valoarea costurilor va fi calculată după finalizarea acțiunii 1.4.5	Valorificarea potențialului de export și a potențialului de înlocuire a importurilor.
1.5	Îmbunătățirea procedurii de determinare a valorii mărfurilor în vamă prin prisma aplicabilității acesteia și expunerea argumentată a deciziilor de majorare a valorii	Funcționari vamali instruiți	Trimestrul IV, 2020	MF	Nu sunt preconizate costuri adiționale majore. Acțiunea ține de unele modificări în anumite proceduri desfășurate de Serviciul Vamal. În momentul de față cadrul normativ este ajustat conform bunelor practici în domeniu,	Ca rezultat al determinării eronate a valorii mărfurilor în vamă, agenții economici suportă pierderi substanțiale. Prin instruirea funcționarilor vamali se dorește consolidarea dialogului între Serviciul Vamal și mediul de afaceri, care ar conduce la reducerea cazurilor de

	mărfii importate de către funcționarii vamali				însă punerea în aplicarea acestuia nu este uniformă.	determinare eronată a valorii mărfurilor în vamă.
1.6	Revizuirea cadrului normativ care reglementează raporturile de muncă în partea ce ține de relațiile de muncă la distanță	Codul muncii modificat prin introducerea unui capitol care reglementează într-un mod adecvat relațiile de muncă la distanță	Trimetrul IV, 2020	MSMPS	Cadrul normativ existent nu exclude posibilitatea relațiilor de muncă la distanță, însă unele prevederi normative fac dificilă punerea în aplicare a acestora atunci când implicit se presupune prezența fizică a subiectului. Nu sunt preconizate costuri majore deoarece amendamentele țin de claritatea și simplificarea anumitor relații.	În plan mondial, tot mai multe companii pun în aplicare munca la distanță, în unele cazuri aceasta fiind chiar forma de bază de angajare a personalului. În pofida dezavantajelor legate de lipsa unei interacțiuni nemijlocite, există și o serie de avantaje. În particular, această formă de angajare contribuie la mobilizarea resurselor umane cu drept la muncă (e.g. cetățeni ai Republicii Moldova aflați peste hotare) și o flexibilitate a orelor de program ceea ce favorizează angajatul. Implementarea acestei măsuri prin eliminarea constrângerilor de ordin birocratic, va conduce la o valorificare mai plenară a potențialului uman, inclusiv un acces mai deplin la forța de muncă calificată.
1.7	Micșorarea ponderii minime pe care elementul de preț o are în cadrul criteriului de atribuire a contractelor de achiziții publice/acordurilor-cadru	Legea cu privire la achizițiile publice modificată	Trimetrul IV, 2020	MF	Ar putea crește valoarea achizițiilor publice, dar în același timp să se reducă costurile de mentenanță și reparații frecvente a obiectelor construite la preț redus. Nu există estimări suficiente pentru a cuantifica eventualele costuri aferente micșorării ponderii elementului de preț, dar se presupune că într-o competiție onestă, astfel de	Acțiunea vizează sporirea achizițiilor publice de bunuri, servicii și lucrări calitative, îmbunătățirea serviciilor post-vânzare, asistenței tehnice și condițiilor de livrare. În particular, producătorii și prestatorii de servicii din Republica Moldova (care în mod firesc rămân să activeze în țară fiind mai conștienți de importanța reputației decât producătorii și prestatorii străini) consideră că această politică ar favoriza concurența pe

					pierderi sunt compensate din contul calității.	criterii de calitate, oferindu-le șanse mai mari de câștig. În rezultat, majorarea costurilor de achiziții ar putea fi acoperită de beneficiile manifestate prin economii în întreținerea și repararea obiectelor de calitate proastă
1.8	Elaborarea unor norme sanitare juste, clare și previzibile, adaptate la riscurile specifice activității economice	Protocoale sanitare adoptate ținând cont de bunele practici în domeniu	Trimestrul IV, 2020	MSMPS	Din lipsă de experiență (și timp) normele sanitare aplicate pe durata pandemiei nu sunt diferențiate în funcție de specificul activității (mulți clienți vs. puțini clienți; activitate la aer liber vs. activitate în incinta unei hale de producție etc.). Ca rezultat, costurile implementării normelor sanitare sunt exagerate pentru unii agenți economici și, posibil insuficiente, pentru alți agenți economici. Nu sunt preconizate costuri majore , deoarece măsura ține de o claritate mai bună a condițiilor, dar totodată bazate pe justificări	Acțiunea vizează optimizarea costurilor legate de protocoalele sanitare, claritatea obligațiilor în cazul inspecțiilor de stat, dar și reducerea costurilor pentru agenții economici care țin de incertitudinea prevederilor din condiții, dar și reducerea efortului organelor de control.
1.9	Îmbunătățirea performanței producției agricole					
1.9.1	Majorarea cotei subvenționate a primei de asigurare de stat de la	Regulament modificat	Trimestrul IV, 2020	MADRM	Stimularea conectării la rețelele de irigare prin oferirea progresivă a facilităților (cota	Estimativ, pierderile climatice în agricultură (în principal seceta sau inundațiile) ajung la o medie anuală de

	50 la 70% pentru fermierii conectați la rețelele de irigare				subvenționată a primei de asigurare a riscurilor în agricultură) conduce la diminuarea riscului asigurat, dat fiind că prejudiciul cauzat de secetă va fi mai mic în cazul când fermierii sunt conectați la rețele de irigare. În principiu, costuri bugetare adiționale nu vor fi dat fiind că cota majorată va fi compensată de micșorarea prejudiciului asigurat.	11,9 miliarde lei. Deși sistemele de irigare sunt unica măsură viabilă de prevenire a prejudiciilor, iar investițiile în reabilitarea sistemelor de irigare au fost masive, suprafața terenurilor irigate nu a crescut pe măsură din cauza costului conectării gospodăriilor agricole la rețea și a costului aferent consumului de apă. Riscurile neacoperite conduc la perpetuarea prejudiciilor, iar prin facilitatea oferită se dorește majorarea numărului de gospodării conectate la rețele de irigare.
1.9.2	Simplificarea cerințelor și procedurilor de omologare și înregistrare a produselor de uz fitosanitar acceptate în UE și extinderea aplicării celor înregistrate pentru alte culturi agricole	Amendamente la cadrul normativ aprobate Noi produse de uz fitosanitar acceptate în UE înregistrate în Moldova	Trimestrul IV, 2020	MADRM	Nu sunt preconizate costuri majore. Acțiunea practică reduce din efortul nejustificat de evaluare a produselor de uz fitosanitar, care deja au parcurs un proces riguros de evaluare în UE.	Obstacolele de ordin birocratic constrâng fermierul să utilizeze doar acele produse de uz fitosanitar care sunt omologate și înregistrate în Republica Moldova. Neintenționat se ajunge la situația când performanța agricolă este sub nivelul optimal.
1.9.3	Asigurarea accesului la subvenții pentru soiurilor de plante importate, înregistrate în UE	Amendamente la cadrul normativ aprobate	Trimestrul IV, 2020	MADRM	Nu sunt preconizate costuri majore. Acțiunea practică reduce din efortul nejustificat de includere a soiurilor din UE în catalogul soiurilor pentru a putea beneficia de subsidii.	Limitarea accesului la subvenții pentru soiurile de plante autohtone, distorsionează piața creând cerere artificială pentru soiuri care nu au un potențial de export, nu sunt cele mai rezistente sau adaptate condițiilor. Accesarea fondurilor de mai mulți fermieri și pentru un spectru mai larg

						de soiuri de plante, inclusiv mai performante, va crea premise pentru creșterea ponderii soiurilor europene și, respectiv a exporturilor în UE.
1.9.4	Simplificarea procedurii de evaluare a conformității, revizuirea indicilor obligatorii de analiza fizico-chimică, revizuirea metodologiei de calcul a prețurilor și a regulilor de aplicare a prețurilor pentru serviciile de certificare a vinurilor, prin intermediul rețelei ANSA, în speță I.P. „Laboratorul central de testare a băuturilor alcoolice/Nealcoolice și a produselor conservate”, pentru vinurile exportate, cu axarea exclusiv pe cerințele statului importator. Elaborarea unor proceduri, preturi adaptate pentru micii producători de vinuri.	Amendamente normative aprobate	Trimestrul IV, 2020	MADRM	Nu sunt preconizate costuri majore. Acțiunea practic reduce din cerințele nejustificate și nenesare efectuate pentru exportul produselor vinicole	Procedura de evaluare a conformității băuturilor alcoolice vizează menținerea unui standard de calitate care, în anumite situații, depășește cerințele de conformitate solicitate pe piețele externe de desfacere. Această situație conduce la costuri excesive pentru producător. Prin punerea în aplicare a unei abordări diferențiate, se dorește reducerea costurilor legate de cerințele de reglementare și proceduri la exportul vinurilor și creșterea, în consecință a exporturilor de vinuri.
1.10	Identificarea și implementarea unor soluții optime pentru	Amendamente la cadrul normativ aprobate	Trimestrul IV, 2020	MSMPS MF MECC	Măsura prevede plata unei indemnizații lunare pentru supravegherea copilului în	Chiar dacă în lipsa unei indemnizații lunare pentru supravegherea copilului, costurile sunt invizibile, este logic să

	susținerea angajaților cu copii în condițiile închiderii grădinițelor și școlilor			MEI	condițiile când ambii părinți sunt încadrați în câmpul muncii și cel puțin unul din copii are mai puțin de 10 ani. În Republica Moldova, locuiesc 335.280 copii în vârstă de până la 9 ani, care în perioada închiderii școlilor și grădinițelor necesită supraveghere adultă. Reieșind din fertilitatea maternă de 1.8 copii, noi presupunem că numărul de familii în care au copii cuprinși în categoria respectivă de vârstă este de 186,3 mii. Respectiv, reieșind din presupunerea că cel puțin 10% din numărul de familii sus-amintite vor avea nevoie să angajeze o persoană pentru supravegherea copiilor și câștigul salarial mediu lunar de 7,234 lei, plafonul lunar pentru îndemnizații de îngrijire a copiilor aflați fără supraveghere ar fi de 135 milioane lei.	asumăm că ele sunt comensurabile cu bugetul propus. La moment, costurile „invizibile” sunt partajate între stat, care achită ajutorul de șomaj tehnic, angajat care renunță în totalitate sau parțial la venitul de muncă și angajator, care pierde un angajat calificat. Într-o serie de cazuri, această decizie forțată poate fi remediată prin munca la distanță în cazul când raporturile de muncă permit acest lucru. Implementarea acestei scheme de susținere a părinților angajați, care au copii în vârstă de până la 9 ani, va produce anumite economii la cheltuielile de ajutor de șomaj tehnic, care într-o serie de cazuri sunt preferate angajării în muncă exact din cauza lipsei de alternative la îngrijirea copiilor. În consecință, vor crește posibilitățile de angajare în câmpul muncii și se vor reduce disponibilizările de personal.
1.11	Accreditarea programelor de masterat în domeniile unde se atestă un deficit al forței de muncă calificată	Accreditarea programelor de master la specialitățile Mecanica Asistată la Calculator și	Trimestrul III, 2021	MECC	Costurile aferente implementării acestei măsuri se înscriu în eforturile continui de ajustare a ofertei educaționale la cerințele pieței de muncă și nu	Implementarea măsurii vizate va majora accesul la forța de muncă calificată pentru întreprinderile din industria grea și va face mai competitivă industria grea în plan

		Managementul Tehnic al Producției			reprezintă o povară suplimentară pentru buget.	regional, oferind astfel posibilitatea de majorare a volumului exporturilor. Totodată, se va valorifica potențialul de recalificare a talentelor care activează în alte domenii de activitate.
1.12	Elaborarea și adoptarea regulamentului pentru punerea în aplicare a Legii privind atragerea investițiilor străine în domeniul producției de film și alte opere audiovizuale	Regulament aprobat	Trimestrul IV, 2020	MECC	Mecanismul de atragere a investițiilor străine în domeniul producției de film și alte opere vizuale (aprobat prin lege) prevede rambursarea parțială a costurilor de producție cinematografică. În lipsa investițiilor, condiționată de absența regulamentului pentru punerea în aplicare a legii, aceste costuri sunt nule. Totodată, nu sunt preconizate costuri majore pentru stat, deoarece beneficiile de la atragerea investițiilor străine (crearea locurilor de muncă, venituri suplimentare din „impozitele sociale” vor acoperi costurile aferente rambursărilor.	În prezent, acest mecanism funcționează în țări precum România, Ucraina, Georgia, care au devenit destinații-țintă pentru producția cinematografică, exclusiv datorită existenței facilității respective. Aplicarea lui în Republica Moldova, ar putea scoate din anonimat producția cinematografică și va stimula enorm valorificarea talentelor din industria creativă, existând o posibilitate reală de export de servicii. În același timp, aceasta va permite industriei creative să-și consolideze pozițiile pe piața internațională într-un mod transparent, creând o sursă de venituri pentru buget și evitând exodul de forță de muncă peste hotarele țării.
1.13	Implementarea Sistemului de management integrat al transporturilor rutiere (Hotărârea Guvernului nr.126/2020 pentru aprobarea Conceptului tehnic privind Sistemul	Sistem elaborat și implementat	2021	MEI	Costurile pentru dezvoltarea sistemelor informaționale încă nu au fost estimate.	Implementarea acestei măsuri vizează diminuarea cotei transportului ilicit de persoane, ceea ce va introduce serviciile respective în câmpul legal și va crea o sursă de venituri bugetare.

	de management integrat în domeniul transportului rutier, ce include elaborarea și implementarea sistemelor informaționale: -SSI „e-Autorizație transport”; -SSI „e-Bilet”; -SSI „Monitorizare GPS” -SSI „Autotest”).					
1.14	Asigurarea gratuită cu spații pentru furnizarea serviciilor poștale din sfera serviciului poștal universal	Facilitate prevăzută în politica fiscală	Trimestrul IV 2020	MF MEI APP Poșta Moldovei	Costurile sub formă de rată a veniturilor din oferirea în chirie a spațiilor din bunurile imobile în proprietatea publică încă nu au fost estimate.	Implementarea acestei măsuri vizează reducerea costurilor serviciilor de expediere a trimerelor poștale.
B	Oferirea facilităților și reducerea constrângerilor administrative în domeniul fiscal					
2.1	Identificarea și elaborarea unui regim optim de impozitare cu TVA în cadrul lanțului valoric din agricultură	Formularea propunerilor normative drept urmare a analizei efectuate	Trimestrul IV, 2020	MF	Întru evitarea distorsiunii pieței se propune introducerea unui TVA unic pe întreg lanțul valoric din agricultură de 12%. Costul anual aplicării cotei nediferențiate de 12% TVA pe întreg lanțul valoric din agricultură (atât pentru producătorii de materie primă agricolă, cât și pentru procesatorii) este de 568,2 milioane lei (determinat în	Impactul scontat al acestei măsuri ține de eliminarea preferinței pentru exportul materiei prime agricole, în condițiile când procesatorii sunt obligați să absoarbă diferența de TVA în costul producției. Costurile estimate vor fi compensate în mare măsură de venituri din TVA în mărime de 397,6 milioane lei în rezultatul creșterii volumului vânzărilor în industria alimentară cu 3,3 miliarde lei (până la capacitatea de producție a anului 2019).

					baza cifrei de afaceri multiplicata la diferența dintre TVA la cota standard 20% și TVA la cota redusă de 12%)	Efectele pozitive nemonetare sunt: (i) creșterea cotei exporturilor de bunuri cu valoare adăugată; (ii) utilizarea deplină a capacităților de producție din industria alimentară; (iii) crearea locurilor noi de muncă în industria alimentară; (iv) valorificarea potențialului de export și a potențialului de înlocuire a importurilor.
2.2	Evaluarea posibilității de diminuare a cotei TVA pentru sectorul HORECA	Formularea propunerilor normative drept urmare a analizei efectuate	Trimestrul IV, 2020	MF	Se propune introducerea cotei de 12% la livrările realizate de sectorul HORECA (diminuarea cu 3 puncte procentuale a cotei existente). Pornind de la livrările înregistrate în 2019, s-a estimat că costul măsurii date ar fi de circa 70 milioane lei . Măsura dată necesită a fi implementată, în primul rând, pentru a depăși efectele crizei generată de pandemie în sectorul HORECA. Multe din țările din regiune (Bulgaria, România, Austria) au optat pentru diminuarea cotei TVA în sectorul HORECA fie pe o perioadă determinată (2020-2021), fie pe o perioadă nelimitată. De altfel, cota propusă vine să uniformizeze cota aplicată la TVA cu alte	Dacă extrapolăm efectele introducerii cotei reduse la TVA de 10% în 2019 în comparație cu 2018, constatăm că reducerea respectivă a condus la o "înviore" a sectorului. În primul rând, au crescut substanțial vânzările trecute prin evidența contabilă (unul din scopurile de bază a reducerii de TVA fiind "albirea" sectorului. Astfel, în 2019 venitul din vânzări a crescut de la 215 la 469 milioane lei. Respectiv, putem concluziona că reducerea în jumătate a cotei TVA a fost compensată integral de creșterea de două ori a bazei de impozitare, volumului de vânzări. Mai mult, rentabilitatea companiilor HORECA în perioada anului 2019 s-a dublat comparativ cu anul 2018. Anterior introducerii cotei reduse de TVA, intrările de TVA nu echilibrau plățile de TVA. dat fiind faptul că procurarea materiei prime se face

					cote reduse ce se aplică la moment sau se preconizează de a fi introduse (12%), ceea ce vine în rezonanță cu principiile de bază ale organizării TVA în spațiul UE – principii, pe care Moldova le implementează prin intermediul Acordului de Asociere RM-UE.	deseori de la producătorii individuali care nu sunt plătitori de TVA. Respectiv, în condițiile cotei TVA de 10%, economiile realizate de companiile HORECA au constituit circa 44%, fiind reinvestit în reutilare și creare a unor condiții de muncă și agrement mai favorabile.
2.3	Subvenționarea contribuțiilor de asigurări sociale obligatorii de stat aferente tinerilor angajați în primii doi ani de activitate	Scutire prevăzută în legea specializată	Trimestrul IV, 2020	MF	Sectoarele cu număr cel mai mare de angajați în vârstă de până la 21 de ani sunt comerțul cu amănuntul, HORECA, agricultura, construcții, industria creativă. Costul subvenționării a fost calculat reieșind din contribuțiile sociale achitate de angajatori în 2019 aferente salariilor angajaților nou-intrați în sistemul social. În cazul subvenționării în proporție de 50% a contribuțiilor angajatorilor la Fondul Social pentru tinerii angajați, costurile pentru buget vor fi de circa 45 milioane lei .	Impactul scontat de la implementarea acestei măsuri țintește reducerea ponderii tinerilor aflați în afara sistemului de educație, formare și ocupație profesională (NEET), care și până la pandemie a constituit 28,3% din total. Ținând cont de lipsa de experiență de lucru a tinerilor, angajatorii evită să-i angajeze, or, în cazul unei poveri fiscale reduse, avantajele de ordin fiscal vor încuraja încadrarea lor în câmpul muncii. Totodată, povara contribuțiilor sociale este unul din factorii ce duc la practicarea muncii nedeclarate. Astfel, creșterea cu doar 1% al conformării fiscale a contribuabililor din domeniile relevante ar avea un impact bugetar pozitiv de circa 117 milioane lei (doar pe partea de impozite și taxe) Printre alte efecte pozitive indirecte se numără reducerea delincvenței în rândul tinerilor, o problemă socială

						exacerbată de faptul cu unul sau ambii părinți muncesc peste hotare.
2.4	Stimularea prin impozitare a transportului intern de pasageri în scopul combaterii transportului ilicit de pasageri	Regim fiscal revizuit prevăzut în politica bugetar-fiscală	Trimestrul IV, 2020	MF	Se propune introducerea unui regim ce ar presupune scutirea cu drept de deducere (așa-numită cota "0" a TVA) a serviciilor de transport, ceea ce presupune costuri bugetare de circa 80 milioane lei (estimate prin ajustarea livrărilor din declarațiile TVA cu procurările declarate în Anexa privind TVA pentru anul 2019). Această măsură va permite transportatorilor să își poată lua în cont TVA din interacțiunile pe care le au (importul autoturismelor, reparația etc) spre deosebire de regimul curent de scutire.	Impactul scontat ține de eliminarea concurenței neloiale din partea sectorului informal, care prestează servicii neautorizate de transport, eschivându-se de la plata impozitelor. Respectiv, implementarea măsurii propuse va conduce la creșterea conformării fiscale, prin motivarea transportatorilor de a interacționa cu companii ce vor emite facturi fiscale. Implicit, acest lucru va favoriza „albirea” sectoarelor conexe celui de transport. O estimare a potențialului de conformare fiscală pe partea de salarizare, arată că pierderile scontate vor putea fi acoperite cu o creștere ușoară, de circa 3% a conformării, ceea ce va aduce un aflus financiar de cel puțin 70 milioane lei pe sectorul dat.
2.5	Aplicarea cotei "0" la impozitul pe venit reinvestit pentru 2020 și 2021 pentru microîntreprinderi	Regim fiscal revizuit prevăzut în politica bugetar-fiscală	Trimestrul IV, 2020	MF	Se propune aplicarea cotei „0” la impozitul pe venit al microîntreprinderilor ¹⁸ ce reinvestesc profitul anului 2020 și, implicit, nu repartizează dividende (dacă le repartizează, vor achita atât	Chiar dacă microîntreprinderile care generează venituri în 2020 și 2021 sunt într-o situație relativ mai bună decât agenții economici care înregistrează pierderi, situația lor financiară este oricum la limita gradului de reziliență, situație

¹⁸ Conform definiției utilizate, microîntreprinderile sunt agenții economici ai căror număr mediu scriptic anual de salariați este de cel mult 9 persoane, sumă anuală a veniturilor din vânzări este de cel mult 3 milioane de lei și valoare totală anuală de bilanț a activelor ce nu depășește 3 milioane de lei.

					<p>impozitul pe venit (12%), cât și impozitul pe dividende (6%). În condițiile în care circa 40% din companii semnaleză o scădere a veniturilor de peste 50%, iar circa 28% - o diminuare între 20% și 50% a acestora, costurile pentru buget al măsurii ar fi de circa 14 milioane lei (12% din veniturile prognozate la microîntreprinderi.</p>	<p>exacerbată și de accesul limitat la finanțare. Punerea în aplicare a acestei măsuri, va permite capitalizarea microîntreprinderilor și creșterea gradului de reziliență pe durata pandemiei.</p> <p>Impactul pozitiv al măsurii date este condiționat de formula de utilizare a venitului reinvestit: (i) dacă se va opta pe utilizarea banilor reinvestiți pentru achitarea salariilor, aceasta va aduce beneficiu bugetar sub formă de impozite și plăți obligatorii calculate asupra acestora; (ii) dacă banii vor fi utilizați pentru onorarea obligațiilor față de companii terțe, asta va duce la majorarea încasărilor din TVA și din impozitul pe venit; (iii) dacă banii reinvestiți vor fi utilizați la reutilizarea producției (investiții capitale), aceasta va duce la creșterea încasărilor de TVA și taxe vamale.</p>
2.6	Identificarea soluțiilor de scutire de taxa locală/plafonare a taxei locale la vânzările în cadrul comerțului electronic	Scutire prevăzută în politica bugetar-fiscală	Trimestrul IV, 2020	MF	<p>Introducerea moratorului de la aplicarea anumitor taxe locale asupra comerțului electronic, prin specificare acestui fapt, în mod direct, în Codul fiscal. Ținând cont de faptul că tentativa de a introduce o asemenea taxă s-a produs recent, nu putem vorbi despre venituri fiscale ratate și, prin urmare, nici de</p>	<p>Chiar dacă moratoriul asupra introducerii taxelor locale la vânzările în cadrul comerțului electronic nu va impulsiona, în mod nemijlocit, creșterea consumului agregat, ponderea acestuia în comerțul total va fi în creștere. Creșterea ponderii comerțului electronic este congruentă politicii de distanțare socială, oferind consumatorilor</p>

					costuri suplimentare pentru buget.	posibilitatea de a evita contactul fizic în incinta unităților comerciale.
2.7	Identificarea nivelului cotei optime a TVA pentru comerțul electronic în scopul facilitării dezvoltării acestuia	Facilitate prevăzută în politica fiscală	Trimestrul IV, 2020	MF	Se propune instituirea cotei de 12% pentru tranzacțiile în cadrul comerțului electronic. Potrivit estimărilor, cota comerțului electronic reprezintă mai puțin de 1% din volumul total al vânzărilor, ceea ce ar însemna încasări reduse de TVA de 76,4 milioane lei (reieșind din volumul vânzărilor înmulțite la diferența dintre TVA la cota standard de 20% și TVA la cota redusă de 12%). Alternativ, se poate examina posibilitatea reducerii TVA cu 4% (de la 20 la 16) și rambursării a 4% (<i>cash-back</i>) cumpărătorului. Deși această opțiune este mai complicată din punct de vedere al administrării, efectele asupra dezvoltării comerțului electronic vor fi mai pronunțate. Costul acestei opțiuni este identic.	Măsura dată va impulsiona dezvoltarea comerțului electronic într-o formă în care acesta ar putea satisface recomandările de distanțare socială și evitare a contactului fizic cu un număr mare de persoane. În același timp, achitățile online, caracteristice pentru comerțul electronic, sunt congruente cu politica de constrângere a circulației numerarului în favoarea achităților prin card ceea ce limitează spațiul de manevră pentru economia informală.
2.8	Simplificarea cerințelor și procedurilor fiscale, de evidență contabilă, raportare și de alt gen pentru activitățile	Normă legală aprobată	Trimestrul IV, 2020	MF	Se propune lărgirea sferei de aplicare a regimului fiscal al persoanelor fizice ce desfășoară activități independente și asupra unor	Implementarea acestei măsuri va aduce în economia formală o mare parte din persoanele angajate pe cont propriu (estimativ circa 3 mii persoane), ai căror contractare în scop

	economice individuale și microîntreprinderi			<p>alte domenii decât cel al comerțului, crescând, totodată, pragul ce ține de valoarea maximă a tranzacțiilor ce pot fi realizate prin intermediul acestui regim până la 1,2 milioane (similar altor regimuri speciale specificate în Titlul II a Codului fiscal – a se vedea, de exemplu, regimul stabilit în Capitolul 10³ al Titlului menționat) cu implementarea unui sistem simplificat de raportare a obligațiilor fiscale la buget. În special, este vorba de atribuire a băncilor a unui rol de intermediar, autorizat să rețină și să transfere la buget a impozitului aferent tranzacțiilor. De asemenea, propunerea implică non-utilizarea aparatelor de casă și control pentru tranzacțiile efectuate cu utilizarea serviciilor prestatorilor serviciilor de plată, prevăzuți în Legea 114/2012. Se propune ca acest regim să presupună lipsa evidenței contabile, raportarea fiscală reprezentând o declarație pre-completată, generată din</p>	<p>de prestare de servicii implica costuri exacerbate pentru contractor (care este obligat să-i trateze egal ca și pe proprii angajați) și împiedică valorificarea potențialului uman, în special în profesiile libere și artă. Atribuirea pentru această categorie de întreprinzători a statutului de persoană fizică care desfășoară activități independente va permite simplificarea la minimum a interacțiunii pe dimensiunea contabil-fiscală cu persoane terțe și va asigura un flux corect, controlat și continuu la buget a mijloacelor bănești. Reieșind din numărul estimativ de beneficiari ai acestei măsuri de circa 1500 persoane (1000 liber-profesioniști și 500 de angajați din domeniul artei), anticipăm că cifra de afaceri va crește într-un ritm similar cu cel al IMM din industria TIC, adică cu 455,9 milioane lei, ceea ce va conduce la încasări suplimentare aferente impozitului pe activitatea economică (1%) de 4,6 milioane lei (volumul majorat de vânzări multiplicat la cota TVA de 1%).</p>
--	---	--	--	--	---

					sistemul Serviciului Fiscal de Stat în baza informațiilor primite de la bănci privind valoarea tranzacțiilor și impozitele achitate, aferente acestora (1% din valoare). Implementarea măsurii date nu presupune costuri bugetare.	
2.9	Acordarea creditelor fiscale prin elaborarea mecanismului de achitare a obligațiilor fiscale în rate pe parcursul 2020-2021	Normă legală prevăzută în politica bugetar-fiscală	Trimestrul IV, 2020	MF	Se propune perfecționarea mecanismului de eșalonare prevăzut în art.180 din Codul fiscal, în sensul ajustării acestuia la realitățile companiilor ce fac față situației de criză economică asociată efectelor COVID. Măsura dată nu implică pierderi fiscale.	Criza pandemică a redus din capacitatea companiilor de a-și onora obligațiile fiscale, o anumită parte din ele fiind în pragul falimentului. Majoritatea țărilor din regiune au prevăzut măsuri care se orientează la introducerea unor mecanisme de eșalonare a plăților fiscale (Austria, România, Slovenia, Georgia, Estonia, Republica Cehă etc) în scopul oferirii contribuabililor a unui grafic mai comod de achitări și evitând situația de insolvabilitate. Creșterea cu 1% a conformării fiscale a contribuabililor ar avea un impact de circa 400 milioane lei (1% din suma totală a încasărilor din impozite și taxe înregistrate în anul 2019).
2.10	Reducerea valorii majorării de întârziere la impozite și taxe, contribuții sociale și prime medicale pe parcursul 2020-2021	Normă legală prevăzută în politica bugetar-fiscală	Trimestrul IV, 2020	MF	Se propune reducerea în jumătate a cuantumului majorării de întârziere (reieșind din ratele de bază actuale – până la 0.0172% per zi sau 6.27% per an) pentru	Această diminuare ar putea contribui nu doar la menținerea nivelului de conformare fiscală, dar chiar și la creșterea acesteia, din contul creșterii încrederii contribuabililor în autoritățile publice inclusiv prin

					<p>toate plățile la buget (impozite, taxe, contribuții sociale, prime medicale). În calitate de alternativă ar fi aducerea valorii aprobate pentru majorare de întârziere la prime medicale sau contribuții sociale (0.1% per zi) la valoarea majorării de întârziere aplicate impozitelor și taxelor. Impactul asupra bugetului reprezintă circa 39,7 milioane lei.</p>	<p>perceperea acestei măsuri drept una de suport al comunității de afaceri. În cazul creșterii cu 1% a conformării fiscale, un impactul pozitiv asupra bugetului ar fi de circa 400 milioane lei (1% din suma totală a încasărilor din impozite și taxe înregistrate în anul 2019). Pe durata pandemiei, majoritatea țărilor au renunțat la aplicarea penalităților și a majorării de întârziere ținând cont de situația dificilă în care se află majoritatea agenților economici.</p>
2.11	<p>Deducerea la cheltuieli a costului lucrărilor de întreținere și reparație a unităților de transport în baza bonurilor de casă emise de către unitățile de reparații și deservire auto, vânzători de piese de schimb etc.</p>	<p>Normă legală prevăzută în politica bugetar-fiscală</p>	<p>Trimestrul IV, 2020</p>	<p>MF</p>	<p>Se propune o măsură temporară ce ar permite deducerea cheltuielilor de reparație, întreținere sau comercializare a pieselor de schimb în baza fie a bonurilor emise de aparate de casă și control, fie în baza e-facturii emise de prestatorul de servicii, fie în baza unui document de strictă evidență simplificat. La moment, serviciile de vulcanizare a anvelopelor sunt acoperite de regimul de patentă. Totuși, există o serie largă de centre de reparație, deservire și schimbări piese care nu sunt înregistrate,</p>	<p>Implementarea acestei măsuri va conduce la solicitarea mai insistentă a bonurilor de casă de către utilizatori, pentru a-și asigura deductibilitatea cheltuielilor în scopuri de impozitare, ceea ce va duce, inevitabil, la oficializarea sau chiar creșterea vânzărilor legale de către unitățile ce prestează servicii de întreținere, reparație sau comercializare a pieselor de schimb.</p>

					respectiv, nu emit documente ceea ce duce la imposibilitatea cuantificării serviciilor prestate de către aceștia companiilor de transport și altor beneficiari ai serviciilor prestate de către aceștia. Se propune o măsură temporară ce ar permite deducerea cheltuielilor de reparație, întreținere sau comercializare a pieselor de schimb în baza bonurilor emise de aparate de casă și control.	
2.12	Formularea unor opțiuni fiscale viabile pentru reprezentanții industriei creative (designeri, persoane responsabili de aranjamente fonice și vizuale etc.)	Normă legală prevăzută în politica bugetar-fiscală	Trimestrul IV, 2020	MF	Se propune extrapolarea regimului aplicat companiilor TIC (specificat în Legea privind punerea în aplicare a titlului I și II al Codului fiscal) și pentru companiile din industria creativă. Această măsură nu se referă la liber-profioniștii angajați pe cont propriu, ci anume la casele de producție de mărime medie (producătorii de publicitate, film, jocuri video etc.)	Potențialul economic al industriilor creative de a produce valoare adăugată și a genera exporturi este comparabil cu cel din sectorul TIC. În esență, aceasta ar permite valorificarea talentelor autohtone în baza unor salarii competitive, fără a motiva persoanele să emigreze. Extrapolând succesul sectorului TIC, ai cărui IMM-uri au generat o creștere de 39% a volumului de vânzări în doar 2 ani de activitate, industriile creative pot genera vânzări suplimentare de 602,5 milioane lei anual , ceea ce în condițiile impozitării la 7% pe rulaj ar însemna venituri suplimentare la buget în volum de 42,2 milioane lei.
2.13	Examinarea oportunității de eliminare a taxei	Amendamente la cadrul normativ	Trimestrul IV, 2020	MF	Costul anual al acestei acțiuni este echivalent cu încasările	Taxa pentru serviciile de telefonie mobilă reprezintă un anacronism

	<p>pentru serviciile de telefonie mobilă și a taxei de portabilitate în mărime de 50% din plata pentru operare în schimbul lansării și prestării de către operatorii de telefonie mobilă a serviciilor de plăți electronice la condiții avantajoase pentru cetățeni și antreprenori, precum și cu identificarea unui alt instrument de finanțare a Fondului de susținere a populației</p>				<p>anuale ale Agenției Naționale de Asistență Socială în volum de circa 90 milioane lei din taxa de lux și taxa de portabilitate. Dacă se insistă asupra caracterului progresiv al impozitării, mult mai rațional ar fi de instituit de introdus o cotă nouă de impozit pe venitul persoanelor fizice a căror venituri anuale depășesc, bunăoară, 1 milion lei.</p>	<p>ținând cont de faptul că la momentul implementării așa-zisei „taxe de lux” se dorea susținerea populației vulnerabile de către persoanele cu venituri mari, care pot să își permită un telefon mobil . În prezent, orice cetățean al Republicii Moldova, indiferent de nivelul veniturilor, folosește telefonia mobilă pentru a comunica cu rudele, pentru muncă, pentru a achiziționa servicii etc. Indirect, ambele tipuri de taxe aplicate operatorilor de telefonie mobilă sunt incluse în tariful achitat de consumator ceea ce conduce la majorarea, fie și marginală, a costurilor comunicării electronice. Urmare a renunțării la aceste „anacronisme” fiscale, operatorii de telefonie mobilă vor forma economii care pot fi utilizate fie la normalizarea tarifelor, fie la lansarea serviciilor noi de telefonie mobilă care ar facilita serviciile la distanță, comerțul electronic etc.</p>
2.14	<p>Extinderea termenului de aplicare a înlesnirilor fiscale la impozitul pe venit prevăzute pentru angajații a căror activitate de bază este „realizarea de programe” (art. 24 (alin.</p>	<p>Cadrul normativ modificat și aprobat</p>	<p>Trimestrul IV 2020</p>	<p>MF</p>	<p>Se propune extinderea termenului cu 5 ani expus în alin. 21, art. 24 din Legea nr.1164 din 24.04.1997 care va contribui la oferirea unui mediu favorabil pentru dezvoltarea sectorului IT, care nu a fost acoperit de Legea</p>	<p>Circa o mie de companii IT cu un număr de aproximativ 6 mii angajați nu sunt eligibile pentru a deveni rezidenți ai parcului IT, deoarece nu întrunesc condiția stipulată în art. 2 din Legea nr. 77/2016 (activitate principală – activitate care generează 70% sau mai mult din venitul din</p>

	21) din Legea nr. 1164/1997 pentru punerea în aplicare a titlurilor I și II al Codului Fiscal				nr.77/2016, de a atrage investiții străine în condițiile de competență internațională și în special regională.	vânzări al rezidentului parcului) sau care nu doresc să devină rezidenți din cauza unor motive obiective și subiective, activează în regim general și generează o cifră de afaceri de circa 3 miliarde lei. Mai mult, exporturile industriei IT per ansamblu au crescut mai mult de 15 ori în perioada anilor 2005-2012 (de la 3,64 milioane dolari SUA până la 57 milioane dolari SUA). Această dinamică impresionantă a exporturilor s-a datorat inclusiv acestor facilități fiscale, fiind acordate angajaților companiilor IT la plata contribuției de asigurare socială de stat obligatorii și a impozitului pe venit.
2.15	Modificarea legislației în vederea extinderii termenului de prezentare a situațiilor financiare și raportului de audit pentru 31 mai cel puțin, preferabil fiind, totuși, în baza celor mai bune practici europene, finalul lunii iunie (180 de zile de la ultima zi a perioadei de gestiune)	Cadrul normativ modificat și aprobat	Trimestrul IV 2020	MF	Se propune extinderea termenului de prezentare a situațiilor financiare și a raportului de audit până la 30 iunie pentru companiile altele decât cele de interes public, pentru care se propune menținerea termenului curent. Totodată, pentru companiile ce prezintă rapoarte consolidate, acesta să fie extins până la 30 august. Această măsură nu implică careva cheltuieli bugetare.	Membrii comunității de afaceri au sesizat probleme importante în aplicarea legii curente, care prevede un termen relativ scurt de publicare a situațiilor financiare și rapoartelor de audit. Este important să se țină cont că menținerea termenului fixat la moment în textul legii crește considerabil costul pentru conformare la prevederile legii pentru entitățile auditate, reieșind din numărul mare de entități auditate în mod obligatoriu și numărul redus de companii de audit. Potrivit directivelor UE o perioadă rezonabilă pentru

						publicarea rapoartelor este 12 luni de la data bilanțului.
2.16	Suspendarea acțiunii normei ce presupune sancționarea agenților economici pentru achitarea în avans a unei sume diferite de cea efectiv achitată la finele anului	Cadrul normativ modificat și aprobat	Trimestrul IV 2020	MF	Se propune suspendarea acțiunii art.261 alin.(6) din Codul fiscal pentru perioadele fiscale 2020-2021. În mod normal, această normă își propune să regularizeze achitățile în avans reieșind din situația reală. Însă, pe durata pandemiei, activitatea economică este dominată de o incertitudine majoră cu privire la volumul vânzărilor, mai ales în situația când este sistată activitatea economică. Acțiunea respectivă nu implică costuri semnificative pentru buget.	Prin această măsură se dorește asigurarea unei atitudini corecte față de companiile ce nu și-au putut anticipa rezultatele financiare, drept urmare ale efectelor COVID și stabilirea unor raporturi de încredere între stat și plătitorii de impozite.
2.17	Deducerea integrală și neconsiderarea în calitate de facilități acordate de patron a cheltuielilor suportate de companie pentru asigurarea combaterii efectelor COVID sau asigurarea conformării regulilor de prevenire a răspândirii COVID	Cadrul normativ modificat și aprobat	Trimestrul IV 2020	MF	Se propune completarea Codului fiscal cu o normă nouă, care ar prevedea expres deductibilitatea cheltuielilor agenților economici ce țin de prevenirea și combaterea efectelor COVID-19, în special: special, ne vom referi la: 1. Cheltuielile ce țin de măști, dezinfectante și alte produse similare, incluse ca obligatorii în recomandările MSMPS sau a comisiilor specializate;	Prin măsura vizată se dorește asigurarea unei atitudini corecte față de angajamentele pe care și le asumă conducătorul unei companii pe perioadă de pandemie prin neimpozitarea efortului său financiar. De fapt, multe din cheltuielile date au fost suportate de agenții economici fără voia acestora sau urmare a prevederilor din normele sanitare naționale sau de grup, care se impun pentru prevenirea sau combaterea efectelor COVID-19.

					<p>2. Cheltuielile ce țin de transportul angajaților, inclusiv prin mijloace taxi;</p> <p>3. Cheltuielile ce țin de testele COVID;</p> <p>4. Cheltuielile ce țin de arenda, uzura spațiilor de lucru (inclusiv a celor ce se aflau în unitățile închise obligatoriu prin deciziile comisiilor de specialitate);</p> <p>5. Cheltuielile ce țin de compensarea muncii de la distanță;</p> <p>6. Cheltuielile ce țin de casarea serviciilor oferite persoanelor de pe "prima linie".</p> <p>Impactul nu poate fi estimat din cauza incapacității de anticipare a volumului de cheltuieli de acest gen suportate de agenții economici în anul 2020.</p>	<p>Anume suportarea acestora se prezintă drept una necesară în contextul pandemic, în scopul de a desfășura, în continuare, activitate economică și a genera bază de impunere pentru impozitele și taxele directe și indirecte.</p> <p>Pe de altă parte, tratarea, în calitate de facilități acordate de patron, a măsurilor luate pentru protejarea vieții sau testarea capacității acestuia de muncă sau facilitarea muncii de la distanță pentru a preveni unele efecte este inadmisibilă, dat fiind faptul că aceasta, în principiu, nu este ceva ce aduce avantaj economic ascuns angajatului (esența logicii de aplicare a impunerii asupra facilităților fiscale / beneficiilor în natură).</p>
C	Oferirea suportului de stat pentru dezvoltarea sectorului privat afectat de pandemie					
3.1	Majorarea plafonului la Fondul de garantare pentru ÎMM până la 1 miliard lei	Plafon majorat	Trimestrul IV, 2020	MEI	Portofoliul de credite bancare acordate sectorului privat este de circa 41,3 miliarde lei (iunie 2020), din care aproximativ 13 miliarde revin ÎMM-urilor. Totodată, doar pe parcursul lunilor aprilie-mai, portofoliul	Accesul limitat la resurse creditare este pe măsură să exacerbeze impactul crizei pandemice, transformând deficitul temporar de lichiditate în falimente în lanț. Intensificarea efortului de a acorda garanții de stat administrate de ODIMM până la 1

					<p>de credite a scăzut cu 1,1 miliarde lei, înregistrând o creștere în luna iunie de 557 milioane lei. Motivul principal al scăderii este incertitudinea legată de criza pandemică și incapacitatea de a prognoza cifra de afaceri. În acest context, sectorul bancar a solicitat majorarea plafonului pentru garanțiile de stat. La 26 octombrie, mijloacele financiare ODIMM-ului destinate garantării creditelor este în valoare de 145.24 milioane lei. FGC va mai recepționa 50 milioane lei pentru noul produs de garantare COVID. ODIMM are capacitatea de garantare în jur de 585.72 milioane lei considerând coeficientul de multiplicare de 3. Din aceștia, 90.75 milioane lei este valoarea garanțiilor active. Respectiv, volumul garanțiilor pe care le poate oferi la</p>	<p>miliard lei va contracara cu succes acest fenomen. În cazul când se valorifică garanțiile de 1 miliard, comparativ cu valoarea actuală a garanțiilor active de 90.75 milioane lei, portofoliul de credite bancare ar putea crește cu 2,65 miliarde lei considerând efectul multiplicator raportat de ODIMM în mărime de 2,91. Recunoașterea recentă de către BNM a garanțiilor emise de ODIMM în calitate de diminuator a riscului de credit va fi un alt catalizator solid pentru dinamizarea creditelor. În plus, eforturile de mediatizare acestor instrumente la fel ar impulsiona interesul antreprenorilor. Reieșind din sensibilitatea cifrei de afaceri/producției din diverse sectoare la volumul creditării am estimat că veniturile din TVA, primele de asigurare obligatorie și contribuțiile de asigurări sociale se vor majora în acest caz cu 1,48 miliarde lei¹⁹ De menționat că aceste estimări nu reprezintă veniturile anuale, ci</p>
--	--	--	--	--	---	--

¹⁹ Sensibilitatea producției globale agricole (cifrei de afaceri a comerțului ex-auto/cifrei de afaceri în industrie) termeni reali și logaritmi față de volumul creditelor cu întârziere de un trimestru în termeni reali este estimat conform unui model trimestrial LASSO controlând pentru nivelul de precipitații în Bălți, Chișinău și Cahul cu o întârziere de un trimestru în logaritmi (câștigul salarial în termeni reali și logaritmi, volumul fizic al exporturilor) și sezonabilitate trimestrială. Valoarea taxelor colectate este raportul dintre TVA aferent facturilor fiscale, prime de asigurare medicale, contribuțiile de asigurări sociale și venitul din vânzări pe 2019 (13%/11.5%/10.4% pentru agricultură/comerț ex auto/industrie) înmulțit la cifra de afaceri/producția globală agricolă rezultată din creșterea creditelor acordate (7.4/1.9/2.5 miliarde lei pentru agricultură/comerț ex-auto/industrie)

					<p>moment este de 494.97 milioane lei. Majorarea capacității de garantare până la 1 miliard lei poate fi realizată prin două metode. Prima este capitalizarea adițională a FGC în valoare de 138 milioane lei ce ar majora capacitatea de garantare cu 414 milioane lei. Costul bugetar pentru capitalizarea adițională ar fi de 21 milioane lei (reieșind din costul de împrumut echivalent în lei de la băncile de dezvoltare pe 10 ani de 3% și rata de eșec de 12%). A doua metodă ar fi majorarea coeficientul de multiplicare de la 3 la 5 ce ar impulsiona capacitatea de garantare la 976 milioane lei fără alocarea suplimentară a resurselor financiare. Considerând că rate de eșec ar putea crește în perioada următoare, o combinație din capitalizare adițională și majorarea coeficientului de multiplicare ar fi optimal.</p>	<p>veniturile de la valorificarea integrală a portofoliului de garanții de stat.</p>
3.2	Accelerarea programului Prima Casă prin	Buget alocat pentru compensarea marjei	Trimestrul IV, 2020	MF	La moment, plafonul garanțiilor oferite în cadrul programului Prima Casă	Impactul principal al măsurii propuse este social, acesta însemnând condiții mai bune de trai pentru categoriile de

	compensarea marjei băncilor				constituie 2,5 miliarde lei, din care doar jumătate sunt valorificate. Acest lucru a permis eliberarea creditelor pentru procurarea locuinței de către beneficiarii eligibili (circa 48 mii) în volum total de 2,445 miliarde lei. Conform condițiilor inițiale de creditare, marja bancară constituia 3%, fiind micșorată la 2% începând cu 2019. În aceste condiții, eliberarea creditelor noi în cadrul programului a devenit neatractivă. Măsura propusă prevede compensarea în marjei bancare în mărime de 1% de la volumul creditelor acordate. Costul bugetar al măsurii propuse este de 91,5 milioane lei până la atingerea plafonului anunțat.	beneficiari eligibili. În același timp, se denotă o sensibilitate semnificativă a sectorului construcțiilor rezidențiale la acest program. Efectiv, valorificarea garanțiilor din cadrul programului Prima Casă în valoare de 1 milion lei contribuie la creșterea volumului construcțiilor rezidențiale în valoare de 2,1 milioane lei ²⁰ . Respectiv, anticipând o majorare a volumului construcțiilor rezidențiale, am determinat că veniturile bugetare urmează să crească cu 1,3 miliarde lei (270 milioane lei datorită subvenționării marjei bancare și 1,056 miliarde lei datorită valorificării până la limita stabilită de plafon a garanțiilor de stat) ²¹ .
3.3	Simplificarea procedurilor de înregistrare la ANOFM a șomerilor și identificarea soluțiilor de majorare a	Bugetul pentru alocațiile de șomaj	Trimestrul IV, 2020	MSMPS	În momentul de față, suportul în cazul șomajului tehnic se alocă către angajator prin rambursarea contribuțiilor sociale ale acestuia. Însă,	În condițiile de aplicare a mecanismului propus, angajatul staționat va păstra relațiile contractuale cu angajatorul cu excepția faptului că în loc să primească salariul în mod obișnuit, pe durata

²⁰ Impactul a fost estimat prin modelul LASSO unde se calculează volumul construcțiilor rezidențiale *vs dummy* ce reprezintă perioada de când s-a redus marja bancară controlând pentru credite acordate procurării imobilelor în diferențe cu întârziere de un trimestru și termeni reali, garanțiile oferite în cadrul programului Prima casă în diferențe cu întârziere de un trimestru și termeni reali, remitențele în diferențe cu întârziere de un trimestru

²¹ Valoarea taxelor colectate este raportul dintre TVA aferent facturilor fiscale, prime de asigurare medicale, contribuțiile de asigurări sociale și venitul din vânzări pe 2019 (38.7%) înmulțit la cifra de afacere rezultată din compensarea marjei bancare și creșterea creditelor acordate (estimată la 3.4 miliarde lei)..

	<p>bugetului pentru alocațiile de șomaj și acordarea unui suport financiar direct angajaților staționați echivalent cu suma indemnizației</p>				<p>angajatorii nu au resurse pentru achitarea salariilor pentru activitățile staționate, astfel ca ulterior să beneficieze parțial de rambursarea contribuțiilor. Aceasta duce la disponibilizări masive, iar șomerii aplică pentru indemnizații. Pe viitor, în eventualitatea unui nou <i>lockdown</i>, se dorește acordarea unui suport financiar direct angajaților staționați, în valoarea indemnizației de șomaj, angajatorul fiind scutit de orice plăți, cu condiția păstrării contractului de muncă și doar în perioada interdicției de activitate. Măsura respectivă nu impune costuri suplimentare la buget în afara celor care deja au fost asumate, deoarece angajații vizați oricum vor fi eligibili să primească suma indemnizației în cazul concedierii. Se modifică doar mecanismul de administrare.</p>	<p>stării excepționale prin care este prevăzută sistarea activității economice, acesta va primi un „salariu”/indemnizație din partea statului.</p>
3.4	<p>Analiza oportunității alocațiilor de stat care pot fi folosite doar pentru alimentație</p>	<p>Amendamente la cadrul normativ aprobate</p>	<p>Trimestrul IV, 2020</p>	<p>MSMPS</p>	<p>În momentul de față, șomerii neasigurați în număr de aproximativ 40 mii persoane deja beneficiază de ajutor de</p>	<p>Ajutorul acordat de stat persoanelor fără loc de muncă nu se rezumă doar la ajutorul de șomaj. Din momentul înregistrării în calitate de șomer la</p>

	publică, în special pentru persoanele înregistrate ca șomeri până la obținerea dreptului la plata ajutorului de șomaj				șomaj pentru care au fost prevăzute cheltuieli bugetare în valoare de 162,5 milioane lei. Propunerea noastră vizează un ajutor suplimentar sub formă de vouchere alimentare acordate persoanelor înregistrate în calitate de șomeri la ANOFM, pentru care încă nu s-a luat decizia de acordare a ajutorului de șomaj. Reieșind din costul mediu al voucherelor alimentare de 40 lei zilnic pentru 90 de zile și numărul estimativ de șomeri înregistrați de circa 30 mii persoane, costul pentru buget al măsurii respective este de 108 milioane lei.	ANOFM, acestea beneficiază de o serie de servicii publice, printre care asistență în căutarea unui loc de muncă, servicii de instruire și recalificare. Totuși, trebuie să semnalăm că persoanele respective, nedispunând de o sursă sigură de venit, au nevoi elementare cum ar fi cheltuielile pentru hrană. Punerea în aplicare a măsurii propuse ar avea drept efect și crearea unei cereri suplimentare față de întreprinderi din domeniul alimentației publice, a căror cifră de afaceri ar crește corespunzător cu 108 milioane lei, ceea ce va asigura venituri bugetare din TVA de 16,2 milioane lei (la cota TVA de 15%). Totodată, măsura vizată va influența pozitiv sectorul HORECA care pe durata pandemiei activează la o capacitate operațională redusă fiind impusă de circumstanțe să lichideze localuri și să reducă numărul de angajați.
3.5	Majorarea Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, în scopul implementării măsurilor privind plățile directe la hectar și pe cap de animal	Numărul de beneficiari ai plăților directe la hectar/cap de animal	Trimestrul IV, 2021	MADRM	În cadrul acestei măsuri se prevede majorarea Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural de la 1 miliard lei la 1,5 miliarde lei, ceea ce presupune costuri suplimentare pentru buget în volum de 500 milioane lei.	Majorarea Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural va permite acordarea plăților directe în agricultură în funcție de suprafața cultivată/numărul de animale. Această măsură va contrabalansa efectul negativ asupra fermierilor urmare a majorării cotei

						<p>TVA pentru producția agricolă de la 8% la 12%.</p> <p>Subvențiile acordate până în prezent vizau creșterea productivității urmare a investițiilor în tehnologia și infrastructura agricolă și în mare parte au ajuns la un moment de saturație. În esență, plățile directe la hectar și cap de animal vor avea o influență pozitivă atât asupra costurilor producției agricole, cât și asupra ciclului de producție, ele oferind posibilitatea procurării timpurii a materialului semincer și produselor de uz fitosanitar.</p>
3.6	Stimularea reabilitării sistemelor de irigare centralizate pentru atenuarea secetei pedologice	Sisteme de irigare reabilite/construite Suprafața irigată	Trimestrul IV, 2021	MADRM	Ca punct de referință în estimarea costurilor asociate reabilitării a încă 10 sisteme de irigare (din numărul total de 88 de sisteme 10 au fost reabilite în cadrul programului Compact) sunt costurile suportate de Guvernul SUA ²² . Astfel, în cadrul acestei componente de program au fost debursați 129 milioane dolari SUA (echivalent 2,2 miliarde lei), iar ulterior au fost oferite granturi fermierilor conectați la rețele	În prezent, în Republica Moldova există 88 de sisteme de irigare din care sunt funcționale doar 10 sisteme reabilite în cadrul programului Compact din fondurile Guvernului SUA. Aceasta permite irigarea a doar 10% din terenurile arabile. În 2019, cele 10 sisteme reabilite au livrat un volum de apă de 2,3 milioane m ³ , sau cu 10% mai mult față de anul precedent. Granturile în valoare de circa 345 mii USD oferite în zonele sistemului de irigare au generat adițional investiții private de peste 1,7 milioane USD.

²² Proiectul Corporației Provocările Mileniului (COMPACT) privind tranziția la agricultura de performanță (<https://www.mcc.gov/resources/story/section-mda-ccr-agriculture-project>)

					în valoare de circa 345 mii dolari SUA (aproximativ 6 milioane lei). Reieșind din lecțiile învățate, am putea replica programul respectiv cu economii de circa 30%, caz în care costul bugetar ar fi de 1,5 miliarde lei.	Potrivit estimărilor experților din SUA, rata de rentabilitate economică a investiției în reabilitarea sistemelor de irigare este de 14.3% ceea ce presupune o valoare prezentă netă a beneficiilor viitoare de 39,9 milioane dolari SUA. Reieșind din aceasta, beneficiul total pentru economia țării este preconizat la 2,2 miliarde lei. Considerând că venitul din vânzări ar crește cu 2.2 miliarde lei, colectările la bugetul de stat s-ar mări cu 286 milioane de lei²³.
3.7	Inițierea dezvoltării infrastructurii de gestiune și neutralizare a subproduselor de origine animală nedestinate consumului uman	Amendamente normative elaborate și aprobate Fonduri alocate	Trimestrul IV, 2021	MADRM	Prin această măsură se dorește stimularea investițiilor în unități de reciclare a deșeurilor de origine animală, fabricarea compostului, etc. Costurile aferente implementării acțiunii vizate vor fi clare după evaluarea unui studiu de fezabilitate.	Impactul major de la implementarea acestei măsuri ține de armonizarea cu directivele UE care ar accelera admiterea produselor de carne și lactate pe piața UE. Dincolo de acest fapt, unitățile de reciclare a deșeurilor de origine animală vor avea un efect benefic asupra mediului, reducând nivelul de poluare a solului, aerului și apei și va conduce indirect la creșterea productivității urmare a producerii compostului utilizat la creșterea bonității solului.
3.8	Implementarea unor soluții de parteneriat public-privat în domeniul	Compensații monetare pentru producția/deșeurile	Trimestrul II, 2021	MADRM	Prin această măsură se intenționează crearea unui parteneriat public-privat care	Implementarea măsurii respective va permite reducerea drastică a volumelor de vin vândut în vrac,

²³ Valoarea taxelor colectate este raportul dintre TVA aferent facturilor fiscale, prime de asigurare medicale, contribuțiile de asigurări sociale și venitul din vânzări pe 2019 pentru agricultură (13%) înmulțit la creșterea veniturii din vânzări de 2.2 miliarde lei

	distilării vinului destinat vânzării în vrac și prelucrarea deșeurilor din fabricarea vinului	aduse pentru distilare/procesare			să asigure achiziționarea excedentului de vin de proastă calitate în rezerva statului cu vânzarea ulterioară către o fabrică de distilare în schimbul investiției private în unitățile de producere. Costurile aferente implementării acțiunii vizate vor fi clare după evaluarea unui studiu de fezabilitate , dar de principiu acestea se referă la diferența dintre costul vinului achiziționat de la fermieri prețul care asigură o marjă agreată de profitabilitate pentru agentul privat.	oferind posibilitatea de promovare a vinului de calitate pe piețele de desfacere din străinătate. În momentul de față Republica Moldova exportă vin la prețul aproximativ de 1 dolar SUA pentru un litru de vin îmbuteliat. Urmare a unei poziționări corecte pe piața de desfacere prețul de vânzare pentru un litru de vin îmbuteliat ar putea constitui 3 dolari SUA, ceea ce va tripla exporturile de vin în expresie monetară . Pentru comparație, prețul de raft al vinului georgian este de aproximativ 4.5 dolari SUA, urmare a faptului că Georgia a interzis explicit exportul de vin în vrac.
3.9	Crearea unui program de granturi pentru micii întreprinzători din domeniul procesării producției agricole	Granturi alocate	Trimestrul IV, 2020	MADRM	Prin această măsură se intenționează oferirea unui program de tipul PARE 1+1 pentru fermierii care doresc să investească în fabrici de procesare a producției agricole. Luând ca punct de referință volumul granturilor acordate de ODIMM pentru 27 de investitori în cadrul acestui program, bugetul necesar pentru investiții în 35 de unități de procesare a producției	Reieșind din rezultatele obținute în cadrul programului PARE 1+1 aduse pentru comparație la estimarea costurilor, investițiile din sectorul privat ar putea constitui 21.4 milioane lei . Raportul dintre imobilizări corporale și venitul din vânzări este în jur de 3.1 pentru IMM-urile în agricultură pentru perioada 2015-19. Respectiv, venitul din vânzări ar putea crește cu 66 milioane de lei ceea ce ar contribui la bugetul de stat cu 8.6 milioane de lei ²⁴ .

²⁴ Valoarea taxelor colectate este raportul dintre TVA aferent facturilor fiscale, prime de asigurare medicale, contribuțiile de asigurări sociale și venitul din vânzări pe 2019 pentru agricultură (13%) înmulțit la creșterea venitului din vânzări de 66 milioane lei

					agricole (250 mii lei per unitate), ar fi de 8,75 milioane lei.	
3.10	Implementarea Programului de dezvoltare a furnizorilor locali pentru perioada 2020-2021	Fondurile necesare alocate	Trimestrul IV, 2021	MEI	Acest program este la moment focusat pe sectorul automotive. Totuși, există o necesitate stringentă de a extinde programul la nivel național. Costul bugetar unui astfel de program național ar fi în jur de 60 milioane lei.	Valorificarea potențialului de înlocuire a importurilor în lanțul valoric este unul din obiectivele urmărite. În plus, procesatorii locali ar pune în aplicare standardele internaționale ce le-ar extinde arealul de activitate. La fel, un astfel de program ar stimula investițiile în dezvoltarea clusterelor.
3.11	Oferirea suportului financiar (programe naționale/fonduri) IMM-urilor pentru dezvoltarea comerțului electronic	Granturi alocate	Trimestrul IV, 2020	ODIMM	Măsura respectivă nu presupune costuri în afara limitelor bugetare prevăzute pentru programele implementate de ODIMM.	Implementarea măsurii respective va permite beneficiarilor de suport financiar să-și crească accesul la piața de desfacere în condițiile pandemiei.
3.12	Elaborarea mecanismului de stimulare a întreprinderilor industriale în vederea implementării de noi tehnologii	Mecanismul elaborat Fondurile necesare alocate	Trimestrul IV, 2021	MEI	Industria ușoară suferă de o rotație ridicată a cadrelor (36% față de 19% media pe economie în 2018) deja de un deceniu. Respectiv, automatizarea și digitalizarea proceselor de producere este o necesitate stringentă. Costul automatizării și digitalizării unei companii medii necesită în jur de 80 000 euro, iar o companie mare din industrie mai mult de 150 000 euro.	Tehnologizarea industriei ușoare ar impulsiona cifra de afaceri cu 8% și 12% pentru companiile producătoare în regim Lohn și cele care produc pentru piața locală, respectiv. Venitul din vânzări ar putea crește cu 555 milioane lei (10% înmulțit cu cifra de afaceri de 5.5 miliarde lei pe 2019) ceea ce ar contribui adițional la bugetul de stat cu 45.6 milioane lei ²⁷ . Avem presupunția că cifra de afaceri pentru sectorul fabricării de mobilă la fel ar putea crește cu 10% sau 197.6

²⁷ Valoarea taxelor colectate este raportul dintre TVA aferent facturilor fiscale, prime de asigurare medicale, contribuțiile de asigurări sociale și venitul din vânzări pe 2019 pentru textile și îmbrăcăminte/mobilă (8.2%/12.6%) înmulțit la creșterea veniturii din vânzări de 555/197.6 milioane lei.

				<p>În 2018, sectorul cuprindea 681 de întreprinderi în total, cu 457 de companii active. Ponderea întreprinderilor mici și micro în sectorul industriei ușoare reprezintă 65% din numărul total de companii active, 25% sunt companii mijlocii, iar 15% sunt companii mari. Respectiv, calculul aproximativ în scopul automatizării și re tehnologizării sectorului industriei ușoare ar însuma 25,26 milioane euro. Dacă statul oferă aceste credite fără dobândă industriei ușoare, atunci costul bugetului de stat ar fi de 3 milioane euro (echivalent 57 milioane lei).²⁵ Sectorul fabricării de mobilă reprezintă 0.62% și 0.54% în totalul numărului de angajați și cifra de afaceri, respectiv. Similar, textilele și îmbrăcămintea reprezintă 3.43% și 1.4%. Media ponderilor menționate mai sus pentru sectorul fabricării de mobilă este 24% din sectorul textilelor și îmbrăcămintea.</p>	<p>milioane lei ceea ce ar genera venituri adiționale la bugetul de stat în valoare de 24.9 milioane lei. Impactul total asupra bugetului vor fi beneficii în sumă de 70,5 milioane lei, aproape la același nivel cât și costurile implementării măsurii vizate.</p>
--	--	--	--	--	---

²⁵ Reieșind din costul de împrumut de la băncile de dezvoltare pe 10 ani de 0.2% în euro și rata de eșec de 12% pentru IMM-uri

					<p>Această ne dă de înțeles că costul automatizării în sectorul fabricării mobile ar fi aproximativ o pătrime din investițiile pentru industria ușoară sau 6,1 milioane euro. Dacă statul oferă aceste credite fără dobândă sectorului fabricării de mobilă, atunci costul bugetului de stat ar fi de 0,75 milioane euro (echivalent 14,25 milioane lei)²⁶</p> <p>Respectiv, costul total al unui program de rețehnologizare în industria ușoară și fabricarea mobilei ar costa bugetul de stat circa 71,25 milioane lei.</p>	
3.13	Acordarea permisiunii de utilizare pe durata pandemiei a spațiilor publice (scururi, parcuri, bunuri imobile) pentru unitățile de alimentație publică	Concursuri pentru utilizarea spațiilor publice organizate de autoritățile publice locale	Trimestrul IV, 2020	APP	Inițiativa vizată nu presupune costuri pentru buget.	Impactul scontat de la implementarea acestei inițiative ține de creșterea numărului de persoane deservite în unitățile de alimentație publică.
3.14	Implementarea Programului de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale	Program implementat Fondurile necesare alocate	Trimestrul IV, 2021	MEI ODIMM	Crearea platformelor industriale multifuncționale va contribui la diminuarea dezechilibrelor regionale existente și revitalizarea "zonelor defavorizate".	Impactul principal al măsurii propuse este social pentru că echilibrează dezvoltarea regională a țării contribuind și la decelerarea proceselor migraționale nefaste. În același timp, se urmărește și obiectivul

²⁶ Reieșind din costul de împrumut de la băncile de dezvoltare pe 10 ani de 0.2% în euro și rata de eșec de 12% pentru IMM-uri

					<p>Programul își propune să creeze 16 platforme în care să se atragă investiții minim de 20 milioane lei per platforma și crearea a cel puțin 100 de locuri de muncă per platformă. Costul bugetar la moment este estimat la 150 milioane lei.</p>	<p>de industrializare a țării atrăgând companii internaționale și tehnologiile lor. Extrapolând performanța ZEL Bălți, am estimat că producția industrială anuală este aproximativ de două ori mai mare decât volumul investițiilor efectuate. Respectiv, producția industrială ar putea crește cu minim 710 milioane lei ceea ce ar aduce venituri bugetare în valoare de 74 milioane lei (valoarea taxelor colectate este raportul dintre TVA aferent facturilor fiscale, prime de asigurare medicale, contribuțiile de asigurări sociale și venitul din vânzări pe 2019 pe industrie (raportul de 10.4%) înmulțit la creșterea producției industriale).</p>
3.15	Stimularea dezvoltării IMM verzi/ ecologizării IMM	IMM susținute Granturi alocate	2020 – 2021	MEI ODIMM	<p>Promovarea, susținerea și dezvoltarea capacităților IMM-urilor de a adopta practici de ecologizare a proceselor de producere și prestare a serviciilor este un obiectiv durabil devenit și mai important în ultimul timp. Costul bugetar programului de ecologizare este 60 milioane lei pentru 3 ani. Programul ar susține financiar prin granturi în valoare de 50%-70% din totalul investițiilor a peste 150 IMM-uri.</p>	<p>Companiile internaționale acordă multă atenție aspectelor ecologice la partenerii săi. Investițiile de ecologizare a IMM-urilor ar asigura niște standarde care ar putea atrage noi relații comerciale. Oferirea granturilor în valoare de 45 milioane lei ar duce la investiții de minim 79 milioane lei. Raportul dintre imobilizări corporale și venitul din vânzări este în jur de 4 pentru IMM-uri pentru perioada 2015-19. Respectiv, venitul din vânzări ar putea crește cu 300</p>

						milioane de lei ceea ce ar contribui la bugetul de stat cu 33 milioane de lei ²⁸ .
3.16	Elaborarea și implementarea programului "A doua șansă pentru companiile în dificultate"	IMM susținute	2020 – 2021	MEI ODIMM	Măsura vizată urmează să fie implementată în cadrul programelor în curs de implementare de ODIMM și nu presupune cheltuieli bugetare adiționale la moment.	Impactul scontat ține de valorificarea potențialului antreprenorial al întreprinderilor care din motive obiective (de exemplu, conjunctura nefavorabilă a pieței) au suferit eșec la prima încercare. Se consideră că lecțiile învățate, precum și cunoștințele acumulate în materie de management oferă șanse mai bune de reușită. Asemenea programe sunt implementate cu succes în țările scandinave și au o importanță indubitabilă pe durata pandemiei, care a lovit pe neașteptate companiile care altminteri ar fi putut pune bazele unor afaceri viabile.
3.17	Punerea în aplicare a Programului de Monitorizare a Laptelui Crud (PMLC) în conformitate cu cerințele UE	Program implementat prin monitorizarea indicatorilor: numărul total de Germeni NTG (bacterieni); numărul de Celule Somatice NTS;	2021-2022	MADRM ANSA	Programul Național de Monitorizare a Calității Laptelui Crud (PMLC) aliniat cerințelor UE, a fost elaborat în cadrul Proiectului de asistență tehnică "Reforma Climatului Investițional din Republica Moldova, finanțat de Guvernul Suediei și implementat de Corporația Financiară	Impactul principal al punerii în aplicare a PMLC este să faciliteze exportul de produse lactate pe piețele din UE, în special România. Programul respectiv vizează accesarea fondurilor de mai mulți fermieri pentru implementarea PMLC, ceea ce va conduce la reducerea deficitului balanței comerciale și creșterea competitivității sectorului de producere și procesare a laptelui.

²⁸ Presumpția că distribuția granturilor per sectoare va fi similară cu distribuția garanțiilor acordate de către ODIMM. Respectiv, valoarea taxelor colectate este raportul dintre TVA aferent facturilor fiscale, prime de asigurare medicale, contribuțiile de asigurări sociale și venitul din vânzări pe 2019 înmulțit la cifra de afaceri/producția globală agricolă rezultată din oferirea granturilor.

		punctul congelare; inhibitori.	de		Internațională (IFC). În acest context, MADRM urmează să elaboreze un mecanism de implementare a Programului, precum și să estimeze costurile de implementare a Planului de acțiuni.	
--	--	--------------------------------------	----	--	---	--

Pașii următori

Criza pandemică este la ordinea de zi. Nimeni nu poate spune cu certitudine cât de curând va fi pus în aplicare un program de vaccinare a populației, cât de eficient va fi un astfel de program și când va fi învinsă pandemia. Încercăm să fim optimiști însă realitatea dură ne impune să ne adaptăm la noua realitate în timp ce căutăm soluții de durată.

Reieșind din această optică, implementarea Matricei COVID trebuie să fie prioritatea numărul 1 a societății în baza unui parteneriat stabil între guvern, mediu de afaceri și cetățeni. Câteva principii de lucru pentru funcționarea acestui parteneriat sunt critice:

1. **Nu avem timp de pierdut.** Termenul de implementare a măsurilor de politici enunțate în Matricea COVID este foarte scurt – orice tergiversare presupune costuri suplimentare și efecte adverse de durată;
2. **Implementarea Matricei COVID trebuie monitorizată îndeaproape.** În acest sens, Consiliul Economic pe lângă Prim-ministru își ia angajamentul să monitorizeze strict implementarea măsurilor propuse și continuarea discuțiilor în vederea explorării mai profunde a celor neacceptate sau care sunt în proces de discuții, folosind următoarele coduri: roșu (pentru măsurile propuse și neacceptate de autorități); galben (pentru măsurile asupra cărora autoritățile încă nu au exprimat decizia și care încă sunt în proces de examinare); și verde (pentru măsurile acceptate spre implementate);
3. **Matricea COVID trebuie să rămână un document viu.** Adaptarea la noua realitate este un proces care presupune soluții inteligente și neortodoxe. Nu putem exclude faptul că în procesul de implementare a măsurilor de politici vor ieși la suprafață noi probleme care vor trebui să fie soluționate ad-hoc. Nu excludem nici posibilitatea apariției unor propuneri noi care, în cazul când sunt fundamentate și acceptate de Guvern să completeze setul de măsuri propus din start.

Anexa 1: Metodologia studiului

A. Analiza sectoarelor economiei naționale

Metodologia de analiză a impactului economic produs de pandemie asupra sectoarelor economiei naționale își propune să contrasteze trei dimensiuni de bază:

- **Contribuția la dezvoltarea economică** a sectoarelor;
- **Impactul crizei pandemice** asupra sectoarelor economice; și
- **Gradul de reziliență** a unor sectoare la șocul crizei.

Sectoarele economiei naționale supuse analizei sunt sectoarele cuprinse în CAEM ale căror cifră de afaceri are o pondere superioară la 1% din cifra de afaceri totală pe economia reală. În scopul analizei definim economia reală drept cea cuprinsă în sectoarele unde predomină capitalul privat (excluzând administrația publică, învățământul și ocrotirea sănătății). Urmând această metodică vom cuprinde circa 88% din economia reală.

Există 5 criterii de bază pentru a defini **contribuția la dezvoltarea economică** a sectoarelor cuprinse în CAEM, și anume: (a) mărimea sectorului definită în funcție de numărul de angajați și cifra de afaceri; (b) performanța economică din punct de vedere al intensității și productivității muncii; (c) rolul în asigurarea securității alimentare și altor aspecte strategice; (d) importanța pentru alte sectoare ale economiei naționale; (e) potențialul de înlocuire a importurilor; (f) potențialul de creștere a exporturilor.

Mărimea sectorului va fi determinată în funcție de doi indicatori: numărul de angajați în 2019 și producția/cifra de afaceri în 2019. Premisa de bază în utilizarea acestor indicatori este că acele sectoare care contribuie masiv la crearea locurilor de muncă și PIB cer mai multă atenție din partea autorităților publice deoarece: (i) păstrarea locurilor de muncă este în strânsă legătură cu nivelul veniturilor gospodăriilor casnice; (ii) cifra de afaceri contribuie semnificativ la formarea veniturilor bugetare.

Performanța sectorului va fi calculată în funcție de (i) intensitatea muncii (cifra de afaceri raportată la numărul de angajați) și (ii) productivitatea muncii (valoarea adăugată brută raportată la numărul de angajați). Logica acestui indicator este că sectoarele mai tehnologizate, care produc mai multă valoare adăugată contribuie într-un mod mai pronunțat la creșterea economică.

În condițiile pandemiei **securitatea alimentară** și sănătatea publică joacă un rol sporit. Vom aprecia ca fiind foarte importante acele sectoare a economiei care contribuie nemijlocit la securitatea alimentară și sănătatea publică, printre care agricultura, industria alimentară, industria farmaceutică și sistemul medical. De o importanță medie vor fi considerate sectoarele care sunt indispensabile pentru funcționarea oricărei economii, cum ar fi intermedierea financiară, aprovizionarea cu energie și apă, transporturile. Din perspectiva acestui criteriu, celelalte sectoare vor fi considerate de importanță scăzută.

Importanța pentru alte sectoare ale economiei naționale ține de necesitatea prevenirii unor reacții în lanț. Din punct de vedere teoretic, o întreprindere izolată reprezintă o afacere care își riscă propriul capital, în timp ce o întreprindere conectată intens cu alte întreprinderi riscă să contamineze alte sectoare. În plan practic, vom aproxima gradul de inter-conectivitate al întreprinderilor reieșind din numărul de facturi emise către alți agenți economici pe parcursul anului 2019, valoarea tranzacțiilor facturate în 2019 și ponderea consumului intern în 2019.

Potențialul de înlocuire a importului este un criteriu al cărui importanță sporește în condițiile pandemiei. O politică care ia amploare în plan mondial ține de scăderea gradului de dependență de bunurile și serviciile importate. Ținem să atragem atenția că substituirea importului nu este privită aici ca o măsură de protecție a producătorilor locali, ci ca o capacitate de a asigura piața locală cu bunuri și servicii în condițiile unui acces limitat la piața mondială. Pentru a măsura

potențialul de înlocuire a importului vom folosi scădea din unitate raportul dintre vânzările de bunuri și servicii pe piața locală (cifra de afaceri minus exportul) și consumul autohton de mărfuri și servicii (cifra de afaceri minus export plus import) .

Potențialul de export se manifestă atunci când economia mondială manifestă o cerere sporită pentru bunuri și servicii de import, cerere pe care teoretic o pot satisface sectoarele economiei naționale care dispun de capacitatea de a produce mărfurile și serviciile respective. În calitate de indicator pentru aproximarea potențialului de export, vom analiza dinamica importurilor de mărfuri și servicii în principalele țări partenere și vom atribui categoriile de mărfuri și servicii care sunt în creștere în primele cinci luni ale anului 2020 față de 2019 acelor sectoare care au capacitatea de a produce mărfurile și serviciile respective.

În partea ce ține de **impactul crizei pandemice** asupra economiei naționale ne vom concentra pe gravitatea pierderilor economice înregistrate de întreprinderi urmărind 6 criterii de impact: (a) măsura în care restricțiile naționale și schimbările în consumul local au afectat numărul de angajați; (b) măsura în care restricțiile naționale și schimbările în consumul local au afectat producția/cifra de afaceri; (c) măsura în care comerțul extern a fost afectat de mobilitatea globală; (d) riscul insolvenței în sectoarele economice; (e) sustenabilitatea financiară a ramurilor economiei naționale; (f) accesul la credite noi din partea sistemului bancar.

Este cert că restricțiile aplicate pe durata carantinei (60 de zile de la 17 martie la 15 mai) și restricțiile parțiale aplicate în perioada imediat următoare (până pe 15 iulie) au avut un impact imediat asupra **numărului angajaților**. Pentru a capta impactul restricțiilor naționale, precum și a schimbărilor în consumul local, vom urmări dinamica numărului de angajați pe sectoarele economiei naționale în perioada martie-aprilie 2020 în comparație cu ianuarie-februarie 2020, astfel încât să scoatem în evidență sectoarele grav afectate.

Similar, dar cu o serie de particularități specifice, mulți agenți economici au înregistrat o scădere semnificativă a **producției/cifrei de afaceri** din cauza restricțiilor naționale. Acest lucru s-a produs din cauza lipsei accesului fizic la punctele de vânzare (accesul la comerțul electronic i-a avantajat pe anumiți agenți economici care au continuat să

facă livrări online), de prezența redusă a personalului la locurile de muncă și schimbarea preferințelor și priorităților consumatorilor, fiind anticipat un impact major în perioada martie-mai în comparație cu perioada corespunzătoare a anului precedent.

De altă natură este impactul generat de scăderea **comerțului extern**. La evoluția acestuia au contribuit schimbările în preferințele consumatorilor, diminuarea puterii de cumpărare și, în consecință, scăderea numărului comenzilor. Dificultățile în transportul de mărfuri a avut un impact temporar, în schimb anularea curselor aeriene a avut un impact drastic asupra sectoarelor dependente de turism. Anticipăm că impactul asupra cifrei de afaceri încă nu s-a manifestat pe deplin, dat fiind că operațiunile de import/export s-au realizat în baza comenzilor efectuate în perioada anterioară pandemiei. Pentru a capta impactul economic vom recurge la reconcilierea datelor statistice privind comerțul extern (import și export de mărfuri și servicii) cu sectoarele economiei naționale (tipuri de activități).

O altă categorie de impact este **riscul insolvenței** imediate, dictat de pierderile înregistrate de la începutul pandemiei. În acest caz, vom utiliza raportul dintre cifra de afaceri pentru 2018 ajustată cu scăderea vânzărilor din lunile martie-mai minus costuri fixe (uzura, remunerarea muncii, dobânzi, arenda, energie, telecomunicații, servicii bancare pe 2018) minus costul de procurare a mărfurilor vândute (2018 ajustată la impactul asupra cifrei de afaceri în mar-mai) și active (2019) minus datorii (2019) (%), sursa BNS). Prezumția noastră este că costurile producției vândute nu sunt foarte elastice, fiind în mare parte formate din costuri fixe și semi-variabile.

Pe lângă solvabilitate, care este un test extrem de supraviețuire în condițiile crizei pandemice, vom analiza și **sustenabilitatea financiară** a sectoarelor economice, care determină capacitatea acestora de a atrage finanțare pe durata crizei pandemice. În calitate de indicator al sustenabilității financiare vom examina ponderea creditelor neperformante (dubioase și compromise) pe durata pandemiei (lunile martie-mai). Datele statistice oferite de BNM permit analiza acestor indicatori pe ramuri ale economiei naționale, respectiv vom extrapola ponderea creditelor neperformante la sectoarele economice care fac parte din ramura respectivă.

Ultimul, deși nu mai puțin important criteriu, ține de **accesul la credite noi**. Vom aprecia în ce măsură accesul este constrâns în baza modificării procentuale a soldurilor creditelor eliberate pe ramuri ale economiei naționale pentru lunile aprilie-iunie 2020 în comparație cu aprilie-iunie 2019. Accesul la credite este cel mai constrâns în ramurile economiei pentru care modificarea soldurilor este negativă.

Pentru a sintetiza o imagine comprehensivă a evoluției sectoarelor pe durata pandemiei, ne vom referi și la cea de-a treia dimensiune, și anume, **gradul de reziliență** a sectoarelor în condițiile recuperării parțiale a activității economice.

Pentru a estima gradul de reziliență al sectoarelor economiei naționale vom recurge la modelarea cifrei de afaceri în 6 luni față de momentul actual, anticipând că „noua normalitate” va presupune o utilizare sub-optimală a **capacității operaționale**. Am făcut estimările în baza unui model de învățare automată (machine-learning - Recurrent Neural Networks) ce estimează cifra de afaceri dacă indicatorul de stringență pentru Moldova de la Universitatea din Oxford coboară la 37.7 în următoarele luni comparativ cu 80.5 în iunie controlând pentru creșterea economică în zona euro și cifra de afaceri cu ridicata ajustată la inflație. În plus, folosim și rezultatele modelului de echilibru general elaborat de Valeriu Prohnițchi. Aceste modele statistice/econometrice sunt complementate și estimările efectuate în baza sondajului organizat de AmCham. Suplimentar la acestea, vom propune un set propriu de estimări în baza discuțiilor cu reprezentanții mediului de afaceri din diferite sectoare. Cifra de afaceri estimată va fi calculată drept medie a celor 3 prognoze și va fi comparată cu costurile istorice ale producției, rezultatul fiind raportat la capitalul întreprinderilor.

Respectiv vom genera două seturi de date corespunzătoare scenariilor posibile în care se vor derula evenimente: În primul scenariu **rata de supraviețuire 1** va fi determinată de solvabilitatea în condițiile capacității operaționale scăzute (noua normalitate), iar în cel de-al doilea scenariu **rata de supraviețuire 2** va fi determinată de solvabilitatea în condițiile capacității operaționale scăzute plus repetarea unui nou lockdown (nivelul vânzărilor va fi estimat în baza scăderii înregistrate în martie-aprilie 2020 față de ianuarie-februarie 2020).

Urmare a acestor modelări vom dispune de o hartă verosimilă a sectoarelor care vor rămâne pe picioare ca urmare a crizei economice provocate de pandemie. Această hartă va permite Guvernului să focalizeze suportul către remodelarea businessului și fortificarea capacităților existente.

B. Prioritizarea sectoarelor economiei naționale

În scopul prioritizării sectoarelor economiei naționale pentru aplicarea stimulilor economici și fiscali ne vom axa pe cele trei dimensiuni specificate la punctul A, și anume: contribuția sectorului la dezvoltarea economică, impactul crizei pandemice asupra sectorului și reziliența sectorului la „noua normalitate”. În acest scop vom atribui un scor de la 1 la 100 pentru fiecare criteriu analizat în baza indicatorilor propuși. Astfel, scorul pentru mărimea sectorului (reprezentată de 2 indicatori - numărul de angajați și cifra de afaceri) se va calcula ca media dintre scorurile pentru fiecare din cei doi indicatori, după următoarea formulă:

$$S_{a1} = (100 \times \frac{N_s - N_{min}}{N_{max} - N_{min}} + 100 \times \frac{V_s - V_{min}}{V_{max} - V_{min}}) / 2 ,$$

unde:

Sa1 – Scorul pentru mărimea sectorului;

Ns – Numărul de angajați în sectorul respectiv;

Nmin – Numărul de angajați în sectorul cu cei mai puțini angajați;

Nmax – Numărul de angajați în sectorul cu cei mai mulți angajați;

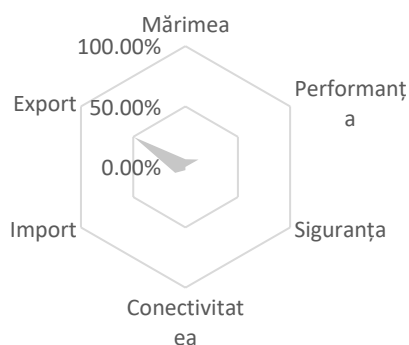
Vs – Cifra de afaceri (volumul vânzărilor) în sectorul respectiv;

Vmin – Cifra de afaceri în sectorul cu cele mai mici vânzări;

Vmax – Cifra de afaceri în sectorul cu cele mai mari vânzări.

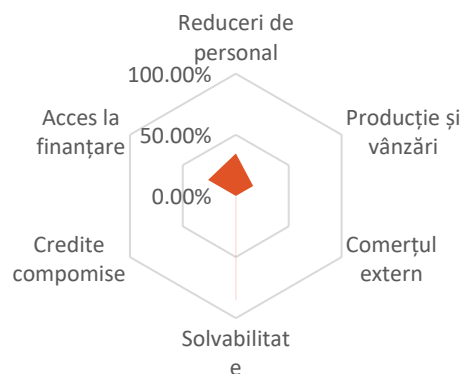
Similar vor fi atribuite scorurile pentru fiecare din cele 5 criterii de contribuție la dezvoltarea economică specificate în secțiunea A și, respectiv, la fel vor fi atribuite scorurile pentru cele 5 criterii de impact specificate în secțiunea B, precum și scorul de reziliență din secțiunea C. Media scorurilor (eventual, media ponderată dacă rezultatele analizei relevă că unele criterii sunt mai importante decât altele) pe cele 5 criterii de importanță va

constitui scorul (Sa) pentru importanța sectorului, iar media pentru scorurile pe cele 5 criterii de impact (Sb) va constitui scorul pentru impactul pandemiei asupra sectorului. În cazul unor indicatori abnormali, vom utiliza valorile din

Figură 1 Contribuția sectorului la dezvoltarea economiei naționale

vecinătatea acestora. Reprezentarea grafică (în figurile de mai jos sunt indicate scoruri aleatorii) pentru fiecare sector analizat va fi o diagramă după următorul model:

Figură 2 Impactul crizei pandemice asupra sectorului

Scorurile aferente ramurilor economiei naționale (litere din CAEM) reprezintă media ponderată a scorurilor pe sectoarele care fac parte din aceste ramuri. Scorurile individuale pe criteriile enunțate mai sus sunt agregate în scoruri totale pe contribuția la dezvoltarea economică, impact al crizei pandemice și reziliență utilizând următoarele ponderi:

Contribuția la dezvoltarea economică	Impactul crizei pandemice	Gradul de reziliență
<ul style="list-style-type: none"> mărimea sectorului definită în funcție de numărul de angajați (10%) și cifra de afaceri (10%); performanța economică din punct de vedere al intensității muncii (5%) și productivității muncii (5%); rolul în asigurarea securității alimentare și altor aspecte strategice (10%) importanța pentru alte sectoare ale economiei naționale (25%); potențialul de înlocuire a importurilor (25%); potențialul de creștere a exporturilor (10%). 	<ul style="list-style-type: none"> măsura în care restricțiile naționale și schimbările în consumul local au afectat numărul de angajați (20%); măsura în care restricțiile naționale și schimbările în consumul local au afectat producția/cifra de afaceri (15%); măsura în care comerțul extern a fost afectat de mobilitatea globală (15%); riscul insolvenței în sectoarele economice (25%); sustenabilitatea financiară a ramurilor economiei naționale (15%); accesul la credite noi din partea sistemului bancar (10%). 	<ul style="list-style-type: none"> Capacitatea operațională în condițiile noii normalități (40%) Rata de supraviețuire 1 (noua normalitate) (30%) Rata de supraviețuire 2 (noua normalitate + lockdown) (30%)

Metoda propusă va permite decidenților politici să focalizeze stimulii economici și fiscale asupra sectoarelor cu importanță înaltă pentru economia națională asupra cărora impactul pandemiei a fost,

de asemenea, unul sesizabil și să aleagă din meniul de măsuri de politici propuse, acelea care corespund cel mai bine necesităților. Prin urmare, sectoarele care sunt în același timp importante și au

fost grav afectate, vor fi beneficia de o atenție prioritară. Scorurile pe categorii individuale sunt de asemenea utile: de exemplu, realizând că pandemia a provocat în primul rând deficit de lichiditate într-un anumit sector, Guvernul poate opta pentru măsuri de reeșalonare a creanțelor de dobândă, pe când dacă un sector este expus riscului de insolvență – o măsură mai potrivită ar fi acordarea de granturi.

C. Elaborarea măsurilor de politici economice și fiscale anti-COVID

Un set comprehensiv de politici menite să stimuleze economia națională este la conjuncția dintre o bună coordonare a procesului și o selecție potrivită a măsurilor structurale, economice și fiscale. La ora actuală, există câțiva parteneri de dezvoltare care dețin mandatul de a elabora intervenții prin politici publice în baza propriilor obiective. De exemplu, o echipă angajată de PNUD încearcă să stabilească măsura în care pandemia a afectat grupurile vulnerabile ale populației. O misiune similară este coordonată de Ministerul Economiei. În scopul obținerii unor sinergii, evitării dublărilor și armonizării comunicării, analiza propusă de Consiliul Economic va reflecta și rezultatele muncii efectuate în paralel de astfel de echipe.

Așa sau altfel, toate țările din lume încearcă să facă față provocărilor generate de pandemia virusului COVID-19. În funcție de puterea lor financiară, poziționarea strategică în economia mondială și severitatea crizei, mai multe guverne au elaborat seturi de măsuri economice, monetare și fiscale care: i. abilitază supraviețuirea sectoarelor importante; ii. sunt comensurabile cu gravitatea pierderilor înregistrate de agenții economici; și iii. promovează reziliența și stimulează relansarea activității economice în sectoarele afectate.

Scopul nostru este să învățăm din experiența țărilor care deja au lansat programe similare și care sunt comparabile cu Republica Moldova din punct de vedere al mărimii lor relative și a gradului în care sunt afectate de criză. Prin urmare, vom selecta cu atenție un număr de programe naționale (cel puțin 10) și vom realiza o prezentare de ansamblu al programelor relevante.

O altă sursă de informare pentru elaborarea măsurilor de politici este analiza necesităților beneficiarilor de stimuli economici și fiscale. O serie de sondaje au fost deja realizate de alți parteneri de dezvoltare (sau sunt în proces de desfășurare). Vom

utiliza rezultatele sondajelor existente pentru a dezvolta partea descriptivă pentru fiecare sector în parte și a facilita, astfel, înțelegerea mecanismului prin care s-a dezvoltat criza, precum și impactul specific asupra ocupării forței de muncă, alte sectoare, comerț extern etc. Suplimentar la datele din sondaj vom organiza interviuri dedicate cu experți din domeniu și reprezentanți ai sectoarelor vizate. Este de menționat că Consiliul Economic de pe lângă Prim-Ministru deja dispune de o rețea de experți care poate fi accesată în acest scop. Mai mult ca atât, Consiliul Economic deja a acumulat circa 400 de propuneri din partea sectorului privat, printre care se regăsesc atât apeluri disperate de ajutor, cât și măsuri concrete de politici.

În rezultat, vom combina două tipuri de abordări la elaborarea măsurilor de politici: top-down și bottom-up. Abordarea top-down va fi fundamentată pe experiențele altor state relevante pentru Republica Moldova, iar abordarea bottom-up se va baza pe propunerile colectate de la agenții economici din țară.

D. Definitivarea scorecardurilor pentru sectoarele importante afectate de pandemie

În baza informației acumulate în pașii A-C, vom definitiva scorecarduri pentru fiecare din sectoarele țintite. Din cele 145 de sectoare (în conformitate cu clasificarea CAEM), în acest document vom reține aproximativ 15-20 de sectoare-țintă care contribuie semnificativ la dezvoltarea economiei naționale, dar sunt grav afectate de impactul pandemiei. Totuși, scorecardurile pentru majoritatea sectoarelor pot fi găsite pe site-ul Consiliului Economic pe lângă Prim-ministru accesând acest [link](#). Un scorecard va reprezenta o imagine de ansamblu a fiecărui sector-țintă, prezentată pe o singură pagină care va conține următoarele elemente:

- **Analiza calitativă.** În această secțiune vom include partea descriptivă care va oferi informații privind factorii care conduc la pierderi economice, tendința generală și scenariile posibile în absența unor măsuri stimulatorii din partea Guvernului, inclusiv impactul pe termen mediu asupra șomajului, securității alimentare și a altor sectoare conexe;
- **Analiza cantitativă.** În această secțiune vom include diagramele care vor sintetiza criteriile de importanță și impact descriși la punctul A,

bazate pe scorurile acordate în funcție de mărimea relativă a indicatorilor monitorizați;

- **Măsurile de politici.** Ținând cont de experiența internațională și de necesitățile specifice ale sectoarelor-țintă, evidențiate în baza sondajelor și a interviurilor semi-structurate cu reprezentanții acestora și experții din domeniu, vom oferi un meniu de politici în atenția factorilor de decizie. O combinație de abordări top-down și bottom-up ne va ajuta să sintetizăm politicile propuse, inclusiv o estimare prealabilă a costurilor implementării;

E. Matricea de politici de susținere a sectoarelor economiei naționale afectate de pandemie

Produsul final al acestui exercițiu este o matrice de politici care listează toate măsurile de politici, costurile estimative, instituțiile responsabile și impactul anticipat. Matricea respectivă va fi consultată cu persoanele interesate, va fi disponibilă online pe toată durata exercițiului și va fi discutată la Consiliul Economic pe lângă Prim-Ministru într-un mod participativ. În baza feedbackului recepționat urmare a consultărilor publice Matricea COVID va fi actualizată și aprobată.

În același timp, dorim să atragem atenția asupra caracterului „viu” al documentului. Judecând după practica altor țări, guvernele au adoptat nu un singur set de politici economice și fiscale, ci mai multe seturi, în funcție de evoluția situației. Realizăm faptul că, nefiind la finele pandemiei, situația din economia națională necesită a fi monitorizată îndeaproape, inclusiv în baza indicatorilor propuși prin această metodologie, iar reacția Guvernului trebuie să fie pe măsura provocărilor.

Anexa 2: Măsurile fiscale de remediere a economiilor altor state afectate de pandemie

Albania

- 1171/1M persoane infectate cu COVID²⁹
- 31/1M decese provocate de COVID
- 2,8%/PIB program economic anti-COVID

Guvernul albanez a adoptat două seturi de susținere a cetățenilor și companiilor afectate de pandemie în valoare totală de 321 milioane Euro (2,8% din PIB) compuse din cheltuieli bugetare, garanții de stat și vacanțe fiscale. Primul set, în valoare de 185 milioane Euro, conținea realocări bugetare, creșteri de cheltuieli și garanții de stat pentru business. Măsurile cheie din acest set (adoptat la 19 martie) erau: (i) finanțare adițională pentru sectorul ocrotirii sănătății; (ii) compensarea salariilor minime pentru micro-întreprinderi și întreprinderi individuale, dublarea ajutorului de șomaj și a primelor de asistență socială; (iii) realocarea mijloacelor destinate apărării naționale către ajutor umanitar categoriilor vulnerabile de cetățeni; (iv) completarea fondului de garantare de stat pentru accesarea creditelor bancare destinate achitării salariilor pe 3 luni la o rată de 2.85% și cu scadență de până la 2 ani. Începând cu luna aprilie jumătate din salariile deputaților și a miniștrilor va fi transferate într-un fond social anti-COVID.

Cel de-al doilea set (adoptat la 15 aprilie) include: (i) transferuri de o singură dată în valoare de 318 Euro către angajații disponibilizați din cauza pandemiei și toți lucrătorii din turism; (ii) garanții de stat pentru completarea capitalului circulant al companiilor solvabile, plătitoare de impozite. Garanțiile acoperă 60% din valoarea creditului, iar rata dobânzii este plafonată la 5%. De asemenea, Guvernul a implementat vacanțe fiscale pentru companiile mari (cu excepția băncilor, telecomunicațiilor, întreprinderilor de stat) pentru a permite amânarea creanțelor fiscale din trimestrul II și III 2020 până în 2021. Companiile din domeniul turismului și

logisticii pot amâna creanțele fiscale din întreg anul 2020 pentru 2021. Micro-întreprinderile cu cifre de afaceri până la 111,5 mii Euro sunt eliberate de la plata impozitului pe venit până în 2021 inclusiv.

Armenia

- 10593/1M persoane infectate cu COVID
- 189/1M decese provocate de COVID
- 2%/PIB program

Guvernul a anunțat un set de ajutor în valoare de 300 milioane dolari SUA (2% din PIB) pentru diminuarea impactului socio-economic al pandemiei, inclusiv cheltuieli directe, împrumuturi de stat și investiții majorate. Măsurile de politici se înscriu în trei categorii distincte: (i) împrumuturi preferențiale pe termen de 2-3 ani pentru companiile afectate și IMM; (ii) subvenții directe pentru IMM în scopul păstrării numărului de angajați; (iii) granturi pentru antreprenori; (iv) transferuri de o singură dată pentru categoriile vulnerabile care și-au pierdut locul de muncă, familiile cu mulți copii, micro-întreprinderile, cetățenii care au restanțe la plata serviciilor comunale, și cei angajați cu jumătate de normă. Până în prezent au fost adoptate 19 seturi de susținere, iar 138 milioane dolari SUA au fost deja cheltuiți.

Austria

- 2085/1M persoane infectate cu COVID
- 78/1M decese provocate de COVID
- 9,5%/PIB program economic anti-COVID

Măsurile fiscale adoptate la 15 martie valorează 38 miliarde Euro (9,5% din PIB). Alocațiile bugetare includ: 4 miliarde Euro pentru sistemul medical, îngrijirea de lungă durată a bolnavilor, angajații cu jumătate de normă și întreprinderile individuale, micro-întreprinderile care au ratat venituri din cauza îmbolnăvirii; 9 miliarde Euro sub formă de garanții de stat pentru exportatori și companii din domeniul turismului; 10 miliarde Euro în calitate de vacanțe fiscale la plata impozitului pe venitul persoanelor fizice și juridice aferent anului 2020, plata obligațiilor de asistență sociale pentru 3 luni și

²⁹ Informația din sumarul pentru fiecare țară este reprezentată pentru august 2020

achitarea TVA (până la finele lunii septembrie 2020). Codul Civil a fost modificat prin declararea COVID-19 în calitate de circumstanță de forță majoră, abilitând companiile să oblige angajații să-și ia concediu neplătit de până la două săptămâni din contul zilelor acumulate în anii precedenți. Pe 22 martie, 22 milioane Euro au fost rezervați pentru cercetare, iar perioada în care companiile pot angaja cu normă redusă a fost extinsă încă pentru 3 luni. În conformitate cu această normă, zilele de muncă pot fi reduse cu 10% și remunerate la 80-90% din salariul obișnuit. Angajatorii achită doar timpul de muncă efectiv lucrat, restul fiind achitat de la buget. Începând cu 2 aprilie, gospodăriile casnice pot amâna plata chiriei până la finele anului 2020. De asemenea, persoanele fizice și IMM pot amâna plata dobânzilor la credite pe 3 luni.

Mai recent, autoritățile au anunțat noi măsuri de vacanță fiscală pentru sectorul hotelier și organizațiile non-profit (500 și 700 milioane Euro) care continuă să funcționeze în regim obișnuit timp de 6 luni. Pentru re-pornirea economiei, întreprinderile sunt încurajate să recruteze ucenici contra plata a 2 mii Euro pentru pozițiile de muncă create în perioada martie-octombrie a anului curent.

Pe parte de cheltuieli au fost introduși stimuli economici pentru investiții în protecția climatică, locuințe accesibile, sănătate, digitizare și suport de o singură dată pentru șomeri și familiile acestora. Au fost diminuate taxele din agricultură, silvicultură, cultură și activitate editorială. Taxa redusă la impozitul pentru venituri mici a fost micșorată de la 25 la 20% cu aplicare retroactivă începând cu ianuarie 2020.

Belgia

- 5401/1M persoane infectate cu COVID
- 844/1M decese provocate de COVID
- 11,8%/PIB program economic anti-COVID

Guvernul a implementat un set de măsuri fiscale pentru remedierea economică, inclusiv printr-un Program de Stabilizare în valoare de 10,2 miliarde Euro și garanții la credite bancare în valoare 51,9 miliarde Euro. Măsurile cheie includ: (i) majorarea cheltuielilor pentru sistemul spitalicesc; (ii) ajutor pentru șomaj tehnic și întreprinderile individuale; (iii) lichidități pentru amânarea creanțelor de

asistență socială și fiscale pentru întreprinderi; (iv) suport adițional pentru companiile afectate din bugetul autorităților publice locale. O schemă de reasigurare pentru creditele comerciale și alte măsuri fiscale s-au pus în aplicare pentru recuperarea pierderilor și recapitalizarea companiilor.

În iunie, au fost anunțate măsuri noi de ajutorare a sectoarelor grav afectate și a categoriilor vulnerabile a populației, în particular prin extinderea garanțiilor bancare pentru a îmbunătăți participarea IMM.

Bulgaria

- 1033/1M persoane infectate cu COVID
- 38/1M decese provocate de COVID
- 7,5%/PIB program economic anti-COVID

Măsurile de politici au fost implementate în cadrul bugetului revizuit pentru 2020 care a permis un deficit de 1,75 miliarde Euro și o creștere a datoriei publice până la 5,1 miliarde Euro în 2020. Principalele măsuri cuprind: (i) acoperirea a 60% din salariile angajaților din sectoarele afectate, care urmau să fie disponibilizați, inclusiv achitarea contribuțiilor la Fondul Social din partea angajatorilor (până la sfârșitul lunii septembrie); (ii) amânarea creanțelor la impozitul pe venit al persoanelor juridice până la 30 iunie; (iii) majorarea salariilor din domeniul ocrotirii sănătății, internelor și apărării; (iv) posibilitatea ca șomerii înregistrați să execute munci sezoniere în agricultură fără a pierde dreptul la ajutorul de șomaj; (v) prime suplimentare pentru lucrătorii din sistemul medical și social și extinderea serviciilor de patronaj social; (vi) suport pentru categoriile vulnerabile și profesiile afectate, precum angajații pe cont propriu din domeniul culturii, plăți de o singură dată pentru părinții forțați în șomaj tehnic pe durata carantinei; (vii) Reducerea TVA de la 20 la 9% pentru restaurante, cărți și hrană pentru bebeluși până la finele anului 2021; (viii) realocarea a 102 milioane Euro din partea UE întru susținerea companiilor mari care au suferit pierderi mai mari de 30% pe durata a trei luni, care angajează șomeri.

Cehia

- 1225/1M persoane infectate cu COVID
- 33/1M decese provocate de COVID

▪ 4,6%/PIB program economic anti-COVID

Guvernul a anunțat un pachet de măsuri fiscale în valoare de 9,6 miliarde Euro. Până la sfârșitul lunii august, Guvernul își asumă 80% din salariile angajaților, inclusiv plățile către Fondul Social în cazul când: a. angajații sunt aflați în carantină; b. afacerile au fost sistate sau reduse din cauza restricțiilor impuse de Guvern. O contribuție de 60% din salariile angajaților, inclusiv plățile către Fondul Social se achită dacă activitatea întreprinderii e limitată din cauza situației epidemiologice (în țară și peste hotare). Între lunile iunie și august, Guvernul a anulat contribuțiile la Fondul Social din partea întreprinderilor cu mai puțin de 50 de angajați. De asemenea, Guvernul a micșorat TVA de la 15 la 10% pentru anumite servicii (cazare, cultură, sport) și a introdus posibilitatea de diminuare a veniturilor aferente pentru anii 2018 și 2019 din contul pierderilor anticipate în 2020 (pierderea maximală de 11,25 milioane Euro). ÎMM, întreprinderile individuale și angajații pe cont propriu sunt eligibili pentru o plată de o singură dată de 18,75 Euro pe zi pentru perioada între 12 martie și 8 iunie. Statul urmează să acopere 50% din cheltuielile de arendă pentru întreprinderile chiriașe, după aplicarea unei reduceri forțate de 30% a mărimii arendei (chiriașii achită doar 20% rămase din valoarea contractului de arendă). Suplimentar, Guvernul a aprobat prime pentru lucrătorii din sistemul medical și social și a emis garanții de stat în valoare de 18,9 miliarde Euro. De asemenea, Guvernul a impus un moratoriu asupra creditelor bancare de până la 6 luni – cu calcularea dobânzii și extinderea corespunzătoare a scadenței.

Croația

- 895/1M persoane infectate cu COVID
- 29/1M decese provocate de COVID

Principalele măsuri includ: amânarea plăților publice fără dobândă pentru trei luni (cu posibilitatea extinderii pentru 3 luni suplimentare); suspendarea temporară a plăților quasi-fiscale; credite fără dobândă către autoritățile publice locale, Fondul de Asigurare Medicală și Fondul de Asigurare socială pentru compensarea contribuțiilor ratate; subvenționarea salariului minim pentru o perioadă de 3 luni cu condiția păstrării locului de muncă (cu posibilitatea

extinderii pentru 3 luni suplimentare); achitarea anticipată a rambursărilor de impozite către persoanele fizice. Beneficiarii fondurilor structurale și investiționale europene vor primi sume majorate. O parte din fondurile UE au fost realocate pentru micro-credite, o nouă linie de credite a fost introdusă, în tandem cu debursări accelerate, rate a dobânzii mai mici și garanții parțiale mai mari. Guvernul a decis să achiziționeze în rezerva de stat bunuri produse în agricultură și industria alimentară, echipament medical și alte bunuri strategice.

Pe 1 aprilie Guvernul a anunțat măsuri suplimentare, inclusiv: o creștere a salariului minim subvenționat de stat; amânarea sau anularea obligațiilor fiscale a companiilor în funcție de pierderile înregistrate și micșorarea cifrei de afaceri; amânarea obligațiunilor de plată a TVA până la recepționarea valorii acestuia de la furnizor; extinderea termenului limită pentru prezentarea rapoartelor financiare pentru 2019 până pe 30 iunie. Aplicarea la Fondul de Solidaritate al UE și SURE (suport temporar pentru riscul de șomaj în caz de forță majoră).

Pe 25 iunie Guvernul a anunțat posibilitatea introducerii a unui program redus de muncă, finanțat de SURE prin care companiile cu mai mult de 10 angajați care reduc ziua de muncă sunt eligibile pentru compensații proporționale cu fondul de salarizare.

Estonia

- 1518/1M persoane infectate cu COVID
- 52/1M decese provocate de COVID
- 7%/PIB program economic anti-COVID

Întru redresarea situației socio-economice afectate de pandemie, Parlamentul a aprobat un buget suplimentar pe 15 aprilie. În conformitate cu acest buget, se adoptă un set de măsuri fiscale în valoare de 2 miliarde Euro care vor conduce la creșterea deficitului în excesul a 9% din PIB. Alocațiile suplimentare sunt direcționate spre procurarea materialelor suplimentare pentru sistemul medical și susținerea angajaților și întreprinderilor. Setul include alocații la Fondul de Șomaj pentru acoperirea primelor în valoare de 250 milioane Euro, Fondul de Asigurări Medicale în valoare de 213 milioane Euro, credite pentru întreprinderile

din zonele rurale prin Fondul pentru Dezvoltare Rurală (200 milioane Euro); garanții de stat pentru împrumuturile reeșalonate (1 miliard Euro); credite țintite pentru acoperirea deficitului de lichiditate al întreprinderilor (500 milioane Euro); suport pentru autoritățile publice locale (130 milioane Euro); împrumuturi investiționale pentru companii (50 milioane Euro); compensații pentru evenimentele culturale și sportive anulate (3 milioane Euro).

De asemenea, Guvernul a introdus un moratoriu asupra plăților la Pilonul II al asigurărilor sociale obligatorii, autorizând creșterea datoriei publice pe termen scurt cu 200 milioane Euro (până la 1 miliard Euro). Guvernul a contractat un credit de 750 milioane Euro la Banca Investițională Nordică pe un termen de 15 ani și a emis un Eurobond de 1,5 miliarde Euro pe termen de 10 ani (la dobânda de 0.125 procente anual). Concomitent, Guvernul a atras un credit de 200 milioane Euro de la Consiliul Europei în susținerea autorităților locale.

Finlanda

- **1316/1M persoane infectate cu COVID**
- **59/1M decese provocate de COVID**
- **3%/PIB program economic anti-COVID**

Măsurile fiscale cuprind cheltuieli bugetare suplimentare pentru: (i) ocrotirea sănătății, măsuri de protecție, echipament medical, ordine publică și controale la punctele de trecere a frontierei (1 miliard Euro); (ii) contribuții reduse la Fondul Social pentru restul anului 2020 (1,05 miliarde Euro); (iii) granturi pentru IMM și întreprinderi individuale (650 milioane Euro); și (iv) majorarea compensațiilor pentru părinți, ajutor social și ajutor de șomaj (3 miliarde Euro). Suplimentar la aceste măsuri discreționare, Guvernul a anunțat o recapitalizare de 500 milioane Euro pentru Finnair (unde statul deține o cotă de 56%), investiții în capitalul social al altor companiilor private de 700 milioane Euro, suport pentru restaurante în valoare de 123 milioane Euro și 16 milioane pentru cercetarea vaccinelor și medicamentelor. Bugetul adițional presupune și o creștere a garanțiilor la Fondul de Ocupare a Forței de Muncă (880 milioane Euro), SURE (432 milioane Euro) și Banca Investițională Europeană (372 milioane Euro).

Pe 3 iunie, Guvernul a implementat a patra rectificare la buget care presupune suport în

valoare de 1,2 miliarde Euro pentru gospodăria casnică și business, 1 miliard Euro pentru investiții publice, 750 milioane Euro reduceri de TVA. Au fost relaxate condițiile de eligibilitate pentru ajutorul de șomaj.

Irlanda

- **5185/1M persoane infectate cu COVID**
- **353/1M decese provocate de COVID**
- **6%/PIB program economic anti-COVID**

Irlanda a anunțat un set comprehensiv de măsuri în valoare totală de 6,8 miliarde Euro care include: (i) o schemă de subvenționare a salariilor prin care angajatorilor le sunt compensate până la 70% din Fondul de Salarizare (până la 410 Euro per angajat) pentru a permite remunerarea angajaților pe perioada de pandemie (pentru angajații care primesc mai puțin de 24,400 Euro pe an, plafonul compensațiilor a fost majorat ulterior la 85%); (ii) Achitarea concediului de boală în mărime de 700 Euro pentru două săptămâni de auto-izolare a pacienților infectați de COVID; (iii) 350 Euro săptămânal pentru toți șomerii și persoanele angajate pe cont propriu; (iv) 1 miliard Euro pentru suport de companiile aflate în criză de lichiditate; (v) 2 miliarde Euro pentru creșterea capacităților sistemului medical, măsurile de prevenire și procurarea echipamentului necesar.

Pe 2 mai Guvernul a anunțat un set de ajutor suplimentar pentru business în valoare de 6,5 miliarde Euro care include: (i) granturi în valoare de 10 mii Euro pentru relansarea activității IMM; (ii) moratoriu de 3 luni la plata dobânzilor de către companiile afectate; (iii) constituirea unui Fond de Stabilizare și Recuperare după Pandemie în valoare de 2 miliarde Euro, în cadrul Fondului de Investiții Strategice care va oferi capital pentru întreprinderile medii și mari; (iv) instituirea unei scheme de Garantare a Creditelor de 2 miliarde Euro pentru susținerea accesului la credite (de la 10 mii la 1 milion Euro) a IMM la rate preferențiale; și (v) înghețarea creanțelor fiscale pentru o perioadă de 12 luni după relansarea activității.

Inspectoratul Fiscal a adoptat o ajustare a practicilor obișnuite prin: (i) defalcarea imediată a rambursărilor de impozit, în special în comerțul cu amănuntul, industria hotelieră și de divertisment până la finele lunii mai; (ii) suspendarea dobânzilor

pentru plățile fiscale întârziate în perioada februarie-mai; (iii) suspendarea (pe o perioadă nedeterminată) a executărilor silită a obligațiilor fiscale; (v) aplicarea „coridorului verde” la importul de produse farmaceutice și medicinale.

Israel

- **4073/1M persoane infectate cu COVID**
- **38/1M decese provocate de COVID**
- **7,2%/PIB program economic anti-COVID**

La 8 aprilie Parlamentul a adoptat un set de măsuri bugetare în valoare de 20 miliarde Euro, inclusiv 2,8 miliarde Euro pentru sistemul medical. Setul de măsuri susține „plasele de siguranță” (5,1 miliarde Euro) sub formă de ajutor de șomaj (în condiții de eligibilitate relaxate) și granturi pentru persoanele angajate pe cont propriu. De asemenea, măsurile prevăd o injectare de lichidități (10,5 miliarde Euro) prin: (i) împrumuturi directe și garanții pentru companiile mare, IMM și alte organizații; (ii) vacanțe fiscale la impozitul funciar pentru întreprinderi; (iii) amânări de plăți la achitățile de TVA, a taxelor municipale, servicii comunale și a impozitelor pe venit; (iv) rambursări accelerate de impozit; și (v) granturi de afaceri. Setul de măsuri cuprinde și 2 miliarde Euro pentru proiecte de infrastructură, inclusiv suport în implementarea tehnologiilor informaționale și digitalizarea serviciilor guvernamentale. Granturi de o singură dată în valoare de 127 Euro au fost oferite familiilor cu copii, bătrânilor și altor categorii vulnerabile.

La 2 iunie Parlamentul a adoptat o majorare de 3,6 miliarde Euro a pachetului de măsuri pentru susținerea angajaților, afacerilor cu risc înalt și IMM. Au fost oferite compensații în volum de 511 milioane Euro pentru întreprinderile care nu și-au putut relua activitatea după relaxarea restricțiilor legate de carantină.

Italia

- **4016/1M persoane infectate cu COVID**
- **578/1M decese provocate de COVID**
- **4,6%/PIB program economic anti-COVID**

La 17 martie Guvernul a adoptat un fond de urgență în valoare de 25 miliarde Euro („Cura Italia”), care include: (i) fonduri pentru susținerea sistemului

medical și de protecție a copilului (3,2 miliarde Euro); (ii) măsuri de conservare a locurilor de muncă și suport angajaților disponibilizați sau angajați pe cont propriu (10,3 miliarde Euro); (iii) alte măsuri de susținere a businessului, inclusiv prin vacanțe fiscale și suspendare a plăților la serviciilor comunale în municipalitățile grav afectate (6,4 miliarde Euro); precum și (iv) măsuri de susținere a ofertei de credite (5,1 miliarde Euro). Decretul de lichiditate a admis majorarea plafonului pentru garanțiile de stat până la 400 miliarde Euro, urmărind să deblocheze finanțări în volum de 750 miliarde Euro (circa 50% din PIB) pentru deficitul de lichiditate a întreprinderilor și gospodăriilor casnice.

Pe 15 mai Guvernul a adoptat un set suplimentar de 55 miliarde Euro pentru relansarea activităților economice. El include suport acordat familiilor (14,5 miliarde Euro), fonduri pentru sistemul medical (3,3 miliarde Euro) și măsuri de susținere a businessului, inclusiv granturi și vacanțe fiscale pentru IMM (16 miliarde Euro).

Olanda

- **2972/1M persoane infectate cu COVID**
- **424/1M decese provocate de COVID**
- **4,9%/PIB program economic anti-COVID**

O serie de măsuri fiscale au fost introduse la începutul pandemiei pentru a contracara impactul economic al carantinei. Urmare a relaxării a restricțiilor, la 20 mai, Guvernul a anunțat un nou set de măsuri pentru susținerea businessului și relansarea activităților, precum și pentru prelungirea până în luna octombrie a unor măsuri deja anunțate. Valoarea totală a cheltuielilor bugetare s-a cifrat la 36,6 miliarde Euro și cuprinde: (i) compensarea în proporție de 90 la sută a remunerării muncii angajatorilor a căror cifră de afaceri a scăzut cu mai mult de 20%; (ii) compensații pentru sectoarele grav afectate (industria hotelieră, turismul, agricultura, cultura etc.); (iii) suport pentru antreprenorii și angajații pe cont propriu, start-upuri și mici companii din sectorul inovațiilor; (iv) majorarea schemei de compensare pentru ziua redusă de muncă (ajutor de șomaj acordat întreprinderilor care urmau să reducă personalul cu 20%); (v) subvenții pentru IMM pentru finanțarea mijloacelor fixe. Suplimentar, întreprinderile pot amâna plata impozitelor fără a fi penalizate, în baza

reducerii cifrei de afaceri prognozate. Pentru 2020, veniturile ratate din plata impozitelor sunt estimate la 27 miliarde Euro (3,6% din PIB). De asemenea, schemele de garantare a creditelor au fost augmentate până la 33 miliarde Euro (4,4% din PIB) pentru finanțarea deficitului de lichiditate a ÎMM, dar și a companiilor mari care sunt în poziție de risc al lichidității. O schemă de garantare a creditelor de la furnizor a fost proaspăt instituită. Costul programelor respective depinde de cerere.

Polonia

- 991/1M persoane infectate cu COVID
- 41/1M decese provocate de COVID
- 4,6%/PIB program economic anti-COVID

Volumul suportului bugetar este estimat la 23,3 miliarde Euro, din care 16,8 miliarde Euro sunt garanții și micro-credite pentru antreprenariat. Suplimentar la acest suport Fondul de Dezvoltare al Poloniei va acorda suport financiar în volum de 22,4 miliarde Euro pentru acoperirea deficitului de lichiditate al întreprinderilor. Măsurile de bază includ: (i) mijloace financiar adiționale pentru echipament și consumabile în sistemul spitalicesc; (ii) Subvenții la salariul angajaților din întreprinderile afectate și persoanele angajate pe cont propriu (întreprinderile, indiferent de mărime, pot aplica pentru o subvenție de 3 luni în cazul sistării activității sau a programului redus de activitate – subvenția oferită acoperă între 50 și 90% din salariul minim per angajat în funcție de scăderea cifrei de afaceri în 2020; (iii) garanții din Fondul de Lichiditate gestionat de Banca Națională de Dezvoltare pentru creditele întreprinderilor medii și mari aflate în deficit de lichiditate; (iv) credite pentru micro-întreprinderi; (v) amânarea sau anularea contribuțiilor la Fondul Social (pentru micro-întreprinderi cu mai puțin de 9 angajați contribuțiile pe 3 luni sunt acoperite din bugetul de stat, în timp ce pentru întreprinderile a căror număr de angajați se cuprinde între 10 și 49, contribuția de la buget este în mărime de 50%), posibilitatea amânării, reeșalonării sau anulării creanțelor fiscale și beneficii unice pentru angajații pe cont propriu sau fără loc permanent de muncă; (vi) deducerea pierderilor înregistrate în 2020 din obligațiunile fiscale din 2021; (vii) ajutor social pentru părinții cu copii de vârstă școlară în legătură cu învățarea la distanță; (viii) instituirea Fondului COVID pentru contracararea efectelor pandemiei; (ix) acordarea

creditelor preferențiale în volum de până la 22,4 miliarde Euro din Fondul Polonez de Dezvoltare pentru acoperirea deficitului de lichiditate a întreprinderilor (indiferent de mărime) condiționate de menținerea numărului de angajați, continuarea activității și în funcție de scăderea volumului vânzărilor; și (ix) extinderea permiselor de lucru pentru nerezidenții aflați la muncă în Polonia.

România

- 1668/1M persoane infectate cu COVID
- 97/1M decese provocate de COVID
- 3,5%/PIB program economic anti-COVID

Principalele măsuri fiscale anunțate includ: (i) mijloace suplimentare pentru sistemul de ocrotire a sănătății; (ii) compensarea parțială a salariilor părinților care sunt nevoiți să stea acasă în perioada când școlile sunt închise; (iii) măsuri de susținere a antreprenoriatului prin compensarea parțială a remunerării muncii angajaților pe cont propriu și celor care urmează să fie disponibilizați, precum și reeșalonarea plăților pentru 1 lună datorate de ÎMM pentru serviciile de utilități publice. Suplimentar, Guvernul a oferit garanții de stat în valoare de 3 miliarde Euro pentru credite acordate la rate preferențiale a dobânzii cu destinația de finanțare a capitalului circulant și a investițiilor făcute de ÎMM. Alte măsuri, includ rambursarea accelerată a TVA, suspendarea executării silite a obligațiilor de plată, suspendarea controalelor fiscale, reduceri la plata impozitului pe venitul persoanelor juridice, amânarea pe termen de 3 luni a plăților aferente impozitului funciar; exonerarea industriei hoteliere de la impozitele speciale pe termen de 90 de zile.

Serbia

- 2069/1M persoane infectate cu COVID
- 44/1M decese provocate de COVID
- 6,5%/PIB program economic anti-COVID

Măsurile fiscale adoptate până în prezent se cifrează la 3 miliarde Euro. Principalele din ele se referă la: (i) majorarea cu 10% a salariilor lucrătorilor bugetari din sistemul medical (110,5 milioane Euro) și alocații bugetare suplimentare

pentru sistemul ocrotirii sănătății (221 milioane Euro); (ii) ajutor social de o singură dată pentru toți pensionarii (59,5 milioane Euro); (iii) ajutor monetar de o singură dată în mărime de 100 Euro pentru toate persoanele care au împlinit vârsta de 18 ani (552,9 milioane Euro); (iv) amânarea contribuțiilor tuturor angajatorilor la fondul social și la fondul de asigurări medicale obligatorii pe termen de 3 luni cu reeșalonarea plăților în 24 de tranșe care urmează a fi achitate începând cu 2021 (850,6 milioane Euro); (v) amânarea impozitului pe venitul persoanelor juridice aferent trimestrului II, 2020 (178,6 milioane Euro); (vi) subvenții la plata salariilor, inclusiv achitarea salariului minim pentru 3 luni la toți angajații din IMM (791,1 milioane Euro) și a 50% din salariul minim pentru 3 luni la toți angajații din întreprinderile mari și cei aflați în concediu forțat (34 milioane Euro). Printre alte măsuri se includ un moratoriu de 3 luni asupra executărilor silite a restanțelor și dobânzilor la buget. De asemenea, a fost aprobată o nouă schemă de garantare a creditelor pentru IMM în valoare de 2 miliarde Euro și credite pentru IMM în valoare de 200 milioane Euro din sursele Fondului pentru Dezvoltare.

Slovenia

- **879/1M persoane infectate cu COVID**
- **53/1M decese provocate de COVID**
- **14,4%/PIB program economic anti-COVID**

Programul de stimuli economici în valoare de 1 miliard Euro anunțat la 9 martie include măsuri de politică fiscală și cheltuieli bugetare care se referă la: (i) amânarea cu 24 de luni a obligațiilor fiscale și reeșalonarea lor pe următoarele 24 de luni; (ii) subvenții la plata salariilor angajaților aflați în concediu forțat sau în carantină (circa 50 milioane Euro); (iii) garanții de stat și linii de creditare pentru susținerea întreprinderilor afectate, în special a IMM (600 milioane Euro). Adicional, Guvernul a redus prețurile la electricitate. O ordonanță de urgență a permis Guvernului mai multă discreție în utilizarea mijloacelor bugetare pentru combaterea pandemiei, inclusiv a fondurilor alocate pentru ocrotirea sănătății.

Pe 2 aprilie Parlamentul a aprobat un nou program de stimuli economici în valoare de 3 miliarde Euro care consolida și unele măsuri anterioare. Măsurile noi au inclus exonerări selective la plata

impozitelor, co-finanțarea din partea statului a contribuțiilor la Fondul Social, majorarea subvențiilor la salariu, suport temporar pentru categoriile vulnerabile, prime pentru lucrătorii medicali, precum și linii de credit și garanții de stat. Pe 28 aprilie Parlamentul a făcut o serie de rectificări la program de stimuli economici în majorându-l la 2 miliarde Euro care s-au axat pe acordarea garanțiilor întreprinderilor și relaxarea criteriilor de eligibilitate pentru beneficiarii anteriori.

La 29 mai Parlamentul adoptă cel de-al treilea program de stimulare a economiei în valoare de 1 miliard Euro prin acordarea subvențiilor pentru programul redus de muncă, vouchere pentru sectorul turismului și credite de acoperire a deficitului de lichidate.

Ucraina

- **1209/1M persoane infectate cu COVID**
- **31/1M decese provocate de COVID**
- **5,9%/PIB program economic anti-COVID**

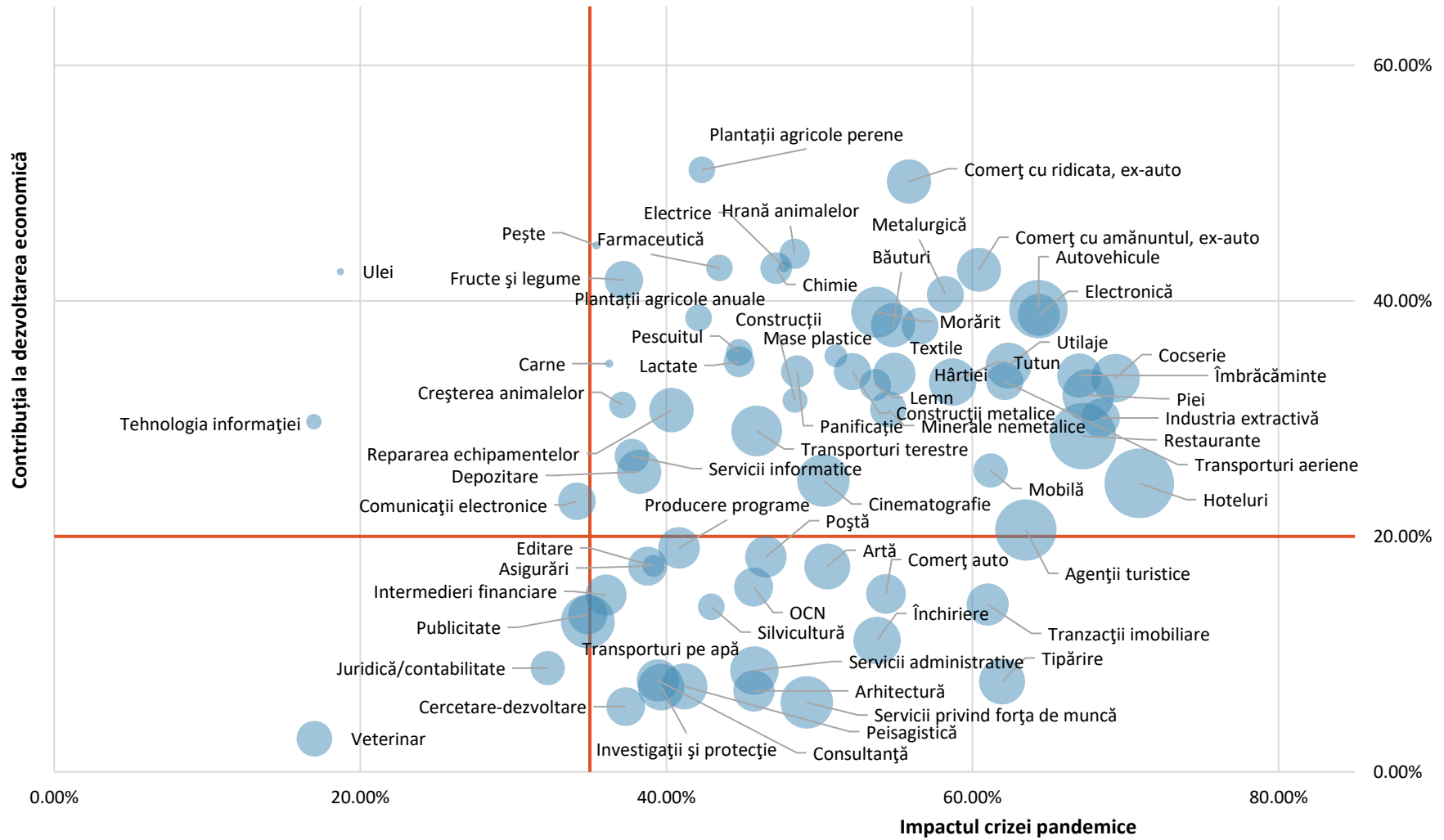
Ucraina a introdus o serie de măsuri de susținere a businessului: (i) penalitățile calculate pentru o serie de restanțe la buget au fost anulate începând 1 martie până în ultima zi a carantinei; (ii) s-a adoptat un moratoriu asupra inspecțiilor și auditului fiscal; (iii) termenul limită pentru declarațiile de venit și avere a fost extins până la 1 iulie; (iv) costurile aferente arendei terenurilor de pământ nu s-au calculat pentru luna martie; (v) averile nerezidenților nu au fost supuse impozitării pentru luna martie 2020; (vi) penalitățile pentru plățile întârziate sau parțiale au fost anulate pentru perioada 1 martie – 31 mai.

De asemenea, Parlamentul a modificat legislația majorând pragurile pentru regimul simplificat de impozitare, a acordat vacanță fiscală la plățile contribuțiilor sociale până pe 31 mai și a acordat prime de 300% pentru personalul medical care tratează pacienți de COVID. În susținerea gospodăriilor casnice, s-au admis deducerea cheltuielilor legate de COVID din venitul impozabil.

Guvernul a extins programul de credite preferențiale (așa zisul program 5-7-9) și schema de garantare a creditelor. Suma maximă a împrumutului a fost majorată la circa 100 mii Euro cu un plafon anual de 3.5 milioane Euro. Criteriile

de eligibilitate au fost modificate astfel încât să includă finanțarea costurilor de producție afectate de COVID (salariile, locuțiunea, reeșalonarea creditelor bancare). Legislația cu privire la ajutorul de șomaj a fost modificată prin introducerea unui nou criteriu de eligibilitate – șomaj tehnic legat de carantină, compensat cu 2/3 din salariu de bază dar plafonat de salariul minim pe economie. Angajatorilor le sunt compensate cheltuielile de salarii pentru angajații aflați în concediu forțat, dar cu condiția că aceștia nu au restanțe la fondul de pensii în cele 6 luni care au precedat carantina. Prima defalcare în mărime de circa 300 milioane Euro deja a fost făcută în acest sens din Fondul COVID.

Anexa 3: Poziția relativă a sectoarelor economice (versiunea extinsă)

Anexa 4: Contribuția la dezvoltarea economică: indicatori

Criteriu	Contribuția la dezvoltarea economică											Scor 1
	Numărul de angajați (2019)	Cifra de afaceri (2019)	Intensitatea muncii	Productivitatea muncii	Siguranța alimentară	Ponderea numărului de tranzacții (2019)	Ponderea în valoarea tranzacțiilor (2019)	Ponderea medie a consumului intern în volumul producției (2017-2020)	Potențial de înlocuire a importului	Potențial de export		
	<i>mii persoane</i>	<i>milioane lei</i>	<i>CA/NA</i>	<i>VAB/NA</i>	<i>(1-3)</i>	<i>număr facturi /total</i>	<i>valoare facturi /total</i>		<i>(V-X)/(V+M)</i>	<i>X/X1</i>		
A	Agricultura	33444.9	17,502	52%	30%	3	5.7%	12.6%	42%	46%	45%	47.7%
	<i>Plantații anuale</i>	26620	11,973	45%	26%	3	2.2%	5.0%	42%	41%	-17%	38.6%
	<i>Plantații perene</i>	6035	1,739	29%	17%	3	0.5%	1.1%	42%	100%	13%	51.1%
	<i>Creșterea animalelor</i>	3480	2,521	72%	42%	3	0.3%	0.7%	42%	9%	18%	31.2%
B	Industria extractivă	1943.4	1,141	59%	31%	1	0.3%	0.4%	47%	82%	-21%	0.0%
C	Industria prelucrătoare	87934.2	57,062	65%	22%	3	14.4%	18.1%	66%	73%	-7%	61.1%
10	Industria alimentară	20624	19,544	95%	23%	3	4.3%	5.5%	75%	34%	-1%	47.6%
	<i>Carne</i>	5498	4,751	86%	21%	3	1.1%	1.5%	75%	18%	-1%	34.7%
	<i>Fructe și legume</i>	3253	2,923	90%	22%	3	0.7%	0.9%	75%	45%	5%	41.8%
	<i>Lapte</i>	4173	3,155	76%	19%	3	0.9%	1.1%	75%	27%	-6%	34.8%
	<i>Panificație</i>	9144	3,034	33%	8%	3	1.9%	2.4%	75%	17%	-2%	34.0%
	<i>Ulei</i>	975	2,662	273%	68%	3	0.2%	0.3%	75%	21%	14%	42.5%
11	Fabricarea băuturilor	6894	6263	91%	22%	3	0.7%	1.9%	71%	30%	-1%	37.9%
13+14+15	Industria textilă	23413	6170	33%	13%	3	0.6%	0.7%	54%	85%	-7%	38.2%
20+23	Fabricarea materialelor de construcție	5163	6814	142%	47%	2	1.4%	1.8%	70%	64%	-1%	35.3%
29	Industria automobilistică	12332	3276	27%	10%	1	0.0%	0.0%	59%	99%	-8%	39.3%
31	Fabricarea mobilei	3657	2151	59%	22%	1	0.7%	0.4%	62%	38%	-3%	25.6%
F	Construcții	21985	22021	100%	45%	1	5.3%	7.0%	56%	1%	9%	21.2%

G	Comerț	92910	191808	206%	136%	1	62.0%	48.0%	35%	0%	0%	52.4%
H	Transport	34344	21838	64%	30%	2	2.9%	4.2%	53%	33%	-6%	30.9%
49+52	Transport terestru și depozitare	29107	16422	76%	34%	2	2.7%	4.0%	55%	32%	-6%	30.8%
53	Poștă și servicii de curierat	4304	702	16%	11%	2	0.1%	0.1%	30%	20%	-6%	18.3%
I	HORECA	12665	4633	37%	20%	1	4.4%	1.6%	46%	50%	-4%	26.5%
55	Hoteluri	1728	623	36%	20%	1	0.4%	0.5%	45%	50%	-4%	24.5%
56	Restaurante	10937	4009	37%	20%	1	4.0%	1.1%	47%	50%	-4%	28.5%
J	TIC	19851	14150	71%	47%	1	1.0%	1.9%	34%	15%	8%	17.9%
61	Telecomunicații	5057	6879	136%	81%	1	0.4%	1.4%	39%	8%	8%	23.0%
62+63	Servicii IT	11811	6200	51%	40%	2	0.4%	0.4%	22%	60%	8%	30.2%
K	Finanțe	12288	4083	33%	25%	1	0.5%	1.2%	24%	8%	11%	10.6%
64	Bănci	9653	3342	35%	26%	1	0.4%	1.0%	24%	6%	7%	15.0%
65	Companii de asigurări	1850	615	33%	29%	1	0.1%	0.1%	12%	21%	20%	17.5%
66	Microcredit	785	741	94%	72%	1	0.1%	0.0%	27%	2%	7%	7.4%
L	Imobile	9132	5374	59%	46%	1	1.2%	2.0%	22%	0%	0%	7.4%
M	Profesii libere	11736	4561	39%	24%	1	1.0%	0.8%	38%	5%	-20%	8.1%
N	Logistică	11493	5438	47%	24%	1	1.0%	2.0%	48%	5%	-20%	10.9%
79	Agenții de turism	677	3016	445%	163%	1	0.2%	0.5%	64%	5%	-25%	20.5%
R	Arta	11968	1611	13%	6%	1	0.3%	0.2%	51%	16%	-4%	15.2%

Anexa 4: Impactul crizei pandemice: indicatori

Criteriu	Impactul pandemiei										Scor 2	
	Reduceri de personal (mar-apr 2020)	Diminuare a forței de muncă	Cifra de afaceri (2020)	Modificare a cifrei de afaceri (mar-mai 2020)	Producție și vânzări	Comerțul extern (Ian-Mai 2020/201)	Riscul insolvabilității	Ponderea creditelor compromise (Mar-Mai 2020)	Credite noi contractate (Apr-lun 2020)			
	mii persoane	%/2019	milioane lei	%/2019								
A	Agricultura	5,550	16.6%	17352	-0.9%	99%	88%	191%	6%	-75%	21.1%	
	<i>Plantații anuale</i>	4,417	16.6%	9994	-16.5%	83%	87%	191%	6%	-75%	42.1%	
	<i>Plantații perene</i>	1,001	16.6%	1451	-16.5%	83%	85%	191%	6%	-75%	42.3%	
	<i>Creșterea animalelor</i>	577	16.6%	2630	4.3%	104%	126%	191%	6%	-75%	37.1%	
B	Industria extractivă	22	1.1%	880	-22.9%	77%	70%	43%	20%	-102%	57.8%	
C	Industria prelucrătoare	-7,317	-8.3%	51539	-9.7%	90%	85%	10%	10%	-194%	55.4%	
10	Industria alimentară	-785	-3.8%	21369	9.3%	109%	130%	191%	9%	-12%	40.4%	
	<i>Carne</i>	-209	-3.8%	5042	6.1%	106%	79%	308%	9%	-12%	36.3%	
	<i>Fructe și legume</i>	-124	-3.8%	2781	-4.9%	95%	213%	113%	9%	-12%	37.2%	
	<i>Lapte</i>	-159	-3.8%	3193	1.2%	101%	115%	140%	9%	-12%	44.8%	
	<i>Panificație</i>	-348	-3.8%	2804	-7.6%	92%	104%	121%	9%	-12%	48.6%	
	<i>Ulei</i>	-37	-3.8%	5573	109.3%	209%	145%	735%	9%	-12%	18.7%	
11	Fabricarea băuturilor	-271	-3.9%	5307	-15.3%	85%	89%	61%	9%	-12%	54.8%	
13+14+1	5	Industria textilă	-2519	-10.8%	3994	-35.3%	65%	77%	61%	10%	-194%	36.7%
		Fabricarea materialelor de construcție	43	0.8%	7768	14.0%	114%	95%	117%	10%	-194%	47.0%
20+23	29	Industria automobilistică	-182	-1.5%	1983	-39.5%	61%	75%	38%	10%	-194%	64.3%
	31	Fabricarea mobilei	-696	-19.0%	1488	-30.8%	69%	72%	92%	10%	-194%	61.2%
F	Construcții	-993	-4.5%	21062	-4.4%	96%	0%	131%	20%	-102%	38.2%	
G	Comerț	-11857	-12.8%	148071	-22.8%	77%	#N/A	25%	6%	-387%	56.9%	
H	Transport	-4399	-12.8%	13673	-37.4%	63%	#N/A	43%	0%	137%	40.7%	

49+52	Transport terestru și depozitare	-4305	-14.8%	10662	-35.1%	65%	0%	38%	0%	137%	44.5%
53	Poștă și servicii de curierat	-17	-0.4%	505	-28.1%	72%	50%	93%	0%	137%	31.5%
I	HORECA	-5651	-44.6%	1529	-67.0%	33%	#N/A	-23%	13%	49%	80.7%
55	Hoteluri	-638	-36.9%	206	-67.0%	33%	50%	-22%	13%	49%	70.9%
56	Restaurante	-5013	-45.8%	1323	-67.0%	33%	0%	-28%	13%	49%	67.2%
J	TIC	-943	-4.7%	10710	-24.3%	76%	83%	25%	0%	137%	39.9%
61	Telecomunicații	-295	-5.8%	6600	-4.0%	96%	0%	30%	0%	137%	40.1%
62+63	Servicii IT	-390	-3.3%	5863	-5.4%	95%	0%	126%	0%	137%	29.6%
K	Finanțe	-488	-4.0%	3605	-11.7%	88%	0%	20%	0%	0%	32.4%
64	Bănci	-87	-0.9%	3501	4.8%	105%	0%	20%	0%	0%	36.1%
65	Companii de asigurări	-232	-12.5%	501	-18.5%	81%	0%	20%	0%	0%	38.8%
66	Microcredit	-170	-21.6%	-397	-153.5%	-54%	0%	20%	0%	0%	
L	Imobile	-1291	-14.1%	3365	-37.4%	63%	0%	10%	20%	-102%	58.7%
M	Profesii libere	-1210	-10.3%	3414	-25.2%	75%	138%	70%	1%	-40%	34.7%
N	Logistică	-2467	-21.5%	5270	-3.1%	97%	#N/A	273%	13%	49%	18.6%
79	Agenții de turism	-571	-84.3%	344	-88.6%	11%	50%	112%	13%	49%	63.5%
R	Arta	-1180	-9.9%	580	-64.0%	36%	0%	70%	13%	49%	53.0%

Anexa 5: Gradul de reziliență: indicatori

Criteriu		Reziliența							Total 3
		CA1 Amcham	CA2 Consecon	CA3 Prohniți	CA4 ML (Consecon)	Capacitatea operațională	Rata de supraviețuire 1	Rata de supraviețuire 2	
A	Agricultura	82%	80%	80%		80.7%	134%	151%	31.9%
	<i>Plantații anuale</i>	82%	80%	80%		80.7%	134%	151%	47.8%
	<i>Plantații perene</i>	82%	80%	80%		80.7%	134%	151%	47.8%
	<i>Creșterea animalelor</i>	82%	80%	80%		80.7%	134%	151%	47.8%
B	Industria extractivă	90%	90%	82%	85%	86.9%	49%	38%	0.0%
C	Industria prelucrătoare	75%	75%	81%		77.0%	118%	13%	52.6%
10	Industria alimentară	80%	85%	85%	88%	84.4%	134%	151%	51.0%
	<i>Carne</i>	80%	90%	85%		84.7%	235%	253%	28.3%
	<i>Fructe și legume</i>	80%	65%	85%	88%	79.4%	87%	81%	
	<i>Lapte</i>	80%	85%	85%		83.0%	105%	107%	58.0%
	<i>Panificație</i>	80%	85%	85%		83.0%	102%	90%	60.2%
	<i>Ulei</i>	80%	95%	85%		86.4%	275%	629%	29.7%
11	Fabricarea băuturilor	80%	65%	77%	88%	77.3%	50%	39%	66.8%
13+14+15	Industria textilă	80%	60%	79%	95%	78.4%	75%	27%	40.1%
20+23	Fabricarea materialelor de construcție	82%	88%	87%	79%	83.9%	78%	94%	50.6%
29	Industria automobilistică	58%	75%	66%	70%	67.1%	74%	-92%	68.7%
31	Fabricarea mobilei	73%	100%	78%		83.4%	121%	69%	57.5%
F	Construcții	90%	90%	89%		89.7%	122%	115%	47.2%
G	Comerț	79%	90%	85%		84.6%	30%	17%	73.2%
H	Transport	73%	80%	61%		71.3%	54%	21%	58.4%
49+52	Transport terestru și depozitare	73%	88%	61%		73.8%	51%	21%	66.8%
53	Poșta și servicii de curierat	73%	95%	61%		76.3%	113%	13%	61.3%
I	HORECA	56%	30%	72%		52.6%	19%	-57%	57.8%
55	Hoteluri	56%	30%	72%		52.6%	-14%	-29%	60.4%
56	Restaurante	56%	30%	72%		52.6%	139%	-161%	56.1%
J	TIC	94%	95%	91%		93.3%	45%	20%	77.9%
61	Telecomunicații	93%	95%	91%		93.0%	28%	25%	84.7%
62+63	Servicii IT	96%	95%	91%		94.0%	93%	113%	63.6%
K	Finanțe	95%	90%	89%		91.4%	18%	16%	81.5%
64	Bănci	89%	90%	89%		89.3%	18%	19%	83.3%

65	Companii de asigurări	98%	90%	89%	92.5%	19%	20%	86.0%
66	Microcredit	98%	90%	89%	92.5%	19%	20%	83.6%
L	Imobile	93%	90%	88%	90.3%	7%	8%	83.6%
M	Profesii libere	79%	95%	87%	87.2%	54%	4%	73.1%
N	Logistică	60%	83%	77%	73.0%	175%	3%	39.1%
79	Agenții de turism	60%	20%	77%	52.2%	17%	50%	47.9%
R	Arta	52%	90%	87%	76.4%	53%	19%	61.6%

Anexa 7: Costurile bugetare și impactul economic scontat

	<i>Milioane lei</i>	Costuri pentru buget	Impact economic	Venituri la buget
A	Reducerea constrângerilor normative în suportul sectorului privat afectat de criza pandemică	135	2088.1	57.5
1.1	Impulsionarea procesului de digitizare a economiei naționale și dezvoltare a comerțului electronic			
1.1.1	Asigurarea acceptării necondiționate de către autoritățile publice, persoanele juridice de drept public și privat, persoanele fizice, a documentelor și semnăturilor electronice, în conformitate cu prevederile Legii nr.91/2014	0	170	-
1.1.2	Identificarea situațiilor de interacțiuni la distanță, inclusiv cu autoritățile publice, care pot avea loc fără semnături electronice sau cu aplicarea semnăturilor simple și elaborarea amendamentelor normative în acest sens	0	-	-
1.1.3	Asigurarea posibilității de înregistrare și radiere a afacerilor la distanță, inclusiv operarea modificărilor la documentele de constituire	0	-	-
1.1.4	Recunoașterea unilaterală a semnăturilor electronice eliberate în spațiul UE în cadrul Regulamentului (UE) nr. 910/2014 (eIDAS)	0	-	-
1.1.5	Eliminarea constrângerilor din cadrul normativ în domeniul protecției datelor cu caracter personal care țin de forma consimțământului în prelucrarea datelor și obligativitatea de notificare/înregistrarea în calitate de operator al datelor	0	-	-
1.1.6	Eliminarea constrângerilor și reducerea costurilor în efectuarea comerțului electronic atât pe piața locală, cât și la export, inclusiv care țin de administrarea și reglementarea în domeniile fiscal, vamal, contabil, plăților electronice, protecției consumatorilor, precum și specifice diferitor grupuri de produse și servicii.	0	1918.1	57.5
1.1.7	Simplificarea procedurilor de obținere a actelor permissive prin promovarea serviciilor publice online și asigurarea plăților electronice pentru toate serviciile	0	-	-
1.2	Eliminarea constrângerilor din cadrul normativ existent în domeniul construcțiilor	0	-	-
1.3	Elaborarea îmbunătățirilor la proiectul Codului Urbanismului și Construcțiilor înregistrat în	0	-	-

	Parlament și promovarea acestora în cadrul consultărilor cu comisiile parlamentare			
1.4	Consolidarea potențialului de export și protecția producătorilor autohtoni			
1.4.1	Consolidarea capacităților MEI în materie de identificare și promovare a intereselor producătorilor autohtoni în cadrul acordurilor economice și de liber schimb	0	-	-
1.4.2	Consolidarea capacităților MEI în materie de investigații de protejare economică a mediului de afaceri reieșind din acordurile comerciale bilaterale și multilaterale	0	-	-
1.4.3	Îmbunătățirea capacităților de control al corespunderii mărfurilor importate cerințelor normative, în special unde încălcările în acest sens dezavantajează producătorii locali	0	-	-
1.4.4	Îmbunătățirea capacităților de supraveghere a pieței al corespunderii produselor nealimentare cerințelor normative, în special unde încălcările în acest sens dezavantajează producătorii locali	0	-	-
1.4.5	Identificarea sectoarelor industriale prioritare în scopul creșterii competitivității produselor autohtone	0	-	-
1.4.6	Elaborarea măsurilor de îmbunătățire a capacităților de testare a produselor industriale în sectoarele prioritare	0	-	-
1.5	Îmbunătățirea procedurii de determinare a valorii mărfurilor în vamă prin prisma aplicabilității acesteia și expunerea argumentată a deciziilor de majorare a valorii mărfii importate de către funcționarii vamali	0	-	-
1.6	Revizuirea cadrului normativ care reglementează raporturile de muncă în partea ce ține de relațiile de muncă la distanță	0	-	-
1.7	Micșorarea ponderii minime pe care elementul de preț o are în cadrul criteriului de atribuire a contractelor de achiziții publice/acordurilor-cadru	-	-	-
1.8	Elaborarea unor norme sanitare juste, clare și previzibile, adaptate la riscurile specifice activității economice	0	-	-
1.9	Îmbunătățirea performanței producției agricole			
1.9.1	Majorarea cotei subvenționate a primei de asigurare de stat de la 50 la 70% pentru fermierii conectați la rețelele de irigare	0	-	-
1.9.2	Simplificarea cerințelor și procedurilor de omologare și înregistrare a produselor de uz fitosanitar acceptate în UE și extinderea aplicării celor înregistrate pentru alte culturi agricole	0	-	-
1.9.3	Asigurarea accesului la subvenții pentru soiurile de plante importate, înregistrate în UE	0	-	-

1.9.4	Simplificarea procedurii de evaluare a conformității, revizuirea indicilor obligatorii de analiza fizico-chimică, revizuirea metodologiei de calcul a prețurilor și a regulilor de aplicare a prețurilor pentru serviciile de certificare a vinurilor, prin intermediul rețelei ANSA, în speță I.P. „Laboratorul central de testare a băuturilor alcoolice/nealcoolice și a produselor conservate”, pentru vinurile exportate, cu axarea exclusiv pe cerințele statului importator. Elaborarea unor proceduri, preturi adaptate pentru micii producători de vinuri.	0	-	-
1.10	Identificarea și implementarea unor soluții optime pentru susținerea angajaților cu copii în condițiile închiderii grădinițelor și școlilor	135	-	-
1.11	Accreditarea programelor de masterat în domeniile unde se atestă un deficit al forței de muncă calificată	0	-	-
1.12	Elaborarea și adoptarea regulamentului pentru punerea în aplicare a Legii privind atragerea investițiilor străine în domeniul producției de film și alte opere audiovizuale	-	-	-
1.13	Implementarea Sistemului de management integrat al transporturilor rutiere	-	-	-
1.14	Asigurarea gratuită cu spații pentru furnizarea serviciilor poștale din sfera serviciului poștal universal	-	-	-
B	Oferirea facilităților și reducerea constrângerilor administrative în domeniul fiscal	983.3	4358.4	1431.4
2.1	Identificarea și elaborarea unui regim optim de impozitare cu TVA în cadrul lanțului valoric din agricultură	568.2	3300	397.6
2.2	Evaluarea posibilității de diminuare a cotei TVA pentru sectorul HORECA	70	-	-
2.3	Scutirea tinerilor angajați în primii doi ani de activitate de contribuțiile de asigurări sociale obligatorii de stat	45	-	117
2.4	Stimularea prin impozitare a transportului intern de pasageri în scopul combaterii transportului ilicit de pasageri	80	-	70
2.5	Aplicarea cotei "0" la impozitul pe venit reinvestit pentru 2020 și 2021 pentru microîntreprinderi	14	-	-
2.6	Identificarea soluțiilor de scutire de taxa locală/plafonare a taxei locale la vânzările în cadrul comerțului electronic	0	-	-
2.7	Identificarea nivelului cotei optime a TVA pentru comerțul electronic în scopul facilitării dezvoltării acestuia	76.4	-	-
2.8	Simplificarea cerințelor și procedurilor fiscale, de evidență contabilă, raportare și de alt gen pentru activitățile economice individuale și microîntreprinderi	0	455.9	4.6

2.9	Acordarea creditelor fiscale prin elaborarea mecanismului de achitare a obligațiilor fiscale în rate pe parcursul 2020-2021	0	-	400
2.1	Reducerea valorii majorării de întârziere la impozite și taxe, contribuții sociale și prime medicale pe parcursul 2020-2021	39.7	-	400
2.11	Deducerea la cheltuieli a costului lucrărilor de întreținere și reparație a unităților de transport în baza bonurilor de casă emise de către unitățile de reparații și deservire auto, vânzătorii de piese de schimb etc.	-	-	-
2.12	Formularea unor opțiuni fiscale viabile pentru reprezentanții industriei creative (designeri, persoane responsabili de aranjamente fonice și vizuale etc.)	-	602.5	42.2
2.13	Examinarea oportunității de eliminare a taxei pentru serviciile de telefonie mobilă și a taxei de portabilitate în mărime de 50% din plata pentru operare în schimbul lansării și prestării de către operatorii de telefonie mobilă a serviciilor de plăți electronice la condiții avantajoase pentru cetățeni și antreprenori, precum și cu identificarea unui alt instrument de finanțare a Fondului de susținere a populației	90	-	-
2.14	Extinderea termenului de aplicare a înlesnirilor fiscale la impozitul pe venit prevăzute pentru angajații a căror activitate de bază este „realizarea de programe” (art. 24 (alin. 21) din Legea nr. 1164/1997 pentru punerea în aplicare a titlurilor I și II al Codului Fiscal	-	-	-
2.15	Modificarea legislației în vederea extinderii termenului de prezentare a situațiilor financiare și raportului de audit pentru 31 mai cel puțin, preferabil fiind, totuși, în baza celor mai bune practici europene, finalul lunii iunie (180 de zile de la ultima zi a perioadei de gestiune)	0	-	-
2.16	Suspendarea acțiunii normei ce presupune sancționarea agenților economici pentru achitarea în avans a unei sume diferite de cea efectiv achitată la finele anului	0	-	-
2.17	Deducerea integrală și neconsiderarea în calitate de facilități acordate de patron a cheltuielilor suportate de companie pentru asigurarea combaterii efectelor COVID sau asigurarea conformării regulilor de prevenire a răspândirii COVID	-	-	-
C	Ofrirea suportului de stat pentru dezvoltarea sectorului privat afectat de pandemie	2570.5	6413	3293.3
3.1	Majorarea plafonului la Fondul de garantare pentru IMM până la 1 miliard lei	21.0	2650	1480
3.2	Accelerarea programului Prima Casă prin compensarea marjei băncilor	91.5		1325

3.3	Simplificarea procedurilor de înregistrare la ANOFM a șomerilor și identificarea soluțiilor de majorare a bugetului pentru alocațiile de șomaj și acordarea unui suport financiar direct angajaților staționați echivalent cu suma indemnizației	0	-	-
3.4	Analiza oportunității alocațiilor de stat care pot fi folosite doar pentru alimentație publică, în special pentru persoanele înregistrate ca șomeri până la obținerea dreptului la plata ajutorului de șomaj	108	-	16.2
3.5	Majorarea Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, în scopul implementării măsurilor privind plățile directe la hectar și pe cap de animal	500	-	-
3.6	Stimularea reabilitării sistemelor de irigare centralizate pentru atenuarea secetei pedologice	1500	2200	286
3.7	Inițierea dezvoltării infrastructurii de gestiune și neutralizare a subproduselor de origine animală nedestinate consumului uman	-	-	-
3.8	Implementarea unor soluții de parteneriat public-privat în domeniul distilării vinului destinat vânzării în vrac și prelucrarea deșeurilor din fabricarea vinului	-	-	-
3.9	Crearea unui program de granturi pentru micii întreprinzători din domeniul procesării producției agricole	8.75	21.4	8.6
3.1	Implementarea Programului de dezvoltare a furnizorilor locali pentru perioada 2020-2021	60	-	-
3.11	Oferirea suportului financiar (programe naționale/fonduri) IMM-urilor pentru dezvoltarea comerțului electronic	0	-	-
3.12	Elaborarea mecanismului de stimulare a întreprinderilor industriale în vederea implementării de noi tehnologii	71.25	752.6	70.5
3.13	Acordarea permisiunii de utilizare pe durata pandemiei a spațiilor publice (scururi, parcuri, bunuri imobile) pentru unitățile de alimentație publică	0	-	-
3.14	Implementarea Programului de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale	150	710	74
3.15	Stimularea dezvoltării IMM verzi/ ecologizării IMM	60	79	33
3.16	Elaborarea și implementarea programului "A doua șansă pentru companiile în dificultate"	-	-	-
3.17	Punerea în aplicare a Programului de Monitorizare a Laptelui Crud (PMLC) în conformitate cu cerințele UE	-	-	-
	Costuri și beneficii totale (milioane lei)	3688.8	12859.5	4782.2